

བལ་ཡུལ་མཆོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་གྱི་ བྱང་མ་བསྟན་པ།

རྩོམ་པ་པོ། མཁས་དབང་ཆབ་མདོ་ཤེས་རབ།

བཙུམ་དཔེ་མཛོད་ཁང་།

བལ་ཡུལ་མཆོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་གྱི་བྱང་མ་བཟུན་པ།

ཚུམ་པ་པོ།

མཁས་དབང་ཆབ་མདོ་ཤེས་རབ།

བུ་མ་དཔེ་མཛོད་ཁང་།

TSUM LIBRARY

Tsum Monastery, Ngak Labrang, Lamagaun,
Chhekampar, Tsum-Nubri Rural Municipality,
Gorkha, Nepal

Tel: +977-9746115057/9867438354

Email: tsummonastery@gmail.com

Website: www.tsummonastery.org

* * * * *

Copyright © 2023 Tsum Library. All rights reserved

Ebook created by Acharya Ngodup Gyaltsen

དཀར་ཆག

- ༡ མཚོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་གྱི་མིང་དང་ཁུངས་མདོར་བསྟན་པ།
- ༢ མཚོད་རྟེན་ཆེན་པོ་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར།
- ༣ འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་མཚོད་རྟེན་ཆེན་མོ།
- ༤ ལྷག་མོ་ལུས་སྦྱིན་མཚོད་རྟེན་ཆེན་མོ།
- ༥ མཐུག་བསྐྱུ་བའི་གཏམ།
- ༦ དབྱང་གཞི་ཡིག་ཆ།

(Ngak Labrang)

ཇི་སྐད་དུ།

༄༅། །སྤེང་དང་འོག་དང་བར་དག་དང་།།

ཕྱོགས་དང་ཕྱོགས་མཚམས་རྣམས་སུ་ཡང་།།

སྐར་བཅས་སྒྲི་ནི་མེད་པ་ཡི།།

མཚོད་རྟེན་རྣམས་ལ་བདག་ཕྱག་འཆའ།།

སྐར་བཅས་གི་ང་རང་ཚོ་ཉི་མ་ལའི་རིག་གཞུང་ལ་མཚོད་རྟེན་ཉ་ཅང་གལ་ཆེན་པོ་དང་སྤར་གྱིས་
མེས་པོ་རྣམ་པ་སྐུ་ལ་ལམ་གང་སར་མཚོད་རྟེན་གྲངས་ལས་འདས་པ་མང་པོ་བཞེངས་ཡོད་པའི་
ད་ལྟ་འདྲེན་མཚོད་པ་འབྲུལ་བའི་རྟེན་དང་ཕྱག་སྒྲོར་གྱི་རྟེན་དུ་འགྱུར་ཡོད། ཕྱག་པར་དུ་བོད་དང་ཉི་མ་
ལའི་ཕྱོགས་སུ་ཤིན་ཏུ་སྒྲིབ་གྲགས་ཆེ་བའི་བལ་ཡུལ་མཚོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་ཅེས་མཚོད་རྟེན་བྱ་རུ་
ཁ་ཤོར་དང་འཕགས་པ་ཤིང་ཀྱུན། སྐག་མོ་ལུས་སྒྱིབ་གསུམ་ཀྱུན་གྱིས་དད་མོས་བྱ་ས་ཞིག་ཡིན།

ད་ལམ་གཞུང་སྐས་སྒྲ་མ་པ་ལྟ་བུ་རིན་པོ་ཆེའི་ཆོས་གོག་ས། དེང་སང་གི་མཁས་དབང་ཆབ་མདོ་
ཤེས་རབ་ལགས་གྱིས་“བལ་ཡུལ་མཚོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་གྱི་བྱང་ས་བསྟན་པ”ཞེས་མཚོད་རྟེན་
ཆེན་པོ་རྣམ་གསུམ་སྒྲོར་ཞིབ་འཇུག་ཉ་ཅང་ཟབ་པོ་གནང་ནས་ཕྱག་དཔེ་ཞིག་ལྷགས་ཚུམ་གནང་
ཡོད་པ་འདིས་ཀྱུན་ལ་ཕན་པ་ཆེན་པོ་དང་དགོས་མཁོ་ཆེན་པོ་འབྱུང་ངེས་པ་སྒྲོས་ཅི་དགོས། དེ་བས་
ཕྱག་དཔེ་འདི་ཉིད་བཙུམ་དཔེ་མཛོད་ཁང་གིས་པར་བསྐྱུན་ལྷན་ལགས་འདུག་པས་གྲུས་ང་རང་
ངོས་ནས་ཚུམ་པ་པོ་དང་གོ་གོ་སྒྱིབ་བདག་གཞུང་སྐས་སྒྲ་མ་པ་ལྟ་བུ་རིན་པོ་ཆེ་མཚོག་དང་འབྲེལ་ཡོད་
ཚང་མ་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་དང་རྗེས་སུ་ཡི་རངས་ཞུ།

སྐགས་སྒྲ་བང་གི་སྒྲ་རབས་ཉི་ཤུ་ཅུ་པ། དཔུང་པ་སངས་ཐུན་ཚོགས་ནས་སྤྱི་ལོ་༢༠༡༩ བོད་ཟླ ༩
ཆོས་༡༠ ཉིན་དང་པས་ཕུལ།

དཔེ་སྒྲུབ་གསལ་བཤད།

སྒྲིབ་མཚན་རྟེན་ཞེས་པ་ནི་མཚན་པ་འབྲུལ་འོས་པའི་ཞིང་ལྷ་མཚན་པ་འབྲུལ་སའི་རྟེན་ལ་གོ་དགོས་ཤིང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་དུས་གསུམ་སངས་རྒྱུ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་རྟེན་ཡང་མཚོན། མ་ཟད་བྱུང་པར་དུ་བདག་ཅག་གི་སྟོན་པ་ཤུག་ཐུབ་པའི་བསྟན་པ་རིན་པོ་ཆེ་འདི་ལའང་དུས་གསུམ་ཀྱི་སངས་རྒྱུ་ཀྱན་གྱི་མཛད་པ་མཚོན་པའི་ཆེད། བདེག་ཤེགས་མཚན་རྟེན་བརྒྱད་དང་། རིང་བསྐལ་གྱི་སྒྲིབ་པོ་ཅན་གྱི་སྐུ་གདུང་ཆ་བརྒྱད་ཀྱི་མཚན་རྟེན་བརྒྱད་བཅས་མཚན་རྟེན་མང་པོ་བཞེངས་སྟོལ་དར་ཡོད་པ་མངོན་ཏེ། དེ་ཡང་སྟོན་པ་ཞལ་བཞུགས་པའི་སྐུ་བས་ལའང་མཚན་རྟེན་ཡོད་པ། འདུལ་བ་ལུང་ལས། མཚན་རྟེན་ལ་ཐུག་བྱ་བ་དང་མཚན་པ་བྱ་དགོས་པ་སོགས་མང་པོ་གསུངས་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་སྟོན་པ་ཐུ་ངན་ལས་འདས་རྗེས་སྟོན་པའི་རྗེས་འཇུག་ནམས་ཀྱིས་སངས་རྒྱུ་ནམས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་རྟེན་དང་བྲན་པའི་རྟེན་དུ་མཚན་རྟེན་བཞེངས་པའི་སྟོལ་རྒྱུན་མ་ཆད་པ་བྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་སྟོན་པ་ཐུ་ངན་ལས་འདས་མ་ཐག་སྟོན་པའི་སྐུ་གདུང་རིང་བསྐལ་ནམས་ཆ་བརྒྱད་དུ་བགོས་ནས་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་བརྒྱད་ཀྱིས་རང་རང་གི་རྒྱལ་སར་རིང་བསྐལ་གྱི་སྒྲིབ་པོ་ཅན་སྐུ་གདུང་མཚན་རྟེན་རེ་རེ་བཞེངས་ནས་སྐུ་གདུང་མཚན་རྟེན་ཆེན་པོ་བརྒྱད་བཞེངས་ཡོད་དེ།

དེ་ཡང་ལས་ཀྱི་མཐའ་བརྗོད་པའི་མདོ་ལས།

སྐུལ་པའི་མཛད་པ་སྟོན་བསྟན་ཕྱིར།

མཚན་རྟེན་བརྒྱད་དུ་སྐུ་གདུང་བཞག།

ཞེས་གསུངས་པ་དང་། སྟོབ་དཔོན་ལྷ་སྐུ་བ་ཀྱིས་ཀྱང་།

ཡང་དག་ཉིད་དུ་འཛིགས་པ་མེད་ཕྱིར་དང་།

མ་འོངས་སེམས་ཅན་བསོད་ནམས་ཐོབ་བྱའི་ཕྱིར།

དེ་ཉིད་དུ་ནི་རིང་བསྐལ་མང་སྐུལ་ནས།

སྐུ་གདུང་ཆ་བརྒྱད་མཛད་ལ་ཐུག་འཆལ་ལོ།

ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་རོ།།

དེ་ཡང་སྤྱི་ལོ་ཐུན་གྱི་དུས་རབས་གསུམ་པར་ཚོས་རྒྱལ་མཉམ་མེད་ཀྱིས་སྤར་གྱི་རིང་བསྐལ་མཚོད་རྟེན་བརྒྱད་པོ་རྣམས་
ལས་མཚོད་རྟེན་བརྒྱད་གྱི་རིང་བསྐལ་རྣམས་ཕྱིར་བཏོན་ནས་རིང་བསྐལ་དེད་ག་དུ་མར་བགོས་ནས་མཚོད་རྟེན་བརྒྱད་མི་བཞི་
སྟོང་བཞེངས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད། བལ་ཡུལ་གྱི་ལུ་ཕྱི་ནི་འགྲམ་རྫམ་གྲམ་(Ramgram) ཞེས་པའི་ས་གནས་སུ་ལྷ་ས་ལྷན་གྱི་
རྒྱལ་པོའི་སྐལ་བ་ལས་བཞེངས་པའི་སྐུ་གདུང་མཚོད་རྟེན་དེའི་རིང་བསྐལ་དེ་ཚོས་རྒྱལ་མཉམ་མེད་ཀྱིས་བཏོན་ཅིས་བྱས་ཀྱང་
ཡུལ་མིའམ་གཞི་བདག་གིས་བཏོན་མ་བཅུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས། ད་ལྟའི་བར་མ་ཉམས་པ་གནས་ཡོད་པའི་སྐུ་གདུང་མཚོད་རྟེན་
ཆ་བརྒྱད་ལས་གཅིག་ཤུ་དེ་ཡིན་པར་གྲགས། དེ་མིན་དཔལ་མགོན་འཕགས་པ་སྤྱི་སྤྱོད་ཀྱིས་ཀྱང་བཤགས་པའི་ཚུལ་དུ་མཚོད་
རྟེན་དུ་མ་བཞེངས་པའི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་ནང་གསལ། མདོར་ན་ཐུན་འདས་པའི་དུས་ནས་ད་ལྟའི་བར་རང་ཉིད་བསོད་ནམས་ཀྱི་
ཚོགས་བསགས་པ་དང་གཞན་དད་ལྷན་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་ཕྱག་བསྐོར་དང་མཚོད་འབུལ་གནང་སའི་རྟེན་གྱི་སྤྲད་དུ་ད་ལྟའང་
སངས་རྒྱས་བསྟན་པ་གང་ན་གནས་པ་དེར་མཚོད་རྟེན་བཞེངསྐལ་རྒྱུ་མ་ཆད་པར་བཞེངས་དང་བཞེང་བཞིན་ཡོད། ལྷག་པར་
དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་མཛད་ཆེན་བརྒྱད་མཚོན་བྱེད་དུ་བདེ་བཤགས་མཚོད་རྟེན་བརྒྱད་པོ་དེ་དགོན་སྡེ་ཁག་དང་གནས་ཆེན་ཁག་ལ་
མང་པོ་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད།

ཚོས་ལྷན་རྒྱལ་ཁབ་བལ་ཡུལ་དུ་འང་མཚོད་རྟེན་གསར་རྟིང་གངས་ལས་འདས་པ་བཞེངས་དང་བཞེང་བཞིན་ཡོད། ལྷག་
པར་དུ་ནེ་ཤལ་གྱི་རྒྱལ་ས་ཀླུ་མུ་རྩ་རུ་མཚོད་རྟེན་ཉ་ཅང་ཆེན་པོ་ནས་མིའི་གཞུགས་ཆད་དང་མཉམ་པའི་མཚོད་རྟེན་ཆུང་ཆུང་
སོགས་ཁང་པའི་བྱམས་ར་དང་དགོན་པའི་མདུན་ར་སོགས་ས་གནས་གང་སར་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད། མཚོད་རྟེན་ལ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་
ཅི་ཏྲ་(Chaitya)ཡང་ན་སྐུ་པ་(stupa)ཞེས་འབོད་ནའང་། དེ་ལ་དོན་གྱི་ཆན་སྤྱད་པར་ཡོད་མེད་བཤད་མཁན་དུ་མ་ཡོད་ཀྱང་
ཉན་ཐོས་ཐེག་པའམ་པུ་ལིའི་སྐད་ཡིག་ཐོག་ཅི་ཏྲ་ཞེས་པའི་ཐ་སྟད་དེ་བཤད་སྟོང་གཏོང་བཞིན་ཡོད་པར་སྣང་། དེ་མིན་བྱི་བ་དང་
ཐེག་ཆེན་གྱིས་མཚོད་རྟེན་ལ་སྐུ་པ་ཞེས་ཐ་སྟད་བཏགས་ཀྱི་ཡོད།

གང་ལྟར་བལ་ཡུལ་ན་མཚོད་རྟེན་གངས་ལས་འདས་པ་ཡོད་ནའང་སྟན་གྲགས་སམ་གཟི་བརྗིད་ཆེ་ཤོས་ནི་མཚོད་རྟེན་བྱ་
རུང་ཁ་ཤོར་དང་། འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན། ལྷག་མོ་ལུས་སྤྱིན་གྱི་མཚོད་རྟེན་གསུམ་པོ་དེ་ཡིན། ལྷག་མོ་ལུས་སྤྱིན་གྱི་སྐོར་མདོ་
མཛངས་སྤྱན་སོགས་མདོ་ཁ་ཤས་ནང་གསལ་ཡོད་ཀྱང་། མཚོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་དང་། འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གཉིས་ཀྱི་སྐོར་
མདོ་ནང་མཇལ་རྒྱུ་མེད། མཚོད་རྟེན་དེ་གཉིས་ཀྱི་བསྐོར་ལ་གསལ་ཞིང་རྒྱས་པ་དེ་བོད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་དང་ཡིག་ཆ་ཁོ་ནའི་ནང་

མཇལ་རྒྱུ་ཡོད་པ་ལས་གཞན་ལ་དེ་ཙམ་གསལ་པོ་མཇལ་རྒྱུ་མེད། བལ་ཡུལ་གྱིས་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་
མཚོད་རྟེན་དེ་ལི་ཙུ་པའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་བཞེངས་ཡོད་པ་ཚོད་དཔག་ཙམ་ལས་གསལ་པོ་དང་ཁུངས་ལྡན་གྱི་སློ་ནས་རྒྱས་
བཤད་གང་ཡང་མེད།

མཚོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་པོ་ནི། སྤྱིར་འཛམ་གླིང་གི་ཡུལ་གྲུ་ཀུན་དང་ལྷག་པར་དུ་བོད་དང་ཉི་མུ་ལའི་མི་རིགས་ཀྱན་གྱིས་ཉ་
ཅང་དད་མོས་བྱ་སའི་མཚོད་གནས་ཁྱད་པར་ཅན་ཞིག་ཡིན། ལྷག་པར་དུ་ས་ག་རྒྱ་བའི་ཆོས་བཙུང་དམིགས་བསལ་གྱི་དད་
ལྡན་མི་མང་རྣམས་མཚན་གང་མཚོད་རྟེན་གསུམ་ལ་བསྐྱོར་བ་བྱས་པ་དང་ལྷག་མཚོད་འབུལ་བ་སོགས་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། དེ་མིན་
བལ་ཡུལ་གྱི་ནང་བའི་མི་རིགས་ཏུ་མང་དང་ནེ་ལྷ་རྣམས་ཀྱིས་དུས་ཚོད་མི་འདྲ་བ་ལ་མཚོད་རྟེན་གསུམ་པོར་འདྲ་འཛོམས་
(Jatra)བྱས་ནས་གསོན་པོའི་ཞབས་རིམ་དང་གཤིན་པོར་བསྟོར་བ་བྱ་སྟོལ་ཡང་ད་ལྟ་བར་གནས་ཡོད། དད་ལྡན་གནས་སྐོར་བ་
ལ་ལས་ཉིན་གཅིག་ལ་མཚོད་རྟེན་རྣམ་པ་གསུམ་ག་གནས་མཇལ་ལན་གཅིག་ཐོག་གནང་སྟོལ་ཡང་འདུག ཁྱོད་ཆོག་སྐབས་
ཡང་མཚོད་རྟེན་རྣམ་པ་གསུམ་ལ་མཚོད་མེ་དང་སྟོན་ལམ་བྱས་ན་ཕན་ངེས་ཆེན་པོ་ཡོད་ཅིས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱིན་འདུག་པས་
མཚོད་རྟེན་གསུམ་པོ་གཟུགས་ཚད་གཅིག་མཚུངས་མེད་ཀྱང་རྩ་ཆེའུང་གཅིག་མཚུངས་དང་ཕན་རྐབས་ཆེའུང་ཡང་གཅིག་
མཚུངས་དུ་ཅིས་གྱི་ཡོད་པ་ཤེས་བྱ། སྤྱི་ལོ་༡༩༧༩ ལོར་མཚོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་དང་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གཉིས་པོ་དེ་
མཉམ་སྟེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འཛམ་གླིང་རིག་ཁོར་ལྗང་སྤྱོད་ཀྱི་ཕྱེ་ཆོན་(UNESCO World Heritage Site)དུ་ཆུང་ཡོད།
མཚོད་རྟེན་དེ་གསུམ་ལ་བལ་ཡུལ་མཚོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་ཞེས་སྟན་གསལ་ཆེན་པོ་ཡོད།

ད་ལམ་དེ་སང་གི་མཁས་དབང་ཆེན་པོ་ཆབ་མདོ་ཤེས་རབ་ལགས་ཀྱིས་བལ་ཡུལ་དུ་ཡོད་པའི་སྟན་གསལ་ཅན་གྱི་མཚོད་
རྟེན་རྣམ་གསུམ་གྱི་སྐོར་ལ་བཀའ་བསྟན་དུ་མ་དང་། ལོ་རྒྱུས་ཆོས་འབྱུང་མང་པོ་ཞིག་ལ་གཞི་བཙུག་པ་མ་ཟད་དེང་དུས་ཀྱི་ལོ་
རྒྱུས་སྤྱི་བ་རྣམས་ཀྱི་ཡང་རྗེས་སུ་དྲངས་ནས་”བལ་ཡུལ་མཚོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་གྱི་ཁུངས་བསྟན་པ་”ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཆོག་
འབྲུ་མང་ཉུང་རན་པ་གོ་སྤྱི་བ་ཞིག་བཅུ་མས་གནང་འདུག་པས། དེར་ཅོམ་པ་པོ་མཁས་དབང་མཆོག་གི་ཡུང་ཁུངས་རྣམས་ཀྱང་
ཤོག་ཁུའི་ཞབས་སམ་ཡིག་ཆུང་ཐོག་གསལ་པོར་བཀོད་ཡོད་པས་མ་འོངས་ཞིབ་འཇུག་པ་རྣམས་ལ་འད་ཕན་ངེས་ཆེན་པོའི་རྒྱ་རུ་
མཐོང་། མདོར་ན་མཚོད་རྟེན་དེ་གསུམ་སྐོར་དོ་སྣང་ཡོད་མཁན་ཡོད་དོ་ཅིག་ལ་ཉ་ཅང་ཕན་ཐོག་ཆེན་པོ་ཞིག་མཐོང་བས་མཚོད་
རྟེན་རྣམ་གསུམ་གྱི་སྐོར་ལ་ད་བར་དེ་འདྲའི་ཞིབ་འཇུག་གནང་ནས་བྲིས་པ་མེད་ཅིས་བཤད་མ་ཐུབ་ན་འད་དཀོན་པོ་ཡོད་པ་
བཤད་ཆོག།

དེས་ནས་མཁས་དབང་ཁོང་གིས་བཙུམས་གནང་བས་བསྟན་བཅོས་དེ་སྒྲར་པར་ཐེངས་ལན་གཅིག་ལྟས་ཟིན་པ་ཡིན་ནའང་
ད་ལམ་ཡང་གོང་གསལ་ཕན་ཡོན་དང་དགོས་མཁོར་གཟིགས་ནས། མཁས་དབང་མཆོག་གི་ཆོས་གོགས། བཙུམ་སྒྲགས་སློ་
བྲང་གི་གདུང་སྤྲོས་སློ་མ་བསྐྱ་རིན་པོ་ཆེས་བཀའ་ལྟར་བཙུམ་དཔེ་མཛོད་ཀྱིས་པར་ཐེངས་གཉིས་པ་བྱ་རྒྱུ་ལགས་ན་འགོ་དོན་རྒྱ་
ཆེར་ཡོང་བར་སྟོན། སྤྱི་ལོ་༢༠༡༩ སྤྱི་ཟླ་༠༥ ཆེས་༠༡ ཉིན་གནས་ཆེན་བརྒྱད་ཀྱི་ནང་ཆོན་རྒྱལ་བ་སྐྱུ་བཙུམས་པའི་གནས་
མཆོག་ལུསྤྱི་ཉི་ནས་བཙུམ་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་ཀླུ་བསྟན་ནོར་གྱིས་བྲིས་པ་དགེའོ།

༡༡། མཚོད་རྟོག་རྣམ་གསུམ་གྱི་མིང་དང་ཁུངས་མདོར་བསྟན་པ།

༡༡། བལ་ཡུལ་མཚོད་རྟོག་རྣམ་གསུམ་ནི། བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་མཐོང་གྲོལ་གྱི་མཚོད་རྟོག། འཕགས་པ་ཤིང་ཀྲུན་རང་བྱུང་གི་མཚོད་རྟོག། ལྷག་མོ་ལུས་སྦྱིན་བྱང་ཆུབ་གྱི་མཚོད་རྟོག་བཅས་གསུམ་ཡིན། དག་རྒྱན་ལའང་། བོད་ཀྱི་ཐོ་བླ་གྲུ་རྣམ་གསུམ། བལ་ཡུལ་མཚོད་རྟོག་རྣམ་གསུམ། ཡར་ཁྲུང་རྟོག་གསུམ་གནས་གསུམ་ཞེས་སྐད་གྲགས་ཏུ་ཅང་ཆེ། མཚོད་རྟོག་གསུམ་པོ་ཉིན་གཅིག་ལ་མཇུག་ན་དུས་གསུམ་དུ་བསགས་པའི་སྒོ་གསུམ་གྱི་སྤྲིག་སྤྲིབ་ཐམས་ཅད་འདག་པར་གྲགས། མདོ་ལས་ཤིང་ཀྲུན་གྱི་མཚོད་རྟོག་འདི་ལ་ཆོས་ཀྱི་དབྱིངས་ཀྱི་མཚོད་རྟོག་ཞེས་ཀྱང་འབྱུང་ལ། བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ལ་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་འདུས་པའི་མཚོད་རྟོག་ཞེས་ཀྱང་འབྱུང་།

མཚོད་རྟོག་འདི་གསུམ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་བཤད་པའི་མཐར་ཐུག་གི་ཁུངས་ནི་སོ་སོར་ངས། བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་མཚོད་རྟོག་གྱི་ཁུངས་ནི་གཙོ་བོ་སྒོ་བ་དཔོན་རིན་པོ་ཆེས་གསུངས་པའི་གཏེར་མ་“མཚོད་རྟོག་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོས་གྲོལ་ཆེན་མོ་”ཞེས་པ་ལེན་ལཱའི་བདག་ཉིད་ཅན་འདི་ཡིན།¹ བཀའ་ཐང་གྱི་མ་འགའ་ནང་ནི་བ་འཆོས་གསུངས་པ་ལྟར་དུ་ཉུང་ཙམ་རེ་ཡོད། འདི་དག་གསུངས་པའི་སྐབས་སུ་བལ་ཡུལ་གྱི་མཚོད་རྟོག་གཞན་རྣམས་ཀྱང་ཞོར་དུ་སྒོས་ཙམ་གནང་ན་དགའ་བ་ལ་ཡང་སྐྱམ་པ་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་གྲོང་མོད། ཤིང་ཀྲུན་མཚོད་རྟོག་གྱི་ཁུངས་ནི་དེ་སྒོན་གྲང་རུ་ཡུང་བསྟན་ལ་གཞི་བཙུག་མཁན་བྱུང་ཡང་། བྱིས་“རང་བྱུང་གི་སྒོན་རབས་”ཞེས་པ་བཅད་པ་བརྒྱད་ཀྱི་བདག་ཉིད་ཅན་འདི་ཁུངས་གཏུགས་ས་གཙོ་བོར་གྱུར་ཡོད།² སྒོན་རབས་འདིའི་ནང་དུ་འང་མཚོད་རྟོག་གཞན་གཉིས་ཀྱི་སྒོར་མི་གསལ། ལྷག་མོ་ལུས་སྦྱིན་མཚོད་རྟོག་གྱི་ཁུངས་ནི་“འཕགས་པ་གསེར་འོད་དམ་པ་མདོ་སྒྲེའི་དབང་པོའི་རྒྱལ་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་”བམ་པོ་ལྷ་དང་ལེན་ཉེར་གཅིག་གི་བདག་ཉིད་ཅན་དང་། བམ་པོ་བཅུ་དང་ལེན་ཉེར་དགུ་ཅན། བམ་པོ་བཅུ་དང་ལེན་སོ་གཅིག་ཅན། “འཕགས་པ་ལྷག་མོས་ཞུས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་”སོགས་མདོ་དང་བསྟན་བཅོས་རང་ལ་ཁུངས་གཏུགས་ཡོད། མདོ་མཛངས་སྒྲན་དང་། སྦྱིས་རབས། དབག་བསམ་འབྲི་ཤིང་སོགས་སུ་འང་ལྷག་མོ་ལུས་སྦྱིན་སྒོར་རྒྱས་བསྟུས་ཅི་རིགས་ཡོད་ཀྱང་མཚོད་རྟོག་གཞན་གཉིས་ཀྱི་སྒོར་གསལ་མེད།

གཞན་དག་ཁུངས་དང་དབྱེད་གཞི་རུང་བ་ཡང་། བལ་ཡུལ་དུ་ཐེབས་ཕྱོད་མཁན་གྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་དང་མཁས་པ་ཆོའི་རྣམ་ཐར་དང་ལོ་རྒྱུས་མཐའ་དག་བྱངས་པས་མི་ལང་ལ་བལྟས་པས་མི་ཆར། འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཁག་ཅིག་བདམས་སྒྲག་བྱས་པ་ནི།

མཆོད་རྟེན་གྱི་རུང་ཁ་ཤོར་འདི་ས་འོག་ནས་གཏེར་དུ་འདོན་མཁན་དང་། གྱི་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོས་གྲོལ་ཆེན་མོ་བསམ་ཡས་ནས་གཏེར་དུ་འདོན་མཁན་ཡོལ་མོ་སྤྲལ་འཆང་ཤྲ་གྱི་བཟང་པོའི་(15th)³ རྣམ་ཐར་བྲག་དཀར་རྟ་སོ་སྤྱལ་སྤྱུས་(1775-1837)མཛད་པ་དང་།⁴ བལ་ཡུལ་རང་ལ་བཞུགས་ནས་“རང་བྱུང་གི་སྒྲོན་རབས་”⁵ སྤྱི་རབ་པོ་སི་ཏུ་ཆོས་ཀྱི་འབྱུང་གནས་(1700-1774)ཀྱི་རང་རྣམ། འཕགས་པ་ཤིང་ཀྱན་མཆོད་རྟེན་ཉམས་གསོ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་གནང་མཁན་གཙང་སྒྲོན་ཉེ་རུ་ཀ་རུས་པའི་རྒྱན་ཅན་(1452-1507)ཀྱི་རྣམ་ཐར་རྒྱུ་ཆོད་ཆང་པ་སྤྲོ་ཆོག་ས་རང་གོལ་(1495-1570)ཀྱིས་བརྩམས་པ། མཆོད་རྟེན་གཉིས་ཀ་ཉམས་གསོ་མཛད་ཚུངས་པའི་ཀ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཆེ་དབང་ལོ་ར་བུའི་(1697-1755)རྣམ་ཐར་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག་(1775-1837)གིས་མཛད་པ། བལ་ཡུལ་དུ་ཕེབས་ནས་གནས་ཡིག་འབྲི་མཁན་འབྲུག་ཁམས་སྤྱལ་བསྟན་འཛིན་ཆོས་ཀྱི་ཉིམས་(1730-1780)མཛད་པ་“ཡུལ་ཆེན་པོ་ཉེ་བའི་ཆ་རྒྱ་ཏ་བལ་པོའི་གནས་ཀྱི་དཀར་ཆག་གངས་ཅན་རྣ་བའི་བདུད་རྩི།” བལ་ཡུལ་མཆོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་སྒྲོར་རྒྱ་ཤོས་འཁོད་པའི་གྲས་ར་ལོ་རྩ་བ་དོ་རྩེ་གྲགས་(1016-1128)ཀྱི་རྣམ་ཐར་ར་ལོ་ཤེས་སེང་གེས་(12th)མཛད་པ་རྣམས་དབྱུང་གཞི་གཙོ་བོ་ཡིན། དུས་རབས་བཙོ་བརྒྱད་པའི་སྒྲོན་གྱི་ཞིག་གསོ་བྱེད་མཁན་རྣམས་ནི་བྲག་དཀར་སྤྱལ་སྤྱུ་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག་གིས་བརྩམས་པའི་“བལ་ཡུལ་གྱི་གནས་དང་རྟེན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ངེས་པ་བརྗོད་པ་འབྲུལ་སྒྲོང་ལོ་ར་བུའི་མེ་ལོང་”ལ་རྩ་འཛིན་བྱས།

ཟུར་བསྟན་ཡིག་ཆ། བལ་ཡུལ་དུ་ཐེངས་བཞི་ཕེབས་པ་དང་། འཕགས་པ་ཤིང་ཀྱན་དུ་ལོ་གསུམ་རིང་བཞུགས་ཚུངས་པའི་མར་པ་ཆོས་ཀྱི་སྒྲོ་གོས་(1002-1097)ཀྱི་རྣམ་ཐར་ཆེན་མོ་གཙང་སྒྲོན་ཉེ་རུ་ཀ་ས་(1452-1507)མཛད་པ་མཇལ་ཡང་འཕགས་པ་ཤིང་ཀྱན་གྱི་མིང་ཙམ་ལས་མི་གསལ། བལ་ཡུལ་དུ་ཕེབས་ནས་སྤྱི་བ་པ་མཛད་ཚུངས་པའི་རྩེ་བརྩན་མི་ལ་རས་པའི་(1040-1135)རྣམ་ཐར་གཙང་སྒྲོན་གྱིས་མཛད་པ་མཇལ་ཡང་། ཁོ་ཁོས་རྒྱལ་པོས་ཀ་ཤི་ཀའི་རས་གཟན་དང་ཨ་རུ་རྣམ་རྒྱལ་སོགས་ཕུལ་རྒྱལ་ལས་མཆོད་རྟེན་སྒྲོར་མ་མཐོང་། བལ་ཡུལ་དུ་ཐེངས་འགའ་ཕེབས་ཚུངས་པའི་རས་རྒྱུང་བའི་(1085-1161)རྣམ་ཐར་རྒྱུ་ཆོད་ཆང་རས་ཆེན་(1494-1570)ཀྱིས་མཛད་པ་མཇལ་ཡང་། བལ་ཡུལ་དུ་དགུན་ཐོག་གཅིག་བཞུགས་པ་དང་དབང་ལུང་མན་རག་མང་པོ་ཞུས་སྒྲོར་ལས་མཆོད་རྟེན་སྒྲོར་མ་མཐོང་། ལྷངས་ཀྱི་པོ་ཏི་བསེ་རུ་རྒྱས་པ་མཇལ་ཡང་། ལྷངས་ཀྱི་གྲུབ་ཐོབ་ཆོས་འཕགས་པ་ཤིང་ཀྱན་དུ་མཆོད་པ་ཕུལ་རྒྱལ་ལས་མཆོད་རྟེན་གཞན་གཉིས་མི་གསལ། བལ་ཡུལ་བརྒྱུད་ནས་རྒྱ་གར་དུ་ལན་གསུམ་ཕྱིན་པ་དང་། བལ་ཡུལ་རང་ལ་ལོ་གསུམ་བཞུགས་ཚུངས་པའི་མཁས་གྲུབ་ཁྱུང་པོ་རྣལ་འབྱོར་(979-1127)ཀྱི་རྣམ་ཐར་རྒྱས་བསྟན་ཁ་ཤས་དང་། རྒྱ་གར་དང་ཁ་ཆེད་ཡུལ་དུ་ལོ་བརྒྱ་ཙམ་བཞུགས་ཚུངས་པའི་ལོ་རྩ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་(958-

1055) རྣམ་ཐར་གྱི་ཐང་དཔལ་ཡེ་ཤེས་(11th)གྱིས་མཛད་པ། བལ་ཡུལ་བརྒྱུད་ནས་ཕེབས་ཤིང་རྒྱ་གར་དུ་ལོ་བཅུ་གཉིས་
 ཙམ་བཞུགས་མྱོང་བའི་འབྲོག་མི་ལོ་ཙཱ་བའི་(992-1074)རྣམ་ཐར་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཚན་(1147-1216)གྱིས་མཛད་པ་མཇལ་
 ཡང་མཚོད་ཏེན་སྐོར་མ་རྟེད། བལ་ཡུལ་ན་ལོ་གཅིག་ཙམ་བཞུགས་མྱོང་བའི་ཇོ་བོ་རྗེ་འེ་(10th)རྣམ་ཐར་རྒྱས་པ་ཡོངས་གྲགས་
 མ་མཆིམས་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པས་(1210-1285)མཛད་པ་དང་། ལས་ཆེན་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་(15th)གྱི་བཀའ་
 གདམས་ཆོས་འབྱུང་གཉིས་མཇལ་ཡང་། བལ་རྒྱལ་གྲགས་པ་མཐའ་ཡས་གྱིས་གྲུས་འདུད་བྱས་ཚུལ་དང་།⁶ ཐམ་རྟི་ཏ་ར་
 ཞེས་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས་ཚུལ། འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་ལ་མཚན་གྲུང་མི་མ་ཡིན་རྣམས་གྱིས་སྐོར་བ་བྱེད་པས་སྐབས་
 དེར་གྲུབ་ཐོབ་མིན་པ་ཆོས་སྐོར་བ་བྱས་ན་བར་ཆད་འོང་ཚུལ་ལས་འབྲེལ་ཡོད་གཞན་མ་མཐོང་། ཇོ་བོ་གདན་འདྲེན་ལུ་མཁན་རྒྱ་
 བཙུན་སེང་(10th)དང་། བཀ་ཆོ་ལོ་ཙཱ་བ་(1011-1064)གཉིས་གྱི་རྣམ་ཐར་ཐོར་བྱ་འགའ་མཇལ་ཡང་མི་གསལ། ཁྱོ་ཕུ་ལོ་ཙཱ་
 བ་བྱམས་པའི་དཔལ་(1172-1236)གྱིས་མཛད་པའི་བཤ་གྲུབ་གསུམ་གྱི་རྣམ་ཐར་དཔག་བསམ་འབྲི་ཤིང་མཇལ་ཡང་། བལ་
 ཡུལ་དུ་ལོ་གསུམ་ཉིལ་པོ་བཞུགས་རིང་མཚོད་པ་གསུམ་དང་ལྷ་མོ་བཞི་མཐོང་ཚུལ་བཤད་སྐབས། འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་
 མཚོད་ཏེན་ལ་འཕྲུལ་འཁོར་གྱིས་གདུགས་བཀའ་བ་མཐོང་ཚུལ་དང་། ཡེ་རང་གོང་ཁྱེར་དུ་འཕགས་པ་བྱགས་རྗེ་ཆེན་པོ་ཤིང་ཏ་
 ལ་སྒྱུན་བྱངས་པ་མཐོང་ཚུལ་སོགས་གསལ་ཡང་མཚོད་ཏེན་གཞན་གཉིས་སྐོར་བཤད་པ་མ་མཐོང་། སྒྱན་ངག་མཁན་ཆོས་ཡུལ་
 ལུང་གི་བཀོད་པ་མང་ཙམ་འབྲི་བར་སྐྱམ་ནས་བལ་ཡུལ་དུ་ལོ་ལྔ་ཙམ་བཞུགས་མྱོང་བ་ཤོད་སྟོན་ལོ་ཙཱ་བའི་(13th)རྣམ་ཐར་
 ཐོར་བྱ་དང་གསུང་འབུམ་བམ་གྲོག་རེ་བྱས་ཀྱང་བལ་ཡུལ་གྱི་མིང་ཙམ་ལས་གཞན་མ་རྟེད། མ་གཞི་ནས་ཁོང་གི་རྣམ་ཐར་ཆ་
 ཚང་བ་ཞིག་མེད་པ་འདྲ་སྟེ། འབྲུངས་འདས་གྱི་ལོ་ཆོགས་ཀྱང་གསལ་པོ་ཞིག་མ་རྟེད།

གཞན་ཡང་། ལམ་ཡིག་དང་གནས་ཡིག་འབྲི་མཁན་རྣམས་ལ་རེ་བ་ཆེན་པོ་བྱས་ཀྱང་། བལ་ཡུལ་དུ་ལོ་བརྒྱུད་ཙམ་
 བཞུགས་མྱོང་བའི་ཆག་ལོ་ཆོས་རྗེ་དཔལ་(1197-1264)གྱི་རྣམ་ཐར་དགོ་བསྟེན་ཆོས་དཔལ་དར་བྱང་(13th)གིས་མཛད་པའི་
 བྱང་། འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་སྐོར་ཏོག་ཙམ་ལས་མཚོད་ཏེན་གཞན་གཉིས་སྐོར་མ་མཐོང་། ལུ་རྒྱལ་ཡུལ་དུ་ཐེངས་གཅིག་དང་
 རྒྱ་གར་དུ་ཐེངས་འགའ་ཕེབས་པའི་གྲུབ་ཐོབ་ལུ་རྒྱལ་པའི་(1229-1309)རྣམ་ཐར་དངོས་སྟོབ་བསོད་ནམས་འོད་ཟེར་
 (13th)གྱིས་བརྒྱམས་པའི་བྱང་། བལ་ཡུལ་དུ་ཡོད་པའི་བོད་མིའི་དཀའ་ངལ་སོགས་མང་ཙམ་འཁོད་ཀྱང་། གནས་གྱི་སྐོར་གོ་ད་
 བ་རེ་དང་སྟོལ་མའི་སྐུ་བརྟན་སོགས་འགའ་ཞིག་ལས་མ་མཇལ། ར་ལ་རྩ་ར་སོགས་གནས་ཆེན་མང་པོ་ཞབས་གྱིས་གཙགས་
 པའི་ཆོད་ཆང་པ་མགོན་པོ་རྩོ་རྗེ་འེ་(1182-1258)རྣམ་ཐར་བདེ་ཆེན་རྩོ་རྗེས་((13th))མཛད་པ་དང་། ལུ་རྒྱལ་མཁའ་འགྲོའི་སྤྱིང་

གི་ལམ་ཡིག་འབྲི་མཁན་སྟག་ཚང་རས་པ་དག་དབང་རྒྱ་མཚོའི་(1574-1651)ནམ་ཐར་དག་དབང་ཀུན་དགའ་ལྷན་གྲུབ་
 (1616-1675)ཀྱིས་མཛད་པ། ཡོལ་མོ་གངས་དང་འབྲས་མོ་ལྗོངས་སོགས་སྤྲས་གནས་དུ་མར་ཐེབས་པའི་རིག་འཛིན་ཆོད་ཀྱི་
 ལྡེམ་སྤུ་ཅན་(1337-1408)ཀྱི་ནམ་ཐར་ཁག་རོབ་ཙམ་མཛལ་ཡང་བལ་ཡུལ་དུ་ཐེབས་སྒྲོར་མ་མཐོང་། མ་གཞི་ནས་འདི་ཆོ་
 ཞིབ་ཕྱ་ལྟ་ལོང་ཡང་མ་བྱུང་བས་དོན་གཉེར་ཅན་ནམས་ཀྱིས་ཞིབ་གཟིགས་འཚལ། ལྷག་པར་ནམ་ཐར་ལོ་རྒྱུས་མང་པོ་ཞིག་
 དབུ་མེད་ཡིག་རྙིང་དུ་འདུག་པ་དང་། སྤྱིར་ལོ་རྒྱུས་བཤད་སྐབས་ཇི་ཙམ་ཀྱིས་རྙིང་པ་ཡིན་པ་དེ་ཙམ་ཀྱིས་རིན་ཐང་ཆེ་མོད། དབུ་
 མེད་འགའ་རེ་ཡིག་རོ་ཆོད་པར་དུས་ཆོད་མང་པོ་འགོར་འགོ་བས་ཁོམ་པ་མ་བྱུང་ལ་བྱད་ལས་མཁས་པའི་བགོ་སྒྲལ་དུ་བཞག

གཞན་ཡང་། བལ་ཡུལ་གྱི་མཚོད་རྟེན་ནམ་གསུམ་སྒྲོར་ཤོད་སྐབས་ངེས་པར་གྲོག་དགོས་ཀྱང་ཡིག་ཆ་མ་ཐོབ་པ་འགའ་ནི།
 ལྷ་སྤྱབ་(1stCE)ཀྱིས་མཛད་པར་གྲགས་པའི་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་དཀར་ཆག་ལྟ་མདོངས་ལོ་ཙྗ་བའི་(16th)འབྲུར།
 (གཅིག་བྱས་ན་འདི་རང་བྱུང་གི་ཐོན་རབས་ལ་ངོས་འཛིན་དགོས་སམ་ཡང་སྟམ) གནས་ལུང་པ་དག་དབང་རྒྱ་མཚོའི་(17th)བལ་ཡུལ་ཤིང་ཀུན་གྱི་
 དཀར་ཆག་ རྩོག་སྟོན་ཀམ་ལྷོ་བཟང་(17th)གི་བལ་ཡུལ་ལམ་ཡིག་ འཁྱེད་མར་དུག་པ་ཆོས་ཀྱི་དབང་ལྷག་(1584-1630)གི་
 ནམ་ཐར་དང་། འཁྱེད་མར་དུག་པའི་བལ་ཡུལ་དུ་བཞོད་པའི་ལམ་ཡིག་ནོར་བུ་སྤེལ་མའི་ཐེང་བ། རྩོ་ལོ་རི་བས་(17th)མཛད་
 པའི་ཤིང་ཀུན་དཀར་ཆག་ རིག་འཛིན་མགོན་ལང་པའི་(1726-1789)བལ་ཡུལ་ལམ་ཡིག་ ལྷ་བཙུན་རིན་ཆེན་ནམ་རྒྱལ་
 (16th)དང་། གནས་རམས་པ་བྱམས་པ་སུན་ཆོགས་(16th)སོགས་བྲག་དཀར་རྟ་སོའི་གདན་རབས་སྤྲ་མ་ནམས་ཀྱི་ནམ་
 ཐར། སེ་བཙུན་བྱང་ཆུབ་གཞོན་ནུ་(10th)སོགས་བལ་ཡུལ་དུ་ཐེབས་ཐུང་པའི་ལོ་པཎ་ནམས་ཀྱི་ནམ་ཐར་གང་རྟེན། མདོར་ན།
 ཇི་ཙམ་སྤྲ་བའི་ཡིག་ཆར་བོད་པ་ཆོས་མཚོད་རྟེན་དེ་དག་སྒྲོར་རྩི་ལྟར་བྲིས་ཡོད་པ་བལྟ་དགོས་པ་གལ་ཆེལ། བལྟས་པ་ཙམ་མ་
 ཡིན་པར་རང་རེ་བོད་ཀྱི་གཙོས་ཉི་མ་ལ་ཡའི་མི་རིགས་ནམས་དང་། སྤྱི་རྒྱལ་ལོ་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་པ་ནམས་ལ་ཤེས་སུ་འཇུག་
 དགོས་པ་ནི་ཅི་ནས་གལ་ཆེར་མཐོང་།

Endnotes:

1. ལེའུ་ཕུ་ནི། དང་པོ་རྩི་ལྟར་བཞེངས་ཤིང་རབ་གནས་མཛད་པ། གཉིས་པ་ལུང་བསྟན་དང་སྟོན་ལམ་གྲུབ་ཚུལ། གསུམ་པ་བསྒྲོར་བ་དང་མཚོད་པའི་ཕན་ཡོན།
 བཞི་པ་ཞིག་གསོ་དགོས་པའི་དུས་རྟགས། ལྷ་པ་ཞིག་གསོ་བྱེད་པའི་གང་ཟག་དང་ཕན་ཡོན་བསྟན་པ་བཅས་ཡིན།
2. བཅད་པ་བརྒྱད་ནི། དང་པོ་ཆོས་ཀྱིས་དབྱིངས་སྤྱེས་པ། གཉིས་པ་མཚོད་པའི་འབྲས་བུ་ངེས་པར་བསྟན་པ། གསུམ་པ་ཉེ་བའི་རྩོད་ཉེ་བར་ཏུ་གསལ་བ། བཞི་པ་
 བྲོང་ལ་སོགས་པའི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ། ལྷ་པ་གནས་ཀྱི་བསྐྱགས་པ་ནམ་པར་ངེས་པ། དུག་པ་ཆོས་དབྱིངས་གསུང་གི་དབང་ལྷག་ཅེས་བྱ་བའི་མཚན་རབ་ཏུ་འཇུག་པ།

བདུན་པ་ཚོས་དབྱིངས་གསུང་གི་དབང་ཕྱུག་སྤྲོས་པ། བརྒྱད་པ་བལ་པོའི་ཡུལ་གྱི་མཐུ་ཆེན་པོ་བསྟན་པ་བཅས་ཡིན།

3. ཡིན་ཡིག་th གི་ག་རྒྱུ་བྱོན་པའི་རྒྱུ་རབས་ཙམ་ལས་ལུངས་འདས་ཀྱི་ལོ་ཚོགས་གསལ་པོ་མེད་ཆེ་ཨང་གི་གང་ལ་སྦྱར་བའི་གྲངས་དང་གཅིག་པའི་རྒྱུ་རབས་དེའི་ནང་ལུངས་ཞེས་པའི་གོ་དོན་ནམ་བད་ཡིན། དཔེར་ན། ཤུག་བཟང་པོ་རྒྱུ་རབས་༡༥ བར་ལུངས་ཀྱང་ཕྱག་ལས་མང་ཆེབ་རྒྱུ་རབས་༡༦ བར་གནང་ཡོད་མྱོད་པ་ལྟ་བུ། གལ་སྲིད་སྤྱི་ལོའི་སྟོན་ལ་ཡིན་ན་BC བཞག་ཡོད། འདིར་ལོ་ཚོགས་པལ་ཆེབ་ནི་ནང་བསྟན་དཔེ་ཚོགས་ཉེ་གནས་ལྟར་བཞག་ཡོད།

4. ཡོལ་མོ་སྤྲགས་འཆང་ཤུག་བཟང་པོ་དང་། དྲང་སོ་གཏེར་སྟོན་ཤུག་བཟང་པོ། གཤམ་སོ་གཏེར་སྟོན་ཤུག་བཟང་པོ་སོགས་མཆོན་གྱི་ནམ་གྲངས་འགའ་འདུག་པ་ལས། སྤྲ་མ་ནི་དགོན་གནས་ཀྱི་མཆོན་དང་། བྱི་མ་གཉིས་ནི་ལུངས་ཡུལ་གྱི་མཆོན་དང་སྦྱར་བ་ཡིན་ནམ་སྟེ།

5. དཔེ་ཆའི་བྱི་རོས་སུ་“བལ་ཡུལ་རང་བྱུང་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོའི་ལོ་རྒྱུས་བཞུགས་སོ”ཞེས་བྲིས་པ་དང་། ནང་གི་འགོར་“བྱ་གར་རྒྱད་དུ། སྤ་ཡི་བྱ་ལྟ་བུ་རྩ་༨། བོད་རྒྱལ་དུ། རང་བྱུང་གི་སྟོན་རབས་ཞེས་བྱ་བ་”ཞེས་དང་། མཇུག་ཏུ་“རི་གྲང་ཅུའི་རང་བྱུང་མཆོད་རྟེན་རྗེ་བོད་མ་པ་མདོར་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་རྫོགས་སོ”ཞེས་གསལ། མིང་མ་འདྲ་བ་གསུམ་བྱུང་བ་ལས་འདིར་རང་བྱུང་གི་སྟོན་རབས་ཞེས་པ་བེད་སྤྱོད་བཏང་ཡོད།

6. རྫོ་པོའི་ནམ་ཐར་རྒྱུས་པ་ཡོངས་གྲགས་མ་ལས། རྟི་ཏ་ར་ལ། ཐང་རྟི་ཏ་ར་དང་ར་རྫོ་རྟི་ཏ་ར་གཉིས་ཡོད་པ་ལས། སྤ་མ་རྫོ་པོ་དང་བྱི་མ་རྒྱལ་པོས་བཞེངས་པར་བཤད།

༡༡། མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར།

༣༩ །བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་མཆོད་རྟེན་ནི་སངས་རྒྱལ་འོད་སྤང་བྱ་ངན་ལས་འདས་ཀྱང་བསྟན་པ་མ་འདིག་པའི་སྐབས་དེར་ཡུལ་
 མ་གྱ་ཏ་རུབ་གསོ་བའི་བྱང་མེད་བདེ་མཆོག་མའམ་མ་བྱ་རྩི་མ་ཞེས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་དེས་བྱ་གསོས་པའི་རིག་གིས་བཞེངས་པར་
 བཤད། མ་བྱ་རྩི་མ་རྒྱལ་པའི་མདུན་དུ་བཅར་ནས། བ་ཞིག་གི་ཀོ་བས་ཐུམ་ཙམ་གྱི་ས་ལ་མཆོད་རྟེན་ཞིག་བྱེད་ཆོག་པར་ཞུས་
 པ་ཞལ་བཞེས་གནང་བ་དང་། ཞལ་བཞེས་གནང་རྗེས་བྱ་རྩི་མས་ཀོ་བ་དྲས་ནས་རྒྱན་བྱས་འབྲིག་ཙམ་ལ་མཆོད་རྟེན་བཞེངས་
 པ་ན། སྟོན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་དབུལ་མོ་བྱ་རྩི་མ་ཞིག་གིས་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་འདི་འདྲ་བཞེངས་ཆོ། རྒྱལ་སྟོན་རྣམས་ཀྱིས་དེ་ལས་
 ཆེ་བ་བཞེངས་དགོས་པར་འགྱུར་བས་འགོག་པར་འོས་མོ་ཞེས་ཞུས་པར། རྒྱལ་པོས་ངས་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་བས་ཐབས་མེད་དོ་
 ཞེས་གསུངས་པ་ལས་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ཐོགས་པ་བཤད།¹ དུས་རབས་བཅུ་བཞི་པར་བརྩམས་པའི་པལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་གྲགས་
 ཅན་གྱི་པལ་རྒྱལ་རབས་སུ་མཆོད་རྟེན་འདི་ནི་ཡི་ཚུ་བློས་དབང་བསྐྱར་བའི་སྐབས་སུ་བཞེངས་པར་བཤད་པ་དང་།² རྒྱ་བྲམ་
 ཆང་གིས་གཉེར་བའི་དྲ་རྒྱའི་ནང་དུས་རབས་ལྔ་པའི་ནང་བཞེངས་པར་བཤད་པ་གཉིས་བབ་ས་གཅིག་ཡིན་ནམ་སྟུམ།

ཤོད་སྟོལ་སྡུ་མའམ་བོད་པ་རྣམས་ཀྱི་ཤོད་བཞིན་པ་འདིའི་ཁུངས་མཐར་ཐུག་ནི་ཡི་མོ་ཤུག་བཟང་པོས་(15th)གཏེ་
ནས་བཏོན་པའི་“མཆོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོས་གྲོལ་ཆེན་མོ”ཡིན་ལ། བྱི་མའི་ཁུངས་གང་ཡིན་མ་ཤེས་ཀྱང་འབྲེལ་
ཡོད་པལ་ཡུལ་གྱི་རག་རྒྱན་འགའ་ཡོད་པ་འོག་ཏུ་ཟུར་ཙམ་བཤད་ཆོག། ཤོད་སྟོལ་འདི་རྣམས་སྒྲ་རི་བཞིན་ཁས་ལེན་མི་ཐུབ་པ་
འགས། ལི་རྩུ་བྱིའི་དུས་རབས་ཀྱི་སྟོན་ཙམ་དེར་གོ་ས་ལའི་རྒྱལ་པོ་འཕགས་སྐྱེས་པོས་བསད་པའི་ཤུག་བ་ལྷག་མ་རྣམས་གོང་
ཁྱིམ་མེར་སྐྱ་ནས་ཡུལ་གྱར་ཏེ་གནས་འདིར་ཡོང་ནས་³རྟེན་གཞི་བཙུགས་པ་ལས་ཡུལ་དེར་ནང་ཆོས་ཆོས་ཆེད་རབ་བཤད་
པས་སྐྱབས་དེ་ཤེད་ཅིག་ལ་མཆོད་རྟེན་འདི་བཞེངས་པ་ཡིན་སྲིད་ཅེས་དང་། འགའ་ཤེས། ཆོས་རྒྱལ་མུ་ངན་མེད་གྱིས་བལ་ཡུལ་
ན་མཆོད་རྟེན་མང་པོ་བཞེངས་པར་བཤད་པའི་གྲས་ཤིག་ཡིན་ཡང་ཆོག་ཟེར་ཏེ། དཔུང་གཞི་ཙམ་དུ་བལ།

མཆོད་རྟེན་གྱི་མིང་ཐོགས་སྟངས་ཐད། རྒྱལ་པོས་བྱ་རུང་པ་ཁ་ཤོར་བས་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ཐོགས་ཟེར་བ་འདི་གྲགས་ཆེ་ཡོད། ཁ་ཅིག་དེ་ནི་བོད་རྒྱལ་ཡིན་པས་བལ་བོ་རྒྱལ་པོས་ཀྱང་བོད་རྒྱལ་དུ་བཤད་པ་མི་འཐད་པས། བྱ་གསོས་པའི་རིག་གྱིས་བཞེངས་པས་བྱ་རིག་ཁ་ཤོར་ཐོགས་ཟེར། དེ་དུང་བྱ་ཉི་ཁམ་ཤོ། བྱ་ཉི་ཁ་ཤོར། བ་རུ་ད། བོ་རྟ། ཁ་བ་བྱ་སོགས་མིང་སྟུང་ཆོགས་ཤིག་ཡོད་འདུག །བྱ་ཉི་ཁམ་ཤོ་དང་བྱ་ཉི་ཁ་ཤོར་རྣམས་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད་མ་མཐོང་ཡང་། དེང་སང་ཡོངས་གྲགས་བོ་རྟ་ཞེས་བརྗོད་པ་ནི་

སྲ་མོན་པ་ནམས་ཀྱིས་བ་ཏུ་ཉ་ཞེས་པ་ལས་བྱུང་ཟེར། སྲ་བལ་པོ་ནམས་ཀྱིས་ཁ་བ་ཏུ་ཞེས་བཟོད་པ་ནི་མཚོད་རྟེན་འདི་ས་
བཞོས་ཏེ་གཏེར་ནས་བཏོན་པའི་དོན་ཡིན་ནམ་ཞེས་སི་ཏུས་གསུངས།⁴ བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ཐོགས་དོན་ཡང་། གཅིག་བྱས་ན་ཡོ་ལ་
མོ་ཤུག་བཟང་པོས་ས་འོག་ནས་མ་བཏོན་སྟོན་མཚོད་རྟེན་ཞིག་རོ་ཁ་ཤོ་བའི་རྣམ་པ་ཅན་ཞིག་གས། ཉམས་གསོ་ལེགས་གྲུབ་
མ་བྱུང་བའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཞིག་ལ་བཏོན་ནས་དེ་ལྟར་ཐོགས་གུང་། བྱིས་སུ་ཁ་ཤོ་ལ་བ་ན་མཚན་སྟངས་ལའི་སྒྲིག་
ཉེས་གསོག་པ་བསམས་ནས་ཁ་ཤོར་ཞེས་བཟོད་མིང་། བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ཐོགས་སྟངས་དང་གོ་སྟངས་གཉིས་བར་མི་མཐུན་པ་
ཞིག་ཡོད་པ་ནི། འབྲེལ་བཤད་རྒྱལ་སྐབས་རྒྱལ་པོས་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་བ་ཞེས་རྒྱལ་པོ་ཁོ་ན་དང་འབྲེལ་ནས་བཤད་གུང་། ཉན་
མཁན་ལལ་ཆེབས་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ཞེས་པའི་བྱ་ནི་མ་བྱ་རྩི་མའི་བྱ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་དེ་རེད།

ཕྱི་ཁི་རིག་མཚོད་ནང་བལ་ཡུལ་གྱི་དག་རྒྱན་བཀོད་པ་ལྟར་ན་འང་མཚོད་རྟེན་འདི་བྱ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད། གཏམ་རྒྱུད་དེ་
བསྐྱས་ནས་བཟོད་ན། ལི་རྩེ་བྱེད་ཏུས་སུ་ཡུལ་དུ་ཐན་པ་བསྟན་ནས་རྒྱུའི་དཀའ་ངལ་འཕྲད་པ་ན་ཅིས་མཁན་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་
པོ་ཡབ་སྐས་གང་རུང་ཞིག་གིས་དབུ་བཅད་ན་རྒྱུ་མིག་འབྱུང་བའི་ལུང་བསྟན། རྒྱབས་དེར་རྒྱལ་པོ་ཕྱི་ར་མ་རྟེ་ཏེ་ཡས་སྟོང་
སྟོབས་ཆེན་པོས་རང་གི་དབུ་བཅད་པ་དང་། དེ་མ་ཐག་དབུ་དེ་ཉིད་སངས་རྒྱལ་གྱི་ཕྱོགས་སུ་འཕུར་བ་ད་ལྟ་འང་སངས་རྒྱལ་ལྟ་ཁང་ན་
ཡོད།⁵ རྒྱལ་པོའི་སྟོང་སྟོབས་དང་འབངས་ལ་བྱམས་པའི་སྟོབས་ཀྱིས་ཡུལ་ལ་རྒྱུ་མིག་མང་པོ་བཟོས་པ་ན། རྒྱལ་སྐས་དང་
འབངས་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་པོའི་བཀའ་འདྲིན་མཚོན་ཆེད་མཚོད་རྟེན་ཞིག་བཞེངས་རྒྱ་བྱས། གང་དུ་བཞེངས་དགོས་མིན་བརྟག་
ཆེད་མོ་བྲང་གི་ཅེ་ནས་ཁྱིམ་བྱ་ཞིག་སངས་རྒྱལ་གྱི་ཕྱོགས་སུ་འཕུར་བཅུག་པ་དང་། བྱ་དེ་གང་དུ་བབས་པའམ་ཟགས་པ་དེར་
མཚོད་རྟེན་བཞེངས་པ་འདི་ཡིན། རྒྱ་མཚན་དེས་སྲ་ལ་སྐ་ས་ཏི་མཚོད་རྟེན་ནམ་རྒྱ་ཐིགས་ཀྱི་མཚོད་རྟེན་ཞེས་བཟོད་པ་བྱིས་སུ་
གོར་རྒྱལ་གྱིས་རྟོ་རྟོ་མཚོད་རྟེན་ཞེས་མིང་བསྟར་ཟེར། དབུ་མེད་ཀྱི་པ་ཡིག་ས་ལ་འབྲུལ་བ་ནི་རྒྱན་ལྡན་ཡིན་པས། འདིར་ཡུལ་
མིས་ལྟ་ས་ཏི་ཞེས་བཟོད་རྒྱལ་བཤད་པ་དང་། སི་ཏུས་ལྟ་བུ་ཞེས་བཟོད་རྒྱལ་གསུངས་པ་གཉིས་འབབ་ས་གཅིག་ཡིན་མིན་
དབྱེད་དགོས།

བཟོད་བྱའི་ཆན་མཚོད་རྟེན་འདི་ཉིད་སངས་རྒྱལ་འོད་སྤངས་ཀྱི་དུས་སུ་བྱུང་བའམ་སོགས་དང་། རྫོང་བྱེད་ཀྱི་ཆན་བྱ་
རུང་ཁ་ཤོར་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཡིག་འདི་དག་གི་ཁུངས་གཏུགས་ས་མཐར་ཐུག་ནི་“བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོས་གོ་ལ་
ཆེན་མོ”ཞེས་པ་དེ་ཡིན། འདི་ནི་ཐོག་མར་སྟོབ་དཔོན་རིན་པོ་ཆེས་(8th)ཚས་རྒྱལ་ཁྱི་སྟོང་ལྷེ་བཙན་(742-800)ལ་གསུངས་པ་
དང་། མཁར་ཆེན་ཡེ་ཤེས་མཚོ་རྒྱལ་(8th)ཀྱིས་ཟིན་བྲིས་བཏབ་ནས་བསམ་ཡས་ཀྱི་སྟེང་ཁང་རྣམ་སྟངས་ཆེན་པོའི་སྐུ་རྒྱུ་ཏུ་

གཏེར་དུ་སྤྲས། བྱིས་ཡུམ་བརྟན་(843-878)ཀྱི་གདུང་རྒྱུད་ལྟ་བུ་སྤྲོད་མོས་(11th)གཏེར་ནས་བཏོན་རྗེས་མ་ཡིག་རང་
འཇགས་བཞག་པ་དང་། འདྲ་བཤུས་ཤིག་བསམ་ཡས་མཆོད་རྟེན་དམར་པོའི་འོག་ཏུ་སྤྲེལ་ཡང་གཏེར་དུ་སྤྲས་པ་བྱིས་ཡོལ་མོ་
ཤུག་བཟང་པོས་སྤྲེལ་བཏོན་པ་ཞིག་ཡིན། དེས་ན་ལོ་རྒྱུས་འདི་ལ་བརྒྱུད་རིམ་གསུམ་ཙམ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། ད་སྐབས་དེ་ཙམ་
མཐོང་རྒྱ་ཡོད་པ་ནི་བྱི་མ་དེ་ཡིན་པ་འདྲ། ལུང་བསྟན་ལ་ཡིད་ཆེས་མཁན་རྣམས་ལ་བྱུང་བར་དེ་ཙམ་མེད་ཀྱང་། གཏེར་མ་རྣམས་
གཏེར་ནས་བཏོན་པའི་དུས་ཆོད་ལས་སྤྲ་བར་མི་འདོད་པ་རྣམས་ལ་ཁུངས་སྒྲེལ་ར་སྤྲོད་བྱེད་པའི་དོན་དུ་ཤུག་བཟང་པོའི་ཡར་
སྤྲོད་ན་ཤོད་སྟོལ་དེ་དག་ཡོད་མེད་བཟླ་དགོས། ལོ་རྒྱུས་དང་རྣམ་ཐར་ཙམ་མ་ཡིན་པར་མདོ་རྒྱུད་ཀྱི་འབྱུང་བྱང་དང་། བསྟན་
བཅོས་སྒྲ་ཆོགས་ཀྱི་གསེབ་ཏུ་འདྲ་ཡོད་སྤྲོད་པས་འཛོལ་དགོས།

ཡར་རྗེ་ཨོ་རྒྱུན་གླིང་པའི་(1323-1360)བཀའ་ཐང་ཤེལ་བྲག་མར་མཁན་ཆེན་རྟོ་རྟི་ས་ཏུ་ཡིས་གསུངས་པ་ལྟར་ཀྱི་གཏམ་
རྒྱུད་འདི་མདོར་བསྡུས་ཤིག་བཀོད་ཡོད་པ་དང་། བཀའ་ཐང་སྤེལ་ལ་ཡང་མཆོད་རྟེན་བྱ་རུ་ཁ་ཤོར་ཞེས་པ་ཐེངས་འགའ་རེ་
འབྱུང་།⁶ གཏམ་རྒྱུད་འདི་མཁན་སྟོབ་གཉིས་ཀས་སྤྲ་རྗེས་སུ་གསུངས་པ་ལ་འགའ་བ་མེད་མོད། དེང་སང་ལུ་བྲོགས་ཀྱི་ལོ་
རྒྱུས་སྤྲ་བ་ལྟར་ན། ལུང་ཉིམ་འོད་ཟེར་(1124-1192)ཀྱི་བཀའ་ཐང་ཐངས་གླིང་མར་གསལ་བའི་སྤོན་ཡུལ་མ་ག་རྟ་རུ་མོན་ཐུག་
སྤོན་གསུམ་གྱིས་མཆོད་རྟེན་བཅུགས་ནས་སྟོན་ལམ་བཟབ་པ་ལས་མཁན་སྟོབ་ཆོས་གསུམ་དུ་འབྱུངས་པའི་གཏམ་རྒྱུད་དེ་ཉིད་
ཨོ་རྒྱུན་གླིང་པས་བལ་ཡུལ་མཆོད་རྟེན་དུ་ཁ་སྐྱར་བྱས་པ་འདྲ་པོ་མཐོང་སྤྲོད། གོང་གི་ཨོ་རྒྱུན་གླིང་པའི་འབྱུངས་འདས་ལོ་
ཆོགས་(ལོ་རྒྱུས་མཁས་དབང་ཇོ་མཆོ་བཀའ་ཞིས་ཆེ་རིང་ལྟར་བྲིས)འདི་དག་པ་ལྟར་ན། བྱ་རྗེ་མའི་གཏམ་རྒྱུད་འདི་ཤུག་བཟང་པོའི་ཡར་སྤོན་
ནས་ཡོངས་གྲགས་ཡིན་ནམ། སྐབས་དེར་ཡོངས་གྲགས་ཡིན་ཆེ་ཤུག་བཟང་པོས་སྤྲེལ་ཡང་གཏེར་ནས་འདོན་པ་དོན་མེད་མ་
ཡིན་ནམ། ལྟ་བུ་སྤོན་མོས་གཏེར་ནས་བཏོན་པ་ཞིག་ཨོ་རྒྱུན་གླིང་པས་མཇལ་ཡོད་དམ། ཤེལ་བྲག་མ་གསར་རྟིང་བར་ལ་
བྱུང་བར་ཡོད་དམ། བྱུང་བར་མེད་ཆེ་འདི་ནི་ངོ་མཆར་ལྟན་པ་ཞིག་རེད་ཅེས་བརྗོད་དེས་ཡིན། གང་ལྟར་དེང་སང་ལོ་རྒྱུས་སྤྲ་བ་
ཆོས་གཏེར་ནས་བཏོན་པའི་དུས་ལས་སྤྲ་བ་ཁས་ལེན་མི་བྱེད་པས། བཀའ་ཐང་ནང་གི་གཏམ་རྒྱུད་དང་མཆོད་རྟེན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་
འདི་དག་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་ནི་རྟོགས་དཀའ་བ་ཞིག་ཏུ་སྒྲུང་།

ཁ་ཅིག་མཁན་ཆེན་ཞི་བ་འཛོམས་ཁྱི་སྤོང་ལྟེ་བཙན་ཐོག་མར་མཇལ་སྐབས་“འོ་སྟོལ་འོད་སྤྱངས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་བལ་ཡུལ་
མཆོད་རྟེན་གྱི་བྱུང་དུ། བོད་དུ་དམ་པའི་ཆོས་སྤེལ་བའི་སྟོན་ལམ་བཟབ་པ་དེ་རྒྱལ་པོས་བསྟེལ་ཏམ་”ཞེས་དེབ་སྟོན་ལས་བྱུང་
བའི་མཆོད་རྟེན་དེ་བྱ་རུ་ཁ་ཤོར་ལ་ངོས་འཛིན་འོང་། དེ་ནི། བྱ་རུ་ཁ་ཤོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོས་གྲོལ་ཆེན་མོ་ལས། མཆོད་རྟེན་

ཡོངས་སུ་གྲུབ་སྐབས་གཅིག་གིས་མཐའ་ལོབ་ལུག་པ་ལུག་ཡུལ་དུ་ཆོས་རྒྱུང་བའི་རྒྱལ་པོར་སྐྱེས་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་
བརྟན་པ་འཇུགས་པའི་སྒོན་ལམ་བཏབ་པ་ཁྲི་སྟོང་ལྗེ་བཙན་དང་། གཅིག་གིས་ཁྱེད་རྒྱལ་པོར་སྐྱེས་སྐབས་བདག་དགེ་སྟོང་རྣམ་
དག་ཏུ་སྐྱེས་ནས་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་འཇུགས་པའི་སྒོན་ལམ་བཏབ་པ་ཞི་བ་འཛོ། གཅིག་གིས་སྐབས་དེར་བདག་བརྟུས་ཏེ་སྐྱེས་
ནས་འདྲེ་ཐིག་གཏུག་པ་ཙན་འདུལ་རྒྱས་པའི་སྒོན་ལམ་བཏབ་པ་བརྟ་འབྲུང་གནས་སུ་བཤད་པ་དང་སྦྱར་བ་གཤམ་སྤྲ། འོན་ཀྱང་
འགོས་ལེའི་(1392-1481)སྐབས་སུ་བྱ་རུང་མཆོད་རྟེན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་འདི་གཏེར་དུ་གནས་ནས་གཟིགས་ཡོད་མེད་མ་དེས་ལ།
ཁུངས་གཏུགས་སའི་ཡིག་ཆ་རྟོག་པ་གཞན་ཞིག་ཡོད་ན་དེར་ཟད་ཀྱི། ར་བཞེད་ལ་ཁུངས་སུ་བྱས་པ་ཡིན་ཆོ། མཆོད་རྟེན་དེ་ནི་
འོད་སྦྲུངས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཡུ་ཁུ་རྣམས་ཀྱིས་ཅེད་སྦྱད་དུ་བྱས་པའི་བྱེ་མའི་མཆོད་རྟེན་ཞིག་ལ་གོ་དགོས་པ་ར་བཞེད་རང་ན་གསལ།

ལོ་རྒྱུས་མང་པོ་ལས་མཐོང་བྱུང་པ་ཞིག་ནི། བྱ་རུང་མཆོད་རྟེན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་འདི་ནི་ལྟ་བུའི་སྒོན་ལམ་གཏེར་ནས་བཏོན་ཡང་
འབྲ་བཤུས་ཤིག་བྱས་ནས་སོ་སོར་སྤྲས་པ་ལས་ཁྱབ་སྤེལ་མ་བྱས་པ་འདྲ་ལ། མཆོད་རྟེན་འདི་ཉིད་ས་འོག་ནས་འདོན་མཁན་
ཤུ་ཀྱ་བཟང་པོས་སྤྲར་བཏོན་པ་ནས་ས་ཁྱབ་དོ་ཁྱབ་ཏུ་གྱུར་ཏེ། བ་ན་སྤྲ་མ་མང་པོའི་རང་རང་གི་གསུང་འབུམ་གྱི་གྲལ་ན་འང་
མཐོང་རྒྱ་ཡོད། དེའི་ཡར་སྤོན་ལ་མཆོན་ན། རྒྱ་བལ་དུ་ཐེབས་མྱོང་བའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་ཁག་གི་རྣམ་ཐར་ནང་འཕགས་པ་ཤིང་
ཀུན་གྱི་སྟོར་མང་པོ་གསལ་ཡང་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་སྟོར་དེ་ཙམ་མང་པོ་མེད། དེ་ནི་སྤྱི་དབང་ཞིག་མ་ཡིན་པར་སྐབས་དེའི་ལོ་
རྒྱུས་ཤིག་ལ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་གི་ཡོད་པ་སྟེ། ཤུ་ཀྱ་བཟང་པོ་བལ་ཡུལ་དུ་ཐེབས་སྐབས་བྱ་རུང་གི་མཆོད་རྟེན་འདི་ཞིག་ནས་
ངོས་མི་ཟེན་པར་གྱུར་ཡོད་ལུགས་བཤད་པའི་བདེན་དཔང་ལ་བརྩི་ཆོག། འོན་ཀྱང་ར་ལེའི་(1016-1128)རྣམ་ཐར་ནང་བྱ་རུང་
ཁ་ཤོར་ལ་སྟོར་བ་བྱས་ཚུལ་གསལ་བས་མིང་གི་དག་ཆད་ཐེབ་སྟོར་སོགས་ཁྱིས་སྒོན་འཕྲི་བྱས་ཡོད་མེད་དཔྱད་དགོས།⁷ ར་
ལེའི་སྐབས་དེར་བལ་ཡུལ་དུ་ཐེབས་མཁན་མང་པོ་ཞིག་གི་ལོ་རྒྱུས་ནང་མཆོད་རྟེན་འདི་མི་གསལ་བ་དང་། འགོས་ལེའི་དེབ་
སྒོན་ལ་མཆོན་ན། འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་སྟོར་མང་པོ་འབྲུང་ཡང་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་སྟོར་གཏན་ནས་མི་གསལ།

ར་ལེའི་(1016-1128)སྐབས་ཡོད་དབང་དུ་བཏང་ན། ཆག་ལོ་(1197-1264)སོགས་ཀྱི་སྐབས་སུ་མེད་པའམ་མི་གསལ་
བ་དང་། ལོ་རྒྱུས་ཐོས་གྲོལ་ཆེན་མོའི་ནང་། མ་འོངས་པར་ཉོར་དང་སོག་པོའི་དམག་གི་འཛིགས་པ་སོགས་བཤད་སྟངས་ལ་
བརྟུས་ན།⁸ ར་ལོ་བྱོན་ནས་ཆག་ལོ་མ་བྱོན་པའི་ལོ་བརྒྱ་ཡས་མས་ཙམ་གྱི་རིང་དེར་སོག་པོའི་དམག་གིས་གཏོར་བའམ། ཏུ་རུ་
ཀའི་དམག་གིས་བཤིག་པའམ། རང་བྱུང་གི་གོད་ཆག་གས། གང་ལྟར་འབྲེལ་ནས་རི་དང་བྱང་པར་འབྱེད་མི་སྤུབ་པ་གྱུར་རམ་
ཡང་སྟམ། ར་ལེའི་སྐབས་སུ་ཡོད་ན་མར་པའི་(1002-1097)སྐབས་སུ་འདྲ་ཡོད་དགོས་མོད། མར་པའི་རྣམ་ཐར་ནང་མི་གསལ་

བཞི་གང་ཞིག་ཕྱི་དུ་བཏོན་མིན་ལས་ཡིན་ཆོག །རྣམ་ཐར་ལ་ཞིབ་ཏུ་བཟུམ་ན། ཁོང་ཉིད་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་དུ་རྒྱ་གར་གྱི་
ཆ་བལ་གོམས་ཆེད་ལོ་གསུམ་ཙམ་བཞུགས་ཀྱང་དེའི་སྐོར་མིང་ཙམ་ལས་མི་གསལ་བས་མཆོན། གཙུག་ལོན་གྱི་བལ་གཉིས་
ནས་གདམས་ངག་རྣམས་ཇི་ལྟར་ཐོབ་ཚུལ་དང་། དཀའ་བ་ཇི་ལྟར་སྤྲད་ཚུལ་རྣམས་ཕྱི་དུ་བཏོན་པ་ལས་གནས་དང་ཡུལ་གྱི་
བཀོད་པ་རྣམས་འབྲི་མ་དགོས་པ་གཙུག་ལོན་གྱི་ཡོད་པ་ཤེས་བྱུང་། བྱུང་པོ་རྣལ་འབྱོར་(979-1127)ཀྱི་རྣམ་ཐར་ཡང་ཕྱོགས་
འདྲ་པོ་ཡོད་ཀྱང་། བྱིས་གྲུབ་ཐོབ་ལུ་རྒྱན་པའི་(1229-1309)རྣམ་ཐར་ལྟ་བུའི་ནང་གསལ་དགོས་ངེས་སུ་འདུག་ཀྱང་མི་གསལ་
བས་སྐབས་དེར་ངོས་མི་ཟིན་པར་གྱུར་ཡོད་དམ་སྙམ།

བལ་ཡུལ་ལ་ནང་བསྟན་གོད་ཆག་གིས་པལ་ཆེབ་ཉིན་རྒྱར་གྱུར་ནས་མཆོད་རྟེན་འདི་བདག་གཉིས་བྱེད་མཁན་མེད་པར་སའི་
ཡུང་པོ་ལྟར་གྱུར་པ་ན། དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པའི་ནང་ཙམ་དེར་ཡོལ་མོ་ཤུག་བཟང་པོས་ས་འོག་ནས་ཡུངས་ཏེ་ཞིག་གསོ་ཐོག་
མར་མཛད། དེ་རྗེས་གྲུབ་ཐོབ་རང་རིག་རས་པ་(1619-1683)དང་།⁹ ཟིལ་གཞོན་དབང་རྒྱལ་རྡོ་རྗེ་(1647-1716)།¹⁰ ཐོ་ལྷ་
བ་བསོད་ནམས་སྟོབས་རྒྱལ་(1689-1747)།¹¹ ཀ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཆོ་དབང་ལོ་ལྷ་(1698-1755)སོགས་ནས་སྤྲེལ་སྤྲོ་
ཉམས་གསོ་རྒྱ་ཆེར་མཛད། དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པར་ཞིག་གསོ་བྱས་ཆེ་ཤོས་གནང་མཁན་གཅིག་ནི་ཤུག་ཤྱི་(1853-1919)ཡིན་
པ་དང་། དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པར་ཞིག་གསོ་བྱས་ཆེ་ཤོས་གནང་མཁན་གཅིག་ནི་ཏུའི་སི་ཏུ་ཅིན་པོ་ཆེ་ཡིན། རྟོགས་ལྡན་
ཤུག་ཤྱིས་༡༩༢༠ ལོར་དངུལ་སྒོར་འབུམ་ལྷག་བཏང་ནས་ཞིག་གསོ་གནང་བ་དང་། བུམས་མགོན་ཏུའི་སི་ཏུ་མཆོག་གིས་ཉིས་
སྟོང་བཅོ་ལྔའི་ས་ཡོམ་གྱིས་མཆོད་རྟེན་ལ་ཉམས་ཆག་ཆེན་པོའི་སྐབས་གསེར་གི་ལོ་སུམ་ཅུ་གནང་ནས་བསྐྱར་གསོ་མཛད་པར་
མིག་སྤྲེལ་གསེར་འབྲུར་ཁག་ནང་གསལ། དེའི་བར་ན་༡༩༤༩ ལོར་མཆོད་རྟེན་གྱི་ཆེ་མོ་ཐོག་གིས་གཞོད་པ་བྱུང་ཚུལ་བྱ་རྒྱུ་ལ་
ཤས་ནང་བྱིས་འདུག་ཀྱང་བདེན་པ་ཡིན་མིན་དང་། བདེན་ཆོ་ཞིག་གསོ་བྱེད་མཁན་སུ་ཡིན་སྐོར་གྱི་ཡིག་ཆ་མ་མཐོང་།

སྤྱིར་མཆོད་རྟེན་འདི་ཞིག་གསོ་གནང་མཁན་ཡོལ་མོ་ཤུག་བཟང་པོ་(15th)ནས་ད་ལྟ་བཞུགས་བཞིན་པའི་སི་ཏུ་པཱ་ཉིན་
བྱེད་བར་མཐའ་དག་པ་ནི་སུ་ཞིག་གིས་བཞེད་པ་ལུས་ཏེ་ག་ལ་ལུས། ཤུག་བཟང་པོ་བལ་ཡུལ་དུ་ཐེབས་སྐབས་མཆོད་རྟེན་འདི་
ཞིག་རལ་གྱིས་རི་དང་སོ་སོར་འབྱེད་མི་བྱུང་བ་གྱུར་ཡོད་པས་རི་གཞན་དང་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་བྱུང་ལུགས་དང་། མཐར་ཆེད་ནས་ས་
བཞོས་ཏེ་གཏེར་ནས་བྱངས་པ་དང་ཞིག་གསོ་མཛད་ལུགས་ཁོང་གི་རྣམ་ཐར་ཁག་ནང་གསལ་ལ། སི་ཏུ་ཆོས་ཀྱི་འབྱུང་གནས་
སོགས་མཁས་པ་མང་པོས་ཀྱང་ཞལ་བཞེས་གནང་འདུག་¹² ཁོང་གིས་གཏེར་ནས་བཏོན་པའི་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ནང་
དུའང་། མ་འོངས་པར་ཆོ་ལོ་ལྷ་བཅུ་ལ་རལ་སྐབས་མཆོད་རྟེན་འདི་ཞིག་རལ་འབྱུང་ཚུལ་དང་། དེ་ཉམས་གསོ་གནང་མཁན་

ཡང་ཁོང་ཉིད་ཡིན་པ། ཁོང་གི་འཁུངས་ཡུལ་དང་ཡབ་ཡུམ། མཚན་དང་ལོ་རུས། ཞིག་གསོ་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་སྒྱིན་བདག་གམ་
རྟགས་པ་བྱེད་མཁན་བཅས་གསལ་པོ་འཁོད་ཡོད། ཉམས་གསོ་བྱུང་རྗེས་ཚས་སྒྲུབ་ཏེ་མཚན་མར་གྲགས་པའི་བསྟོད་པའང་
མཛད་དེ། “ལྷ་བརྒྱ་ཐ་མའི་དུས་འདིར་ཨོ་རྒྱན་བཀའ། བེངས་གསུམ་བསྐྱལ་ཏེ་མཚོད་རྟེན་ཆེན་པོ་འདིའི། ཞིག་པ་གསོ་བྱིར་
སྒྲོ་གསུམ་གྱིས་འབད་པའི། བདག་སོགས་མཁའ་བྱུང་འབྲེལ་ཚད་སེམས་ཅན་རྣམས། གྲུན་བཟང་ཚས་སྒྲུབ་པོ་འཕང་ལྷུང་
ཐོབ་ཤོག།” ཅས་བསྟོན་མཛད་ཡོད།

པོ་ལྷ་བའི་རྗེས་སུ་ཉམས་གསོ་གནང་མཁན་གཅིག་ནི་ཀ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཆོ་དབང་ལོ་རྒྱུ་ཡིན། ཁོང་གིས་ལོ་གཅིག་རིང་
གི་ཉམས་གསོ་ལེགས་བྱུང་བྱུང་སྐབས་སུ་དོ་རྗེའི་མགུར་བླངས་པ་ནི། “ཨེ་མ་ཏོ་མཚོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར། ཕྱིག་པ་མི་འདྲ་
སྒྲིས་པ་འདྲ་འདུག། རྒྱ་མཚོའི་གཏིང་ནས་དོལ་བ་འདྲ་འདུག། རི་རྒྱལ་ལྷན་པོ་འབྱིང་བ་འདྲ་འདུག། སྒྲོན་ལམ་གང་བཏབ་
འགྲུབ་པའི་མཚོད་རྟེན། འབྲེལ་ཚད་དོན་དང་ལྡན་པའི་མཚོད་རྟེན། བལ་ཡུལ་ས་བཅུད་ཡོང་བའི་མཚོད་རྟེན། བོད་ཡུལ་སྐུན་
ཚོགས་སྒྲིང་པའི་མཚོད་རྟེན། རྒྱལ་ཁམས་མཐའ་དག་བདེ་བའི་མཚོད་རྟེན།” ཞེས་དང་། “ས་དབང་ཚས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ། འཇུར་
མེད་ཕྱོགས་ལས་རྣམ་རྒྱལ། གངས་ཅན་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ། རྫོང་རྗེའི་ཁྱིལ་བཞུགས་ཡོད། གངས་ཅན་ཡོངས་ཀྱི་མགོན་པོ།
རྒྱལ་བ་བསྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོ། མི་རྗེ་ཚས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ། ཐུགས་ཡིད་གཅིག་ཏུ་འདྲེས་ཡོད། རྒྱལ་དབང་བསྐྱེད་རྒྱལ་སྐུས། །
རིག་འཛིན་ཆོ་དབང་ལོ་རྒྱུ། ཕྱོགས་མེད་འགོ་དོན་སྦྱོང་བ། འབྲེལ་ཚད་སྒྲིན་གྲོལ་བཀོད་ཡོད། མཐོང་ཐོས་བྲན་རིག་གོལ་
བའི། མཚོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར། བོད་འབངས་ཡོངས་ཀྱི་བདེ་ཐབས། ཞིག་གསོ་སྐྱོན་ཚོགས་བྱས་ཡོད།” ཅས་སོགས་ངོ་
མཚར་བའི་མགུར་མང་དུ་སྒྲིང་། ཁོང་གིས་ཞིག་གསོ་བྱས་སྐོར་རང་རྣམ་དང་བྲག་དཀར་སྐུལ་སྐྱས་(1775-1837)མཛད་པའི་
རྣམ་ཐར་ཁག་ཏུ་གསལ་ཡང་། རི་ལྷ་ར་ཞིག་གསོ་བྱས་པ་དང་། འགོ་སོང་སོགས་ཞིབ་ཏུ་ཞིག་མ་མཐོང་། བར་སྐབས་ཤིག་ལ་
རྒྱ་བླ་མ་གདན་དུ་བཅས་སམ་མི་རབས་གསུམ་གྱིས་ལོ་བརྒྱ་ཙམ་རིང་མཚོད་རྟེན་བདག་གཉེར་བྱས་ལུགས་བཤད་ཀྱང་ཞིག་གསོ་
བྱས་སྐོར་མ་མཐོང་།

ལར་ནས་རྒྱ་བླ་མའི་རྣམ་ཐར་ཞིབ་ཏུ་ཞིག་མ་མཐོང་ལ་ཁོང་གི་གདུང་རྒྱུད་རྣམས་ཀྱིས་གཉེར་བའི་བླ་ཁག་ཏུ་འདྲ། རྒྱ་བླ་
མའམ་ཅི་ལེ་(རྩ་མཐུན་)བླ་མ་ནི་སྒྲོབ་དཔོན་རིན་པོ་ཆའི་རྣམ་སྐུལ་དང་། རྒྱ་སོག་གི་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་ཡང་སྤྲིད་ཡིན་ཚུལ་སོགས་
ལས་ལོ་རྒྱུས་དངོས་དེ་ཙམ་མི་སྒྲིང་། དེས་ན་བླ་ཐོག་གི་ཐར་ཐོར་རྣམས་གྲུང་བསྒྲིགས་ནས་རོབ་ཙམ་བཤད་ན། ཐའེ་པོ་ཕྱིང་ཞེས་
པ་རྒྱ་བོད་གཉིས་ཀའི་སྐད་ཤེས་པ་ཞིག་བལ་ཡུལ་དུ་གནས་སྐོར་ཡོང་ནས་ཡུན་རིང་བསྐྱད་པ་ལས་བལ་སྐད་ཀྱང་ཤེས་པར་གྱུར།

ཕ་ཡུལ་རྒྱ་ནག་ནས་ཡིན་ལུགས་བཤད་པས་རྒྱ་གྲུ་མ་ཞེས་འབོད་པ་དང་། གོར་བོད་དམག་འབྲུག་རྗེས་མའི་འདུམ་འགྲིག་གི་
 ཆིངས་ཡིག་འཛིག་སྐབས་(༡༨༥༦)སྐད་སྦྱར་བྱས། སྐབས་དེར་གོར་བོད་དམག་འབྲུག་རྗེས་མའི་སྐབས་ཀྱི་ཆིངས་ཡིག་དང་མི་འདྲ་
 བར་བལ་ཡུལ་ལ་ཁེ་ཕན་ཆེན་པོ་བློབ་པ་དང་། དེའི་ཐད་ལ་རྒྱ་གྲུ་མས་བྱས་རྗེས་ཆེན་པོ་བཞག་སྐབས་མཆོད་རྟེན་གྱི་གནས་
 འཛིན་དུ་བསྐྱོས་ནས་ས་ཆ་ཡང་མང་པོ་སྤྲད། རྩོགས་གཅིག་ནས་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁུངས་ལ་འབྲེལ་མཐུད་པ་ལྟ་བུར་བྱུང་བ་དང་།
 རྩོགས་གཅིག་ནས་རྒྱལ་པོ་ལས་ཀྱང་དབང་ལུགས་ཆེ་བའི་སྤྱི་དོན་འཛུགས་བྱུང་གི་སྤྱི་མོ་མཉམ་འཕྲིད་པ་བཅས་ལས།
 སྐབས་ཤིག་རིང་མཆོད་རྟེན་གྱི་བྱུང་ཁོངས་ནི་ཡེ་ཤུའི་གདན་ས་ཆ་ལྷོ་ཁབ་བཞེན་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཆུང་ཆུང་
 ཞིག་ལྟར་བྱུང་བཅུ་། ཁོང་གི་རྗེས་སུ་མཁན་ཐོག་གཉིས་པ་སངས་རྒྱས་རྩོམ་རྩི་དང་། མཁན་ཐོག་གསུམ་པ་སྐུ་ལ་རྩོམ་རྩི་བཅས་
 རྒྱ་གྲུ་མ་གཉིས་ཀྱིས་མཆོད་རྟེན་ལྟ་མཐུད་འཛིན་སྐྱོང་བྱས་ཟེར། འདིར་བསམ་དགོས་པ་ཞིག་ནི། སྐབས་དེར་མཆོད་རྟེན་ཞིག་
 གསོ་རྒྱུ་ཆེར་གནང་མཁན་རྟེན་ལྟ་མཆོད་ཀྱི་རྣམ་ཐར་ནང་། རྒྱ་ཐང་བཅུ་གསུམ་པར་དགོངས་སྒྲོར་ལྷུ་ལྷུ་ལས་རྒྱ་གྲུ་མའི་
 སྒྲོར་གཏན་ནས་མི་གསལ་བ་དེ་རེད། མཆོད་རྟེན་གྱི་བདག་དབང་ཡོངས་རྫོགས་རྒྱ་གྲུ་མར་ཡོད་པ་ལྟར་ན་ཞིག་གསོ་ཆོག་པའི་
 བཀའ་ཁྲོལ་ལྱུང་དང་། མ་མཐར་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་བཀའ་མོལ་ཞིག་དགོས་པེས་ཀྱང་གསལ་མེད། དེས་ན་བྱུང་སྤྱི་པ་རིན་ཆེན་
 དར་ལོ་(1948-)ཡིས། རྒྱ་གྲུ་མ་ནི་བོད་གཞུང་གིས་མཆོད་རྟེན་གནས་འཛིན་དུ་བསྐྱོར་གཞག་གནང་བ་དང་། ལོ་ལྟར་གསོ་ལ་
 ཐོགས་ཡང་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་ལུགས་བཤད་པ་བདེན་ནམ་སྟུམ།¹³ ད་དུང་བྱུང་སྤྱི་པས། བོད་གཞུང་གིས་ལོ་ལྟར་རྟེན་བཞེངས་པ་
 ཞེས་པའི་ཆོགས་ཆུང་ཞིག་ཆེད་གཏོང་གིས་བལ་ཡུལ་མཆོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་ལ་དབུ་དཀར་ན་བཟའ་དང་མཆོད་སྤྱི་ན་ལྟ་སྤྱོད་
 ཆར་རེ་འབུལ་ལྟུང་དང་། སྐབས་དེར་བོད་གཞུང་དང་བལ་རྒྱལ་བར་འཆོམས་རྟགས་འབུལ་རེས་བྱེད་ལྟུང་། རྟེན་བཞེངས་པ་སྐྱེ་
 འཕོར་གྱི་བཞུགས་གནས་དང་། མལ་ཆས། མེ་ཤིང་། ཐེབས་འཕོར། རྒྱ་སྤྱང་སོགས་བལ་རྒྱལ་གྱིས་གནང་སྤོལ་ཡོད་ལྟུང་།
 རྟེན་བཞེངས་པ་ཐིམ་བོད་ལ་ལོག་སྐབས་གོང་ས་མཆོག་གི་ལྷགས་སྤྱི་ན་བཞེས་འབྲས་དང་། གཟིམ་སྒོ་དང་སྤྱི་ལྟུང་གི་ཁ་ཡོལ་
 ཅན་དན་དཀར་དམར། གྲི་བསང་། སྤྱན་རྒྱ། རས་ཆསོགས་མི་ཁལ་༦༠༠ ཅམ་གཏུང་ནང་དང་སྤྱི་དགོང་གང་རུང་བརྒྱད་བོད་
 ནང་དབོར་འདྲེན་བྱེད་ལྟུང་། དེལས་མི་ཁལ་༢༠༠ ཅམ་བལ་ཡུལ་གཞུང་གིས་གསྐྱིག་སྤྱང་སྤྱི་ལྟུང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ལྟུང་བཅས།
 དགའ་བཞི་བའི་རྣམ་ཐར་སོགས་ལ་ཁུངས་བཅོལ་ནས་བཤད་འདུག

འགའ་རེས་ཞབས་དཀར་ཆོགས་དུག་རང་གོལ་(1781-1851)གིས་རྒྱ་གྲུ་མ་ལ་མཆོད་རྟེན་དུ་དམར་མཆོད་བཀག་བཅུག་
 ལྟུང་བཤད་ཀྱང་། ཞབས་དཀར་ཐེབས་སྐབས་གོར་བོད་དམག་འབྲུག་རྗེས་མ་འབྱུང་རྒྱུ་ཡིན་པས་དུས་མི་འགྲིག །འགའ་རེས་
 རྒྱ་གྲུ་མ་Punya Bajra ཡིས་༡༨༥༩ ལོར་མཆོད་རྟེན་འཛིན་སྐྱོང་བྱས་པ་དང་༡༩༢༩ ལོར་འདས་ཞེས་པའང་ལོ་བརྒྱ་དང་

སུམ་ཅུ་ཙམ་པ་ཞུགས་དགོས་པ་ས་འགྲིག་ཐབས་མེད། འགའ་ཤེས་ཀྱི་སྒྲ་མ་ནི་མན་རུ་གོང་མ་ཆེ་ཞིའི་སྒྲུན་མཆོད་དུ་བཤད་པ་
དང་། འགའ་ཤེས་ཁོང་གི་པ་ཡུལ་སི་ཁོན་ནས་ཡིན་ལུགས་བཤད་པ་གཉིས་ཀྱང་འགྲིག་མིན་དབྱེད་དགོས། གང་ལྟར་༡༩༥༡
ལོར་བོད་ལ་དུས་འགྱུར་བྱུང་བ་ནས་ཀྱི་སྒྲ་མའི་དབང་ལུགས་ཉམས་འགོ་ཚུགས་པ་དང་། དེ་རྗེས་གཞུང་གིས་ས་ཁོང་གི་ཁྲིམས་
གསར་པ་བཟོས་ནས་ཀྱི་སྒྲ་མའི་བྱུང་ཁོངས་ཀྱི་ས་ཁོང་དང་དབང་ཚད་གཉིས་ཀ་ཕྱིར་བསྐྱུ་བྱས་ཏེ། ད་སྐབས་ཆོགས་པ་ཞིག་
གིས་མཆོད་རྟེན་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་སྟེ།

གོང་དུ་ཟུར་ཙམ་སྒྲོས་པ་ལྟར་ཕྱིས་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ནང་ཞིག་གསོ་གནང་མཁན་གཙོ་བོ་ནི་གྲུ་གྱོགས་ལྡན་ཆོང་ཡིན།
རྟོགས་ལྡན་ཆོང་ནི་ཡུལ་སྐད་ཡིན་པ་རྟོགས་ལྡན་ཤུ་ཕྱི་དང་ཁོང་གི་སྐས་རྒྱུད་དང་བཅས་པའི་སྤྱི་མིང་ཡིན། རྟོགས་ལྡན་ཁོང་གི་
ཞལ་ཆེམས་ལྟར་༡༩༢༠ ལོར་གདུང་སྐས་ཁག་ཅིག་བལ་ཡུལ་དུ་ཆོད་ཐེབས་ཀྱིས་ཕྱི་སྒྲོར་ཆིག་འབུམ་མ་ཟིན་ཙམ་དང་། ཀྱི་
དངུལ་དང་བོད་དངུལ་རྩི་ཆོད་ཉིས་བརྒྱ་ཙམ། བོད་ཀྱི་ཆིག་ཁྲི་ཆིག་སྟོང་ལྷག་དང་གོར་ཀྱི་ཆིག་སྟོང་ཆིག་བརྒྱ་ཙམ། གསེར་བྱེ་དང་
གསེར་འདམ། གསེར་ཐ་བཅས་ཕོན་ཆེན་བཏང་ནས་ཞིག་གསོ་བྱས། གསེར་རྒྱུ་བ་(མ་ཡིག་ནང་རྒྱུ་བ་འདི་ཟིན་འདུག)མཁན་བཏུ་
བཞི། ལུང་རྒྱུ་བ་མཁན་བཞི་བཏུ། ལུགས་བཟོ་བཞི། ཤིང་བཟོ་ལྷ། ལའོར་ལོ་བཞེངས་མཁན་གཉིས། རྩི་བཟོ་བཏུ་གསུམ།
ལྷ་རྟུང་མཁན་ལྷ་བཏུ། ལྷ་བཟོ་ལྷ། ལས་ཁྲི་བཅའ་མཁན་བདུན་ཏུ། ས་རྩོམ་འདྲེན་མཁན་བརྒྱ་ལྷག་། ཤིང་སྒྲ་འདྲེན་མཁན་
གསུམ། ཟངས་འདྲེན་མཁན་ལྷ། ཟངས་ལེབ་ཕྱི་མཁན་སུམ་ཏུ། མཆོད་རྟེན་རྒྱུང་བ་ལས་མཁན་གསུམ་བཅས་ཁྱོད་མི་གངས་
སུམ་བརྒྱ་དག་སུམ་ཙམ་སྒྲས་ཏེ། ཉམས་གསོ་རི་ལྟར་བྱས་ཚུལ་ཁོང་གི་རྣམ་ཐར་ནང་ཉ་ཅང་ཞིབ་པར་འདུག་པ་ཡིག་ཆོགས་མང་
བས་དངས་པས་མི་ལང་། མདོར་ན། ལུགས་རི་སོགས་མཆོད་རྟེན་གྱི་ཆའས་མང་པོ་ཞིག་ཉམས་གསོ་བྱས་པ་དང་། གསེར་
ཟངས་ཀྱི་རྒྱ་ཕིབས་དང་གཞི་རི་སོགས་ཆའས་མང་པོ་ཞིག་གསར་བཞེངས་ཞུས། མཆོད་རྟེན་མིལ་པོ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་སྒྲོར་
ལམ་གྱི་སོ་ཕག་རྣམས་ཟད་སྒྲོན་ཆེབས་རྩི་གཙལ་གཞུག་བཞེད། རྒྱལ་གྱི་གསོ་བྱེད་པ་འགོག་ཆོད་རྒྱལ་དང་རྩིང་བུ་བཅས།
གནས་སྒྲོར་འདུ་ཆོགས་ཆེས་ཐབས་འབྱུང་རྒྱས་མི་འདད་བས་རྒྱུ་མིག་རྣམས་ཀྱི་བསྐྱེད། འབྱུང་རྒྱུ་གཙང་མ་ཡོང་ཆོད་ཁྱོན་པ་ལ་
ལུགས་རི་བསྐྱོར། ལྷ་རྩིས་ཀྱི་ཁང་ཁྲིམ་འགའ་ཤེས་མཆོད་རྟེན་བསྐྱིབས་ཏེ་རྒྱུང་རིང་ནས་མི་འཇལ་བས་ཁང་ཁྲིམ་རྣམས་གཞན་
དུ་སྒྲོས། མཆོད་རྟེན་གྱི་ས་ཁོངས་མཆོན་བྱེད་རྒྱལ་སྒྲོ་སྒྲུས་ལེགས་བསྐྱེདས། དེ་ལ་སོགས་པ་ཁོར་ཡུག་དང་བཅས་པ་བསྐྱུར་
བསྐྱོན་ཉམས་དགའ་བ་བྱས་ཤིང་། ས་ལྷག་རྩི་ལྷག་རྣམས་ཀྱང་རྒྱུད་ཟོས་མེད་པར་མཆོད་རྟེན་གསར་པ་ཞིག་བཞེངས་ཏེ་མཇུག་
བསྐྱིལ་འདུག

གནས་ཡིག་ལ་ལར། གྲུབ་ཆེན་ཐང་སྟོང་རྒྱལ་པོ་དང་། ལྷ་དམར་ཚས་ཀྱི་དབང་ལྷན། སི་རྟུ་ཚས་ཀྱི་འབྲུང་གནས། ཞབས་དཀར་ཚུགས་ཀྱི་རང་གྲོལ་¹⁴ རྣམ་པས་ཀྱང་ཞིག་གསོ་གནང་བ་བཤད་འདུག ། འོན་ཀྱང་བསམ་དགོས་པ་འགའ་ཡོད་པ་ནི། གཅིག་ནས་ཐང་སྟོང་རྒྱལ་པོའི་(1385-1464)རྣམ་ཐང་ནང་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་སྒྲོར་འཁོད་པ་དང་།¹⁵ བཤད་མ་ཐག་གི་ཡོལ་མོ་ཤུག་བཟང་པོ་མེད་སྐབས་མཚོན་རྟེན་ས་འོག་རྩ་མཐུན་ནས་གར་ཡོད་མི་ཤེས་པར་གྱུར་ལུགས་བཤད་པ་གཉིས་པོ་བསྐྱར་དགོས་¹⁶ བལ་ཡུལ་གྱི་གནས་དང་རྟེན་ལ་ཐུགས་རྒྱས་ཉ་ཅང་ཆེ་བའི་བྲག་དཀར་རྟ་སོ་སྟུལ་སྟུལ་མཚོན་རྟེན་ཉམས་གསོ་གནང་མཁན་རིམ་བྱུང་བྲག་དཀར་པའི་སྐབས་ཀྱང་ཐང་སྟོང་རྒྱལ་པོ་མི་འབྱུང་། གཉིས་ནས་སྐྱེ་དཀར་གསེར་གསོས་འབུལ་མཁན་དང་། གཤུགས་དང་ན་བཟའ་སྦྲོན་མཁན། མཚོན་པ་དང་མཚོན་རྒྱན་འཛུགས་མཁན་ཚང་མ་ཞིག་གསོ་བྱེད་མཁན་མིན། གཞན་དུ་ན་པོ་ལྟ་བུས་སྐར་གཉའ་ནང་རྫོང་དཔོན་བྱེད་སྐབས་ཀྱང་དཀར་རྩེའི་ན་བཟའ་གསོལ་བའི་སྐད་དུ་དཔུལ་དོང་ཅེ་ལྟ་བུ་བྱུང་བས་པོ་ལྟ་བུ་ཞིག་གསོ་བྱེད་སྐབས་གཉིས་བྱས་པ་འགྱུར། གསུམ་ནས་དེད་ག་མང་པོ་ཞིག་ནི་ཀ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཆོད་བར་ནོར་བུ་དང་། པོ་ལྟ་བུ་བསོད་ནམས་སྟོབས་རྒྱལ། ཡོལ་མོ་ཤུག་བཟང་པོའི་སྐྱེ་བྱེད་རྗེས་མ་ཞིག་གསོ་གནང་མཁན་རྣམས་དང་པལ་ཆེར་དུས་མཉམ་དུ་འདུག་པས། དམིགས་བསལ་འབྲུང་བའི་གོད་ཆག་གམ། དམག་འཁྲུག་གིས་གཏོར་བཞིག་ཐེབས་པ་ཡིན་ན་ལས་བསྐྱེད་མར་ཞིག་གསོ་བྱེད་དགོས་དོན་མེད། མདོ་དོན། ཁོང་རྣམ་པས་སྐྱེ་དཀར་གསེར་གསོས་དང་མཚོན་འབུལ་བྱས་ཚུལ་ལས་ཞིག་གསོ་བྱས་སྒྲོར་མ་མཐོང་བས་འདིར་བཀོད་ཐལ་མ་ཡོད་ན། བྱིས་ནས་སུ་ཞིག་གིས་ཞིག་གསོ་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཁ་གསལ་རྙིང་ཆེ་ཅིས་ཀྱང་ཁ་བསྐྱེད་པ་ལྟ།

Endnotes:

1. རྟེན་ལུ་ནང་པའི་གནས་ཡིག་དཔུལ་དཀར་མེ་ལོང་ལས། “བསྐལ་བ་དཔག་རྩ་མེད་པའི་རྩ་ལོ་ན་འཕགས་པ་སྐྱེན་རས་གཞིགས་ཀྱི་ཐུགས་སྦྱང་གི་སྟུལ་པ་ལྟའི་བུ་མོ་གར་རྒྱུང་མ་བྱ་བ་ཞིག་ཡོད་པ་མིའི་གནས་སུ་ལྷུང་ས་པས་བལ་པོ་མ་གྱུ་ཉིའི་ཡུལ་གྱུ་རྟུ་བྱེད་པོ་མོ་བདེ་མཚོག་ཅས་བྱ་བར་སྦྱོས་ཏེ་བྱ་འཚོ་བའི་ལས་བྱས་ཤིང་། རིགས་རན་བཞི་དང་བཤོས་པས་བུ་བཞི་སྦྱོས་པ། དང་པོ་རྟ་རྩེའི་བུ་གཅིག །དེ་འོག་ཡག་རྩེའི་བུ་གཅིག །དེ་འོག་བྱ་རྩེའི་བུ་གཅིག །སྟེ་བུ་བཞི་སྦྱོས་པ་དེད་ག་ཐམས་ཅད་མས་བྱ་འཚོས་པའི་སྐྱེ་བསགས་ནས་བྱིམ་པ་རབ་ཐང་དུ་ཡོག །དེ་དུང་སྐའི་ལྷག་མ་བསགས་པས་ནོར་མང་པོ་བྱུང་བས་བྱ་རྩེ་མའི་བསམ་པར་ངས་བྱ་འཚོས་པའི་སྐྱེ་བསགས་པ་ལའང་ནོར་མང་པོ་རྙིང་པ་འདི་ཀྱན་ལ་སྦྱིང་པོ་ལེན་པའི་ཆེད་དུ། སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་རྟེན། རང་གི་ཡོད་དམ། འགྲོ་བ་དཔག་རྩ་མེད་པའི་བསོད་ནམས་གསོག་པའི་ཞིང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་རིང་སྟེལ་གྱི་སྦྱིང་པོ་ཅན་གྱི་མཚོན་རྟེན་ཞིག་བཞེངས་པར་བྱའོ་སྟུམ་ནས་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོའི་དུང་དུ་བྱིན་ནས་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་རྩུག་སོལ་ཏེ་ས་ཆ་གསོལ་རས་གནང་བར་ལུས་པས། རྒྱལ་པོའི་ཐུགས་ལ། མོ་དཔུལ་མོ་བྱ་རྩེ་མ་ཞིག་གིས་སྐའི་ལྷག་མ་བསགས་པས་མཚོན་རྟེན་རྒྱ་ཆེན་པོ་བཞེངས་པར་བསམ་པ་ངོམ་ཆར་ཆེ་བར་དགོངས་ཏེ་དེ་ལྟར་བྱ་རུང་ཞེས་བཀའ་བསྐུལ་བས། མ་བུ་ལྟ་བུ་དང་བྲན་གཡོག་གཅིག་བཅས་ཀྱིས་སྐྱེད་པོ་ཆེ་གཅིག་དང་། བོང་བུ་གཅིག་ཡོད་པ་ལ་སོ་ལག་བཀའ་ཏེ་མཚོན་རྟེན་ཆེན་པོའི་རྒྱང་གཞི་བཞེངས་ཏེ་བཙུགས་པས་ཁྱི་འཕང་གསུམ་དུ་སྦྱོབས་པའི་ཆོ་ཡུལ་མི་རྣམས་ཐུག་དོག་གིས་ཡོད་མ་དགའ་བར་ཐམས་ཅད་གྲོས་བྱས་ཏེ་རྒྱལ་པོའི་དུང་དུ་བཅར་ནས། མོ་དཔུལ་མོ་བྱ་རྩེ་མ་གཅིག་གི་མཚོན་རྟེན་འདི་

ལྟ་བུ་བཞེངས་ན། ཁྱེད་ཀྱི་པོ་དང་སློན་པོ་ལྷན་པོ་ལ་སོགས་པ་དྲག་པ་ཀྱུན་གྱི་དགེ་ཅི་རིམ་ལྡན་པའི་མཆོད་རྟེན་བཞེངས། འདི་བཅིག་ཏུ་བཅུག་ན་རང་རེ་ཀྱན་ལ་གནོད་
པས། བཅིག་ཏུ་མ་བཅུག་པ་འཐད་དོན་ལས། རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོས། མོ་དཔལ་མོ་བྱ་རྩེ་མ་གཅིག་གིས་བྱ་འཛོལ་པའི་སྐྱེ་བས་གསལ་བས་ཀྱང་པ་མི་གཅིག་པའི་བྱ་བཞི་
ཁྱིམ་པ་རབ་ཐང་དུ་ཡོག། སྐར་ཡང་སྐུའི་ལྷན་མ་བསགས་པ་ལ་འང་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་འདི་ལྟ་བུ་བཞེངས་པར་སེམས་པ་པོ་མཆོར་ཆེན་ན། རས་ནི་བྱ་རུང་ཟེར་བ་ལ་
ནས་ཤོར་དོ། རྒྱལ་པོའི་སྐྱེ་བ་ལན་གཅིག་ཡིན་ནོག་སྤངས་པས། གཞན་མི་རྣམས་ཀྱིས་བཀག་ཀྱང་མི་ཞོགས་པར་བཅིགས་པས་མཆོད་རྟེན་གྱི་མཆོན་ཡང་བྱ་རུང་ལ་
ཤོར་དུ་གསལ་སོ།། ཞེས་དང་། “དེའི་དུས་སུ་རྩེ་རྩེ་འཁྱེད་ཀྱི་པོ་སློན་ལམ་བཏབ་པ་ནི་ཆོས་སྦྱོང་བའི་རྒྱལ་པོ་ཁྱི་སྦྱོང་ལྟ་བུ་ཅན་ཡིན་པ་དང་། ཡག་རྩེ་འི་
བུས་མཁའ་པོར་སྦྱེ་བའི་སློན་ལམ་བཏབ་པ་ནི། སློབ་དཔོན་པདྨ་འབྲུང་གནས། བྱ་རྩེ་འཁྱེད་ཀྱི་པོ་སློན་ལམ་བཏབ་པ་ནི། ཡར་ཁྲུང་གི་སྐྱ་མི་ཁྱི་བཞེད།
སྦྱང་བྱ་དེ་ནི་རྒྱལ་པོའི་སྐྱ་མོ་ལྟ་ལྟ་པ་དྲུག་གསལ། བོད་བུས་སློན་ལམ་ལོག་པ་བཏབ་པ་ནི། བདུན་སློན་མ་ཞང་ཁྱོམ། ཆོས་སློན་པདྨ་གྲུང་བཅན། སྦྱང་པོས་སློན་
ལམ་ལོག་པ་བཏབ་པ་ནི་རྒྱལ་པོ་སྦྱང་དང་། བྱ་རོག་གིས་བདུད་རྒྱལ་གསོད་པའི་སློན་ལམ་བཏབ་པ་ནི། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་ལྟ་ལྟ་དཔལ་གྱི་རྩོད་རྩེ་ཡིན་པ་བཅས་
སོ།།” ཞེས་གསལ།

2. བལ་ཡུལ་འདི་ལ་ཆེ་ཐང་དུ་དབྱེ་ན། དུས་རབས་གསུམ་པ་ཙམ་ནས་ལི་རྩེ་འདི་དུས་རབས་འགོ་བཅུགས་པ་དང་། དུས་རབས་དགུ་པ་ནས་བྱ་ཁྱི་པོས་དུས་རབས།
དུས་རབས་བཅུ་གཉིས་པ་ཙམ་ནས་སྐད་དུས་རབས། དུས་རབས་བཙུང་བཀྱང་པ་ནས་གོ་ཤེས་དུས་རབས་བཅས་བཙུང་བ་ཡིན།

3. འདུལ་བ་ལུང་གཞི་ལས། “གང་གི་ཆོས་ཀྱི་སྐྱེ་བུ་གཉི་ལྷན་འཕགས་སྦྱེས་པོས་སེར་སྒྱུ་ན་གནས་པའི་ཤུ་རྒྱུ་རྣམས་ལ་བཏག་པ་ན། དེ་དག་ལས་ཁ་ཅིག་ཀྱང་ཕྱོགས་
སུ་དོར་བ་ནས། ཁ་ཅིག་བལ་ཡུལ་གྱི་བར་དུ་དོར་དོ། མཉན་ཡོད་པའི་དོན་མཐུན་དག་ཟོང་ཐོགས་ཏེ་བལ་ཡུལ་དུ་ལྷགས་པ་དང་། དེ་དག་གིས་དེ་རྣམས་མཐོང་ནས་
སྦྱས་པ། ཤེས་ལྡན་དག་ཁྱེད་ཅག་གང་ནས་དེ་འདིར་ལྷགས། དེ་རྣམས་ཀྱིས་སྦྱས་པ། མཉན་ཡོད་ནས་སོ། བདག་ཅག་གི་གཉེན་འཕགས་པ་ཀྱན་དགའ་བོ་ཡོད་ན་
ལན་འགའ་ཡང་འཕགས་པ་ཀྱན་དགའ་བོ་འདིར་འོངས་ཏེ་བདག་ཅག་ལ་གཏམ་མ་དྲིས་སོ། དེ་རྣམས་ཀྱིས་སྦྱས་པ། བདག་ཅག་གི་འཕགས་པ་ཀྱན་དགའ་བོའི་དུང་
དུ་སོང་ལ་སྦྱོན་པར་བཅུ་ལོ། དེ་རྣམས་ཀྱིས་ཟོང་རྣམས་བསྐྱར་བའི་ཟོང་དག་ཁྱེད་ཀྱི་མཉན་ཡོད་དུ་ལྷགས་ནས་དེ་རྣམས་ཀྱིས་འཕགས་པ་ཀྱན་དགའ་བོ་ལ་སྦྱས་པ།
འཕགས་པ་ཀྱན་དགའ་བོ་ཁྱོད་ཀྱི་གཉེན་བལ་ཡུལ་ན་མཆིས་ཏེ་དེ་དག་ཁྱོད་མཐོང་བར་འཆོལ་ལོ། ཁྱོད་ལྟ་བུ་ཀྱན་དགའ་བོ་ནི་གཉེན་ལ་གཏུང་བ་ཡིན་པས་དེ་
གཉེན་དག་ལ་བལྟ་བའི་ཕྱིར་བལ་ཡུལ་དུ་སོང་བ་ལས། དེ་ལྷགས་པས་ལག་པ་དང་རྒྱུ་པ་སེར་ག་བྱུང་བ་དང་།” ཞེས་གསལ།

4. སི་ཏུ་ཆོས་འབྲུང་གི་རྣམ་ཐར་ནང་། “འདི་ལ་བལ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ཁ་བ་ཏུ་ཟེར། ཁ་བ་ཞེས་པ་ཁ་ཏ་ཟུར་ཆག་པ་ཡིན་འདྲ་སྟེ། ཡལ་མོ་བ་ཤུ་ཀྱང་བཟང་པོས་དེ་ལུ་
འབྱར་ཞིག་བརྐྱས་ནས་མཆོད་རྟེན་དེ་གཏེར་ནས་དྲངས་པ་ཡིན་པས་ཡིན་ནམ།” ཞེས་གསལ།

5. རྟོ་ནག་ལས་གྲུབ་པའི་སངས་རྒྱུ་གྱི་དཔུ་འདྲ་བ་ཞིག་ལ་དོས་འཛོན་བྱེད། འདིའི་ཡུལ་མིང་སངས་རྒྱུ་དང་འཕགས་པ་ཤིང་ཀྱན་ལ་ཡུལ་སྐྱེད་སིང་གུན་ཞེས་འབོད་
པ་གཉིས་ནོར་མི་རུང་།

6. བཀའ་ཐང་ལྟེ་ལས། “མཆིས་ཀྱི་རྩོད་རྩེ་ལ་རྒྱུང་ཁྱོད། བལ་ཡུལ་མཆོད་རྟེན་བྱ་རུང་ལ་ཤོར་ན། རིགས་ངན་བྱ་རྩེ་འཁྱེད་སྦྱེས།” ཞེས་དང་། “ཤུད་ལུ་
དཔལ་གྱི་སེང་གེ་ཁྱོད། བལ་ཡུལ་མཆོད་རྟེན་བྱ་རུང་ལ་ཤོར་དུ། བྱ་ནི་ལྷན་རོན་ཞིག་ཏུ་སྦྱེས།” ཞེས་གསལ།

7. ར་ལོ་རྩེ་བའི་རྣམ་ཐར་ལས། “བྱ་རུང་ལ་ཤོར་དང་འཕགས་པ་ཤིང་ཀྱན་གཉིས་ལ་བསྐྱོར་བ་འབུམ་ཐེར་རེ་མཛོད་པའི་ཆོ། ཐོག་མར་སྐུ་ལུས་ནས་སྐྱ་ཁྲག་མང་དུ་
འཛོག། མཐར་ཤིང་རྣམས་ཀྱང་བྱ་ནས་ཀོང་རུས་སུ་སྦྱ་སེང་པེར་སོང་། རྒྱུང་ཞིག་ནས་འོད་ཀྱི་ལུང་པོར་གྱུར་ནས་ནམ་མཁའ་ལ་ཡལ་བའི་གཟིགས་སྣང་བྱུང་།

8. ལོ་རྒྱུ་ཐོས་གྲོལ་ཆེན་མོ་ལས། “ཀྱ་གར་དོ་རྩེ་གདན་དུ་ཆོས་འཁོར་ཉམས་པའི་དུས་ལ་བལ་བོའི་ཡུལ་དུ་དམག་འབྲུག་རྒྱུ་ལྟར་ལངས་ནས་རྒྱ་ཆད་མེད་པའི་དུས་ཀྱི་དཀར་པོའི་ཡུལ་དུ་མུ་གེས་མི་ཐོག་བྱད་པའི་དུས་ལ་བལ་བོའི་ཡུལ་དུ་རིམས་ནད་ལྷ་ཆོགས་པས་མི་ཐོག་བྱད་པའི་དུས་ཀྱི་ནག་ཀྱལ་པོ་སྒོ་བྱར་འཆི་བའི་དུས་ལ་མཐའ་དམག་གཞི་དབུས་སུ་གཡོ་བའི་དུས་ལ་མུ་དུར་ཉོར་གྱིས་མངའ་རིས་འཛོམས་པའི་དུས་ལ་ལྷ་དགེ་དམག་གིས་ཁམས་སུ་འབྱུག་པའི་དུས་ལ་ཏུ་བྱུ་ཐའི་དམག་གིས་ཀྱ་གར་འཛོམས་པའི་དུས་ལ་གར་ལོག་གི་དམག་གིས་བསྟན་པ་བཞིག་པའི་དུས་ལ་དུས་ངན་དེ་ཐམས་ཅད་འཛིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདིར་འབྱུང་བ་ནི་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་འདི་ཉིད་ཞིག་ཅིང་རལ་བའི་ཉེས་པ་ལས་འབྱུང་ཞིང་། ཞིག་གསོ་དགོས་པའི་དུས་ལ་བབ་པའི་རྟགས་ཡིན་པས་ཅེ” ཞེས་གསལ།

9. རང་རིག་པའི་རྣམ་ཐར་གསོལ་འདེབས་ལས། “བལ་བོད་མདུན་སྒྲེལ་རོ་མཚར་ཟམ་ཆེན་བཅུགས། །ཁ་ཤོར་ཉམས་གསོས་གསེར་ཉྱལ་གདུགས་ཤེངསོགས། །དགེ་བའི་ཕ་བཛྲ་སྟེང་བསྐྱེད་པའི་མཐར། །བཟང་པོའི་དགེ་མཚན་གཟིགས་དེར་གསོལ་བ་འདེབས།།” ཞེས་གསལ།

10. ཟེལ་གཞོན་གྱི་ཕྱིའི་རྣམ་ཐར་ལས། “ལུན་ཆོགས་དགེ་ལེགས་མ་ལུས་འབྱུང་བའི་གནས། །དུས་གསུམ་བདེ་གཤེགས་ཀྱན་འདུས་ཐུགས་ཀྱི་རྟེན། །ལྷ་མིའི་བསོད་ནམས་གསོག་པའི་མཆོད་སྒྲིབ་ཆེད། །བདག་གི་ལྷག་བསམ་རྣམ་པར་དག་པ་ཡིས། །ཞིག་གསོ་རབ་གནས་འབུལ་བའི་མཐུ་སྟོབས་ཀྱིས། །སངས་རྒྱས་བསྟན་པ་དར་ཞིང་རྒྱས་པ་དང་། །བསྟན་འཛིན་སྒྲེས་བུ་སྒྲི་ཆོ་རིང་བ་དང་། །མཁའ་མཉམ་སེམས་ཅན་བདེ་སྦྱིད་ལྡན་པ་ཡིས། །དམ་ཆོས་རིན་ཆེན་དཔལ་ལ་སྦྱོང་པར་ཤོག།” ཅེས་གསལ།

11. མི་དབང་རྟོགས་བརྗོད་ལས། “ཡུལ་ཕྱགས་དེའི་རྒྱལ་ཁབ་སྦྱིད་གྲོང་པ་དང་། །ཁྱུང་རྫོང་དཀར་པོའི་སྒྲེ་མོ་ལས་འཛིན་ལྷགས་སྒྲག་པ་ཞེས་བྱ་བ་དང་། །ཡང་གྲོང་པ་ཞེས་བྱ་བ་གཉིས་ལ་ལུང་གིས་བསྟོ་བ་འདི་སྒྲིབ་ཅེས། །ཤེས་ལྡན་དག་གོ་བར་གྱིས་ཤིག །བལ་ཡུལ་གྱི་མཆོད་སྒྲིབ་ཆེན་པོ་དེ་ཉིད་མ་རུང་བ་ཁྱུང་ན་རིས་སུ་མ་ཆད་པའི་བསྟན་འགྲོའི་ཕན་བདེ་ཆེས་ཆེར་ཉམས་པར་གཏོན་མི་ཟ་བས་འདི་ཁོ་བོས་ཉམས་པ་སོར་རྒྱད་པ་ལ་བརྩོན་ནོ། །དེ་ལྟ་བུས་ན་རྫོང་སྦྱིད་ས་དགའ་བཅས་པའི་དབྱ་ཁལ་གྱི་དངོས་པོ་གང་མཆིས་པ་དང་། །རང་ཉིད་ཀྱི་ལག་ན་ཅི་འཆལ་བའི་ཡོ་བྱད་ཀྱང་དེའི་ཆེད་དུ་སྟོབ་པར་བྱེད་པས་ཁྱེད་གཉིས་ཀྱིས་བྱ་བའི་ཁྱར་འཛིན་པར་གྱིས་ལ་གནས་ལོ་འདིའི་དགུན་ལྷ་ར་བ་ལ་མཆོད་སྒྲིབ་ཆེན་པོ་གསར་དུ་བསྐྱེད་པ་དང་མི་གཉིས་པའི་ཉམས་གསོ་དཔྱིས་ཕྱིན་པ་གྱིས་ཤིག་ཅེས་བསྟོ་བ་ན། །དེ་གཉིས་ཀྱིས་ཀྱང་མིའི་དབང་པོ་བཀའ་བཞེན་འཆལ་ལོ། །དེ་ལྟར་བྱེད་ཞེས་ཐུག་བྱས་ཏེ་སོང་ངོ།།” ཞེས་གསལ།

12. རྒྱགས་འཆང་རང་གི་སྒྲིས་རབས་རྣམ་ཐར་ལས། “ཆམ་ཆོམ་མེད་པར་བལ་ཡུལ་དུ་ཤེབས། །དེའི་ཆོ་བ་རུང་ཁ་ཤོར་ཡང་རིད་སོ་སོར་མི་འབྱེད་པ་གཅིག་ཡོད་དེ། །ཐོག་མར་འདི་ཡིན་དགོངས་ཏེ། །རིག་ཞན་ཞིག་ལ་ཐུག་མཛད་པས་བྱེ་མར་སོང་བ་ཡིན་ན་ཟེར་བའི་རི་དེ་ཡང་མཆོད་རྟེན་དང་ཉེ་བ་ན་ཡོད། །སྤར་དངོས་རྟེན་དེ་ཞིག་གསོ་རྒྱས་པར་མཛད།” ཅེས་གསལ། འདི་ཡོལ་མོ་གངས་རར་རྒྱལ་བསྟན་རི་ལྷ་ར་དར་རྒྱལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་བརྗོད་པ་ནི་རྒྱུའི་མེ་ལོང་ལས་བྱུངས། མི་ཏུས། “ཡོལ་མོ་བ་ཤུག་བཟང་པོས་དེ་ལྟར་ཞིག་བསྐོས་ནས་མཆོད་རྟེན་དེ་གཏོར་ནས་བྱུངས་པ་ཡིན།” ཞེས་དང་། བྲག་དཀར་སྤུལ་སྤུས། “དུས་ཀྱི་འགྱུར་བས་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་འདི་རི་དང་སོ་སོའི་བྱེད་པ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་པས་མི་རྣམས་ཀྱི་སྤར་དངོས་མཆོད་རྟེན་དུ་བཏགས་པ་ཅམ་ཡང་མེད་པར་མཛད།” ཞེས་དང་། “སྤར་དངོས་རྟེན་དེས་འག་ནས་བྱུང་ཞིང་ཀྱན་གྱི་མིག་སྤར་མཛོན་སུ་དུ་སྤར་བར་མཛད།” ཅེས་དང་། གྲུ་བཀྲའི་ཆོས་འབྱུང་ནང་། “བྱུངས་སོ་ཆོས་མཛད་ཤུག་བཟང་པོས་བལ་ཡུལ་མ་གྲུ་ཏུ་ཡི་མཆོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ཞིག་གསོས་བྱེད་དུས་སོ་ཕག་དང་རྒྱའི་གཏོར་བཏོན།” ཞེས་དང་། ལོ་རྒྱུས་འགའ་རིང་རྒྱལ་བོ་འོད་ཟེར་གོ་ཆའི་སྤུ་གདུང་གཏོར་ནས་བཏོན་རྒྱལ་ཡང་གསལ།

13. གཉའ་ནང་ཆོང་འདུས་པའི་བུ་ཆ་རྒྱལ་ཁམས་པ་ཞེས་པའི་དེབ་ནང་། རྒྱ་སྤུ་མ་“བོད་གཞུང་ནས་མཆོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་གནས་འཛིན་དུ་བསྐོས་གཞག་གནང་རྒྱུས་བལ་རྒྱལ་རྩྭ་རྒྱ་ཏུ་ཁུ་བས་གཟིགས་མཐོང་ཆེན་པོ་གནང་སྟེ། །རང་ཉིད་ལ་རྒྱུང་མཉམ་བརྩན་མོ་བྱར་མ་མང་པོ་ཡོད་པ་དེ་གསལ་གཅིག་གི་སྤུ་མོ་མན་འམར་

སྤྲད་དེ་མཚོད་རྟོན་གྱི་མཐའ་ལ་ཁོར་དང་ཡོལ་མོ་སོགས་སུ་ས་ཆ་ཆུ་ཆེན་མཚོད་རྟོན་གྱི་དཀོར་ཁོངས་སུ་སྤྱུལ་”ཞེས་དང་། “མཚོད་རྟོན་གྱི་རུང་ཁ་ཤོར་གྱི་གནས་འཛིན་གྱི་
སྤྲ་མར་བོད་གཞུང་ནས་ལོ་རེའི་ཕྱགས་ཐོབ་བོད་ཚུ་པམ་ (འབོ་ལས་རྒྱུ་ཐང་རྒྱུ་བའི་གཞུང་སྒོ་ད) བདུན་རེ་གཉའ་ནང་རྫོང་ནས་གནང་སྒོལ་ཡོད་”ཅེས་གསལ།

14. ཞབས་དཀར་བའི་རྣམ་ཐར་ལས། “དེ་ནས་མཚོད་རྟོན་ཆེན་པོ་གྱི་རུང་ཁ་ཤོར་མཇུག་གི་འོ་བྱུག་བརྒྱུ་ཅམ་གྱིས་ས་དཀར་བྱི་བཟང་དང་སྤྲ་བའི་ན་བཟའ་
བསྟོན། ཆོགས་ཤའི་ཆེད་དུ་མ་ཉེ་གསོད་པའི་ཆབ་ལ་ཤ་ཉོས་ནས་མ་ཉེ་ཆོ་ཐར་བཏང་། ཆོགས་མཚོད་སྟོན་ལམ་གྱི་ཆེན་པོ་ལྟེན།” ཞེས་གསལ།

15. གྲུབ་ཐོབ་ཐང་སྟོང་རྒྱལ་པོའི་རྣམ་ཐར་ལས། “ཤིང་ཀུན་ལ་སྤྲུ་དཀར་གསོལ་ཞིང་གྱི་རུང་ཁ་ཤོར་ལ་ཡུར་མ་ལེགས་པོ་མཛད།” ཅེས་པ་ལས་ཞིག་གསོ་བྱས་
རྒྱལ་གསལ་པོ་མ་མཇུག།

16. ཤྲུག་བཟང་པོའི་ལུངས་ལོ་གསལ་པོ་ཞིག་མེད་ཀྱང་། ལོ་རྒྱུས་མཁས་པ་པལ་ཆེབས། ཁོང་དུས་རབས་བཙོལ་པའི་ནང་ལུངས་པ་དང་། མཚོད་རྟོན་གྱི་རུང་
ཞིག་གསོ་བྱེད་པ་ནི་དུས་རབས་བཙུན་གྱི་པའི་ནང་ཡིན་པར་འདོད།

༢༡། །འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་མཆོད་རྟེན་ཆེན་མོ།

༢༡། །འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་མཆོད་རྟེན་ནི་མཆོད་རྟེན་བྱ་བ་ལ་ཤོར་ལས་ཀྱང་སྔ་བ་སངས་རྒྱུ་གཙུག་ཏོར་ཅན་གྱི་
སྐབས་སུ་བྱུང་བར་བཤད། སྐབས་དེར་གཤམ་གྱི་མཆོད་རྟེན་སྤྱུ་གང་ཙམ་ཞིག་རང་བྱོན་དུ་འབྱུངས་པས་མཆོན་ལའང་སྔ་ཡམ་སྤུ་
སྟེ་རང་བྱུང་གི་མཆོད་རྟེན་ཞེས་གྲགས། མཆོད་རྟེན་དེ་ཐོག་མའི་ཆར་མཆོའི་དབུས་ན་ཡོད་པ་དང་ཆུང་དུ་ཞིག་ལས་མེད་པས་རྩ་
འཕྲུལ་དང་མི་ལྡན་པ་རྣམས་ཀྱིས་མཇལ་མི་བྱུང་སྟབས། སངས་རྒྱུ་ཐམས་ཅད་སྐྱོབས་ཀྱི་སྐབས་སུ་འཇམ་དཔལ་དབྱངས་
ཀྱིས་རལ་གྱིས་རི་བཤགས་ཏེ་མཆོའི་བྱངས་བས་ཡུལ་གྱི་བཀོད་པ་འདི་བྱུང་ནས་མི་དགུས་མས་ཀྱང་མཇལ་བྱུང་བ་བྱུང་། མི་མང་
པོ་འགོ་འོང་བྱེད་བྱུང་བ་ན་མཆོད་རྟེན་སྤྱུ་གང་བ་དེ་ཉིད་རྒྱ་འཕྲོག་བྱེད་པའི་ཉེན་ཁ་མཐོང་ནས་ཕྱིས་འོད་སྤངས་ཀྱི་བརྟན་པའི་
སྐབས་སུ་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་པོ་རབ་ཚེམ་ལྷས་གཤམ་གྱི་མཆོད་རྟེན་དེ་ཉིད་གཟུངས་སུ་བྱས་ཏེ་ད་ལྟའི་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་འདི་
བཞེངས་པར་བཤད། བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་སྟོ་པལ་རྒྱལ་རབས་ལྟར་ན་དུས་རབས་ལྔ་པའི་ནང་ལི་རྩུ་ལྷིའི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་
བཞེངས་པ་འདོད་པ་དང་། གཡུང་དྲུང་བོན་རྣམས་ལྟར་ན། རྟོན་པ་གཤེན་རབ་འཛིག་རྟེན་འདིར་བྱོན་པའི་སྐབས་སུ་བལ་བོན་
ཨ་ཤོ་དང་རྟ་རག་ཉིས་ཀྱིས་བཞེངས་པར་བཤད།¹ འགའ་རེས་སྔར་ལྟ་རན་མེད་ཀྱི་མཆོད་རྟེན་ཞིག་ཤུལ་ན་དུས་རབས་ལྔ་པར་
རྒྱལ་པོ་སྔ་ན་དེ་མས་བཞེངས་ཟེར། འབྲུག་པ་པད་དཀར་(1527-1592)ལྟར་ན། རྒྱ་སྐྱུབ་ཀྱིས་རྒྱ་ལས་བྱངས་པའི་འདམ་གྱིས་
མཆོད་རྟེན་བྱེ་བ་གཅིག་བཞེངས་པའི་གྲངས་སུ་གཏོགས་པ་འདྲ།² གང་ལྟར་མཆོད་རྟེན་འདི་དུས་རབས་བདུན་པའི་ནང་ཡོད་པ་
ནི་བལ་བཟའ་བྲི་བརྟན་གྱི་ཡལ་འོད་ཟེར་གོ་ཆས་ཤིང་ཀུན་མཆོད་རྟེན་དུ་ཆོགས་འཁོར་མཇེད་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁག་ནང་
གསལ་བ་ལྟར་ཡིན་འོས།³ ཤོད་སྟོལ་སྔ་མ་འདི་དག་གི་ཁྱད་པར་གཙོ་བོ་ནི་“རང་བྱུང་གི་རྟོན་རབས”ཞེས་པ་འདི་ཡིན་ལ། བོད་
འགྲུ་ནང་བཅད་པའམ་ལེའུ་བརྒྱད་ལས་མི་འདུག་ཀྱང་སྐད་ཡིག་གཞན་དུ་བཅད་པ་བཅུ་ཡོད་འདུག་པས་བཅད་པ་བཅུ་པོ་
བརྒྱད་དུ་བསྡུས་པའམ། བོད་པ་ལ་མི་མཁོ་བ་རྣམས་མ་བསྐྱར་བ་ཡིན་ནམ། གང་ཡིན་ཆམ་འཆལ་བས་དབྱད་པ་ཞུ། དེར་སང་
གི་ལོ་རྒྱུས་དབྱད་རྫོང་པ་འགའ་རེས་རྟོན་རབས་འདི་ནི་དུས་རབས་བཅུ་བཞི་པར་ནང་པ་ཆོས་དགོས་མཁའི་དབང་གིས་
བརྩམས་པར་འདོད། འོན་ཀྱང་འདི་རྒྱུར་བ་པོ་སི་ཏུ་ཆོས་འབྱུང་(1700-1774)སོགས་མཁས་པ་མང་པོས་སངས་རྒྱུ་གྱི་
གསུང་དུ་འདོད་པ་དང་། གཞུང་དངོས་གཞིའི་སྐབས་སུ་འང་སངས་རྒྱུ་དང་བྱམས་པ་གཉིས་པོ་བཀོད་པའི་རྒྱལ་དུ་འབྱུང་བ་
སོགས་མདོ་རྒྱུད་གཞན་དང་ཉ་ཅང་མཐུན། རྒྱལ་མཆོག་བརྒྱད་པའི་ཡོངས་འཛིན་ཆོ་སྟོན་གླིང་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཆོན་(1713-
1793)ཀྱིས་མཆོད་རྟེན་འདི་ལ་སངས་རྒྱུ་གྱིས་བསྐྱབས་བརྫོད་གནང་ལུགས་གསུངས་པའི་ཁྱད་པར་ཀྱང་འདི་ཡིན་ནམ་སྟུམ།⁴

འོན་ཀྱང་འདི་ལས་སངས་རྒྱུ་གཙུག་ཏྲུ་ཅན་དང་ཐམས་ཅད་སྐྱོབ་ཀྱིས་ཀྱང་བསྐྱེད་པ་འདི་ལས་སངས་རྒྱུ་འོད་སྤངས་ལྟར་
བྱུང་བ་གསུངས་པ་ནི་མདོ་རྒྱུད་སྤྱི་ལོ་དཔྱད་པ་དང་མི་མཐུན་ཏེ། དེ་ལྟར་ན་བདག་ཅག་སྟོན་པ་ཤུག་བྱུང་བ་རྣམས་འདྲེན་བཞི་པ་མི་
འཐད་པར་འགྱུར།

སངས་རྒྱུ་གཙུག་ཏྲུ་ཅན་དང་ཐམས་ཅད་སྐྱོབ་ཀྱིས་སྐབས་སུ་ཡོད་པ་བཤད་སྐབས་བསམ་དགོས་པ་ཞིག་ནི། གཙུག་ཏྲུ་
ཅན་ནི་འདི་ནས་ཡར་རྒྱས་པའི་བསྐྱེད་པ་སུམ་ཅུ་ཅུ་གཉིས་(རྩ་གཅིག་ཟེར་བའང་འདུག)པ་ལ་བྱོན་པར་འདུལ་བ་དང་སྐྱེས་རབས་
སོགས་ན་གསལ་བས། བསྐྱེད་པ་དེ་དག་འཛིན་ནས་ད་ལྟའི་བསྐྱེད་པ་འདི་མ་གྲུབ་པར་གྱི་ཆགས་འཛིན་སྟོང་གསུམ་གྱི་བསྐྱེད་
པ་དེ་དག་རིང་ལ་ཤེལ་གྱི་མཆོད་རྟེན་དེ་ལྟ་མཐུད་གནས་པར་བཤད་ན་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་དགའ། འོན་ཀྱང་ད་ལྟའི་
བསྐྱེད་པ་འདི་འཛིན་སྐབས་ཀྱང་རྩོམ་གཞི་ལྟར་ན་མི་རྣམས་དུ་མེད་དུ་ཐོས་དབྱངས་པ་ལྟར་གནས་པར་བཤད་པ་དང་། འདུལ་བ་ལུང་
ལས་ཀྱང་། “འདི་ནི་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱུ་རྣམས་པར་གཟིགས་ཀྱི་དྲི་གཙང་ཁང་ལགས་སོ། །འདི་ནི་གཙུག་ཏྲུ་
ཅན་དང་། ཐམས་ཅད་སྐྱོབ་དང་། འཁོར་བ་འཛིན་དང་། གསེར་ཐུབ་དང་། འོད་སྤངས་ཀྱི་དྲི་གཙང་ཁང་ལགས་སོ།།” ཞེས་
བསྐྱེད་པ་མང་པོའི་སྟོན་ཀྱི་དྲི་གཙང་ཁང་རྣམས་བསྐྱེད་པ་འདིའི་སྒྲུ་ལུ་སོགས་ན་ཡོད་ཚུལ་མདོ་རང་གསལ། ཐང་སུན་
(7th)གྱི་ལམ་ཡིག་ཏུ་འདྲ། རྒྱལ་པོ་ཤི་བེ་(ཤི་ཤི། ཤི་ཤི། ཤི་ཤི་ཀ་སོགས་དག་ཆ་མང་)དང་རྒྱལ་པོ་བྱམས་པའི་སྟོན་ཀྱིས་བསྐྱེད་པ་
གངས་མེད་པའི་སྟོན་ལྟར་ཤུག་ཀྱང་དཔྱད་སྟོན་པ་བཏང་⁵བའི་གནས་ངོས་འཛིན་པ་ལྟ་བུ་དང་། མན་ལུང་གྲུ་རུའི་
(1239-?)ལམ་ཡིག་ནང་། རྒྱ་ནག་ཤིན་ཏུ་ཏུ་ཞེས་བྱ་བར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཆོས་འཕགས་ཀྱི་བཞུགས་གནས་གྲོང་ཁྱེར་
སྟོན་དང་ལྟན་དང་། ཆོས་འཕགས་ཀྱི་ཆོས་ཁྲི། བྱང་སེམས་རྟག་ཏུ་རུའི་ཤུག་གིས་ཆགས་ཆགས་བཏབ་པས་ས་མདོག་དམར་པོ་
གྱུར་པ་ཡོད་ལུགས་སོགས་མང་དུ་འབྱུང་བས། སངས་རྒྱུ་གཙུག་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱིན་ཆད་འདི་དག་ཀྱང་ཁས་མ་བླངས་ཀ་མེད་
ཡིན། གང་ལྟར་བསྐྱེད་པ་མང་པོ་སྟོན་ནས་ཡིན་པར་ཁས་མ་བླངས་ཀྱང་། ལོ་ངོ་སྟོང་ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པའི་ནང་པའི་རྟེན་དང་
གནས་བྱུང་པར་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་བསྟོན་དུ་མེད། མཆོད་རྟེན་འདི་སྤངས་རུ་ལུང་བསྟན་ནང་གསལ་བའི་གོ་མ་ས་ལ་གན་རྩ་རུ་
འདོད་མཁན་རྣམས་ཀྱི་ནང་ནས་དོ་སྦྱང་བྱེད་དགོས་པ་གཅིག་ནི་འདི་ཉིད་ཞིག་གསོ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་གནང་མཁན་གཙང་སྟོན་ཏེ་རུ་
ཀ་(1452-1507)ཡིན། ཁོང་གི་རྣམ་ཐར་དུ་འདི་ཉིད་མཆོད་རྟེན་གོ་མ་ས་ལ་གན་རྩ་ཡིན་པ་དངོས་ཤུགས་གཉིས་ནས་ཡང་ཡང་
གསལ་བ་དང་། ཞིག་གསོ་གནང་སྐབས་སྟོ་བའི་རོ་མོ་སེམས་རྒྱལ་མའི་བཞུགས་ཁང་ལ་མེ་ཤོར་སྐབས་བརྗོད་པའི་བདེན་ཆོག་
ནང་གསལ་བོ་འཁོད་ཡོད།⁶ ཡོངས་འཛིན་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཆོན་དང་། འཇམ་དབྱངས་མཁེན་བཙུ་ཆོས་ཀྱི་སྟོ་གོས་(1892-
1959)ཀྱིས་ཀྱང་འདི་གོ་མ་ས་ལ་གན་རྩ་རུ་བཞེད། འོན་ཀྱང་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་འཕྲིས་སུ་བཞུགས་ནས་མཆོད་རྟེན་འདིའི་

ཁུངས་གཏུགས་སའི་མདོ་“རང་བྱུང་གི་སྒོན་རབས་”སྐུར་བ་པོ་སི་ཏུ་ཚོས་ཀྱི་འབྲུང་གནས་ནས།⁷ ཕྱིས་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་
(1903-1951)བར་དེ་ལས་མང་བ་ཞིག་གིས་གོ་མ་ས་ལ་གན་རྒྱ་མ་ཡིན་པ་འདོད། སི་ཏུ་ལྷ་ར་ན་སངས་རྒྱས་ཉིད་གནས་འདིར་
བྱོན་ནས་རང་བྱུང་མཆོད་རྟེན་གྱི་སྒོན་བྱུང་ལོ་རྒྱུས་སོགས་གསུངས་པ་དང་། མདོ་གཞན་ལས་ཤིང་ཀུན་གྱི་རི་འདི་ལ་རྫོགས་ལྡན་
གྱི་སྐྱབས་སུ་སྤྱང་བུ་ཞེས་འབོད་པར་གསལ་བ་བཅས་ལས། སྤྱང་བུ་ལུང་བསྟན་དང་ཚོས་ཚན་དེ་གཉིས་གཅིག་ཏུ་འབྲུལ་ནས་
མཆོད་རྟེན་གཉིས་ཀྱང་གཅིག་ཏུ་འབྲུལ་བ་ཡིན།

ཤིང་ཀུན་མཆོད་རྟེན་ནི་བྱ་རུང་མཆོད་རྟེན་དང་མི་འབྲ་བ་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀས་དད་ཡུལ་ཡིན་ལ་གཡས་གཡོན་ན་མཆོད་རྟེན་
དང་ལྷ་ཁང་མང་པོ་ཡོད།⁸ འདྲ་སྤྱངས་ཀྱི་དུས་སུ་བཞེངས་པར་བཤད་པའི་ས་ཆུ་མེ་རྒྱུད་བཞི་དང་ནོར་གྱི་ལྷ་བཅས་སོ་སོའི་ལྷ་
ཁང་ཤར་བུ་རི། བུ་ལ་བུ་རི། ལག་ནི་བུ་རི། ལ་ལུ་བུ་རི། བུ་བུ་བུ་རི་སོགས་ལྡན་དང་། འཇམ་དབྱངས་ཀྱི་བཞུགས་མཁོ། འདྲ་
སྤྱངས་ཀྱི་མཆོད་རྟེན། ཚོས་དབྱིངས་གསུང་གི་དབང་ལྷག་གི་དཀྱིལ་འཁོར་སོགས་མཐའ་འཁོར་ན་མཇལ་རྒྱ་ཏ་ཅང་མང་། ལྷ་
ཁང་འགའ་རེའི་མཐའ་འཁོར་དུ་མཆོད་རྟེན་རྒྱུད་རྒྱུད་མང་པོ་འདུག་པ་རྣམས་ཀྱི་བཟོ་བཞོད་བྱུང་བའམ་གསུངས་པ་དང་། དེ་དག་རེ་
རེ་ལའང་ལོ་རྒྱུས་དང་གཏམ་རྒྱུད་སྐྱ་ཚོགས་ཤིག་ཡོད་ངེས། ཚོས་དབྱིངས་གསུང་གི་དབང་ལྷག་གི་དཀྱིལ་འཁོར་དང་། ཚོས་
དབྱིངས་གསུང་གི་དབང་ལྷག་གི་མཆོད་རྟེན། ཚོས་དབྱིངས་གསུང་གི་དབང་ལྷག་གི་གཙུག་ལག་ཁང་རྣམས་གཅིག་དང་ཐ་དང་
ཀྱི་དབྱེ་བ་འབྱེད་དགོས་གཤམ། ཆག་ལའི་(1197-1264)རྣམ་ཐར་ལྟར་ན། གོང་གི་ལྷ་ཁང་ཞེས་པ་རྩོ་བོ་རྗེས་བཞེངས་པའི་
གཙུག་ལག་ཁང་ཞིག་ལ་རྒྱ་གར་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཚོས་དབྱིངས་གསུང་གི་དབང་ལྷག་གི་གཙུག་ལག་ཁང་ཞེས་འབོད་ཚུལ་གསལ།
⁹ སྤྱིར་བཏང་བོང་ཚད་ཀྱི་ཆན་ས་མཆོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ཆེ་བ་ཡོད་ཀྱང་ཤིང་ཀུན་མཆོད་རྟེན་འདི་བཟོ་བཞོད་ཞིབ་ཆགས་ཆེ་བ་
ཡོད་པ་དང་། འདི་གཉིས་དང་བསྐྱར་ན་སྟག་མོ་ལུས་སྤྱིན་མཆོད་རྟེན་ནི་རྒྱུད་ལ་བཟོ་བཞོད་ཀྱང་ཞན།

འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་མིང་གི་ཐད། མགོན་པོ་ལྷ་སྐུབ་ཀྱིས་དབུ་སྐྱ་གཏོར་ཏེ་ཤིང་སྐྱ་ཀུན་སྐྱེ་བ་ཤོག་ཅེས་སྒོན་ལམ་བཏབ་
པ་ལས་ཤིང་ཀུན་ཐོགས་ལུགས་འདི་བར་སྐྱབས་ཤིག་ལ་བོད་ན་གྲགས་ཚོད་ཆེ་བ་བྱུང་ཡོད་པ་འདྲ། འོན་ཀྱང་འབྲུག་ཁམས་
སྤུལ་ཚོས་ཀྱི་ཉིམ་(1730-1780)དང་། སི་ཏུ་ཚོས་ཀྱི་འབྲུང་གནས་(1700-1774)གཉིས་པོ་བལ་ཡུལ་དུ་ཕེབས་རྗེས་ཤོད་
སྒོལ་དེ་མ་དག་པར་བཞེད། རྒྱ་བལ་གཉིས་ལའང་ཤིང་ཀུན་ཟེར་བའི་སྐད་དོད་དུ་ལོ་རྒྱུས་དེ་དང་མཐུན་པ་འབྲུང་དགོས་པ་ལ་མི་
སྣང་ཞིང་། ད་ལྟ་བལ་ཡུལ་དུ་ཡོད་པའི་ནང་བ་རྣམས་ལའང་ལོ་རྒྱུས་དེའི་ཆལས་ཙམ་ཡང་མི་འདུག་པས་མི་འཐད་གསུངས། འོ་
ན་རི་ལྷ་ར་ཡིན་ཞེ་ན། རང་བྱུང་གི་མཆོད་རྟེན་སྐྱ་ཡི་རྒྱ་ཏེ་ཟེར་བ་བལ་པོའི་ཁ་སྐད་དུ་རིམ་བཞིན་བྱར་ཆག་ནས་སི་རྒྱུ་(ཞིན་ཡིག་ལྷ་ར་

ན་ཤིང་གུན་ནམ་མིང་གུན་ཡིན། ཞེས་འབོད་པ་དང་། སི་རྒྱ་ཞེས་པ་བོད་པ་རྣམས་ཀྱིས་རྗེས་སློབ་བྱེད་སྐབས་ཤིང་ཀུན་གྱི་ཕྱི་པ་འདོད།
བསམས་དགོས་པ་གཞན་ཞིག་ནི། བལ་ཡུལ་འདི་ཤིང་རྟོག་མཁས་ཤིང་མང་བ་དང་། འཕགས་པའི་སྐྱབས་བརྟན་ཤིང་ལ་བརྟོག་པ་
ཞིག་བཞུགས་པའི་གནས་ཡིན་པ་ལ། འཕགས་པ་ཤིང་རྟོག་ཞེས་བོད་པ་རང་གིས་བཏགས་པ་ཕྱིས་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་དུ་སྐྱབས་
འགྱུར་རམ་ཡང་སྟུམ། འོན་ཀྱང་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་ཞེས་པའི་འཕགས་པ་འདི་ཡང་ལོ་རྒྱུས་མ་དག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་པས་
བླ་ཐབས་སུ་བརྟན་པ་ཡིན་ནམ་སྟུམ་ཞེས་ཁམས་སྡུལ་གསུངས།

ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བཤད་ན། ས་བབ་ཆགས་སྐྱངས་དང་། དུས་རབས་དང་སྤྱི་ཚོགས་འཕོ་འགྱུར་གྱི་དབང་གིས་དེང་སང་
བལ་ཡུལ་གྱི་གནས་ཚང་མ་ནས་བྱ་རུང་མཆོད་རྟེན་ནམ་རྟོ་རྟོ་མཆོད་རྟེན་ཆེན་མོ་ནི་རྒྱལ་པོ་ལྷ་བྲུ་གཙོ་བོ་དང་གལ་ཆེ་གོས་སུ་
གྱུར་ཡོད་ཀྱང་། སྤྱི་དུས་སུ་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་མཆོད་རྟེན་འདི་གཤམས་ཆེ་བ་ཡོད་པར་བཤད།¹⁰ མགོན་པོ་སྤྱི་སྐབ་དང་།
མཁས་མཆོག་དབྱིག་གཉེན། དཔལ་ལྷན་མར་མེ་མཛད་(10th)སོགས་སྐྱབས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་མཁས་པ་མང་པོ་ཞིག་ཀྱང་ཤིང་ཀུན་གྱི་
མཆོད་རྟེན་འདི་མཛུལ་བར་ཐེབས་ལུགས་ཀྱི་ཐོག་རིག་འཛིན་ཆོད་བར་ལོར་བུའི་རྣམ་ཐར་ན་གསལ་ལ། ཆོ་གླིང་ཡོངས་འཛིན་
གྱི་གསུང་དུ་འང་གསལ་པོ་ཡོད།¹¹ བལ་ཡུལ་ཐེབས་པའི་བོད་པ་པལ་ཆེ་བ་ཐོག་མར་ཤིང་ཀུན་མཛུལ་དུ་བྱིན་པ་ལས་བྱ་རུང་
མཛུལ་དུ་བྱིན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཆེས་ཉུང་། གཙང་སྤྱོད་དང་རྟོགས་ལྡན་གྲུ་བྱི་སོགས་ཞིག་གསོ་གནང་མཁན་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་དུ་
བལྟས་ན་འང་གསལ་པོ་མཐོང་བྱུང་།

ངས་མཐོང་བའི་ནང་ནས་མཆོད་རྟེན་འདི་དང་འབྲེལ་ཡོད་བོད་མི་སྤྱི་ཤོས་ནི་རྣངས་ཀྱི་གྲུབ་ཐོབ་ཡེ་ཤེས་འབྱུང་གནས་
(8th)དང་། རྣངས་ཀྱི་གྲུབ་ཐོབ་ལྷ་གཟིགས་བྱང་ཆུབ་རྟོ་རྟོ་(9th)གཉིས་ཡིན། ཁོང་གཉིས་ཀྱིས་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་ལ་
མཆོད་པ་ཟབ་རྒྱས་སྡུལ་བ་དང་། ཡེ་ཤེས་འབྱུང་གནས་ཀྱིས་གསེར་གྱི་གདུགས་ཀྱང་སྡུལ།¹² དེ་རྗེས་ར་ལོ་ཙྰ་བས་(1016-
1128)གདུགས་ལན་འགའ་བཀལ་བ་དང་། ཆོགས་འཁོར་བརྒྱ་ཅུ་བརྒྱད་བཏང་ལུགས་གསལ་བ་ནི་སྤྱི་ཤོས་གསལ་ཡིན། དེ་
རྗེས་བལ་ཡུལ་དུ་ཐེབས་སྤྱོད་པའི་བོད་ཀྱི་ལོ་ཙྰ་བ་རྣམ་ཐར་ཆཚང་ཡོད་པ་དང་། ཐར་ཐོར་ཡོད་པ་པལ་ཆེ་བས་མཆོད་པ་སྡུལ་
ཚུལ་གསལ་བས་རེ་རེ་བཞེན་བཤད་མ་དགོས། འོན་ཀྱང་གདུགས་བཀལ་བ་སོགས་ནི་མཆོད་པ་སྡུལ་རྣངས་ཤིག་ལས་ཉམས་
གསོ་དང་ཞིག་གསོ་རང་ཡིན་ཆོད་མི་འདུག །ལྷང་ཉིམ་འོད་ཟེར་(1124-1192)ཀྱི་ཆོས་འབྱུང་དང་དཔལ་པོ་གཙུག་ལག་ཐེང་
བའི་(1504-1566)ཆོས་འབྱུང་ནང་། མཐའ་འདུལ་ཡང་འདུལ་གྱི་ལྷ་ཁང་བཤད་པའི་སྐབས་སུ་ཤིང་ཀུན་རྟོག་ཐེངས་འགའ་
འབྱུང་བ་རྣམས་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་འདི་ཡིན་ཆོ་སྤོང་བཙན་སྐམ་པའི་སྐབས་ནས་བོད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་དམ་སྟུམ་སྟེ་དབྱེད།

13 སྤྱི་ལོ་ ༡༥༠༤ ལོར་གཙང་སྒྲོན་ཉེ་རུ་གས་ཉམས་གསོ་ཆེན་མོ་སྤྲ་ན་མ་གྲགས་པ་གནང་བ་དང་། དེ་རྗེས་ལྷ་བཙུན་རིན་ཆེན་
རྣམ་རྒྱལ་(15th)གྱིས་ཞིག་གསོ་གནང་། ལོ་རྒྱུས་ལ་ལར། གཙང་སྒྲོན་གྱིས་ཞིག་གསོ་གནང་རྗེས་ཏུ་རུ་ཀ་འི་དམག་གིས་གཏོར་
བ་ན་ཁོང་གིས་ཞིག་གསོ་ལན་བཞི་གནང་ཞེས་གསལ་ཡང་། ཞིག་གསོ་ཆ་ཆང་ཐངས་བཞི་མ་ཡིན་པར་གསེར་གདུགས་དང་།
གཞི་ར། ཆོས་འཁོར་བཙུགས་ལ། གསེར་བངས་ཀྱི་ཡུར་པ་སོགས་ཐངས་ཤེར་ཆོན་པ་རེ་བྱས་པ་ཡིན་ནམ་སྟེ། དེ་རྗེས་གནས་
རམས་པ་བྱམས་པ་ཡུན་ཆོགས་དང་། རང་རིག་རས་པ། ཀ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཆོད་བང་ལོར་བྱ། ལྷ་དམར་བཙུ་བ་ཆོས་གྲུབ་རྒྱ་
མཚོ། རྟོགས་ལྡན་ཤུ་ཀྱི་སྤྱི་སོགས་བོད་ཀྱི་སྤྱི་མ་མང་པོས་ཞིག་གསོ་རིམ་པ་བྱས། ལྷ་དམར་བྱག་པ་ཆོས་ཀྱི་དབང་ལྷག་(1584-
1630)གིས་མཆོད་རྟེན་རང་ལ་ཞིག་གསོ་མ་གནང་ཡང་ཕྱོགས་བཞིར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྐུ་བཞི་བཞུགས་ཁང་གསེར་བངས་ཀྱི་རྟ་
བབས་ཁང་བཟང་བཀོད་མཛེས་བཞེངས་པར་མཛད། ཞིག་གསོ་གནང་མཁན་མཐའ་དག་བཛྲོད་པར་མི་རྣམས་ཀྱང་བོད་པ་གང་
ཞིག་ཞིག་གསོ་སྤྱོད་སོགས་གནང་མཁན་གཙང་སྒྲོན་ཉེ་རུ་ཀ་དང་། བར་དུ་ཞིག་གསོ་གནང་མཁན་ཀ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཆོད་བང་ལོར་
བྱ། མཐའ་མ་ཞིག་གསོ་གནས་མཁན་རྟོགས་ལྡན་ཤུ་ཀྱི་སྤྱི་གསུམ་གྱིས་ཞིག་གསོ་རིམ་པ་བྱས་ཆུ་ལ་དཔེ་མཚོན་ཅམ་ལུས་ན།

ཐོག་མར་གཙང་སྒྲོན་(1452-1507)ལ་མཚོན་ན། ལོ་རྒྱུས་ལ་ལར་བལ་པོ་རྒྱལ་པོས་སྐུ་མ་བྱས་ཆུ་ལ་དང་། ལོ་རྒྱུས་ལ་
ལར་ཆོགས་བདག་གིས་སྐུ་མ་བྱས་ཆུ་ལ་གསལ། གང་ལྟར་བལ་ཡུལ་དུ་འབྱོར་སྐབས་ཀྱང་ཕེབས་བསུ་ཉ་ཅང་རྒྱས་པོ་ལུས་
འདུག་14 ཁོང་གིས་གསེར་ལོ་ཉིས་སྟོང་བདུན་བརྒྱ་ལྔ་བཙུ་རྩ་གཅིག་བཏང་ནས་ཉམས་གསོ་བྱས་པ་དང་། སྐབས་དེར་བཟོ་བོ་
དང་ལུང་ལག་ག་ཆོད་ཡོད་པ། ཉམས་གསོ་དང་གསལ་གཞེངས་རིམ་ལྟར་བྱས་པ།15 ཞལ་འདེབས་རིམ་བྱང་སོགས་ཅིས་བྲ་དཀར་
ཆག་ཁ་གསལ་བྱས་ཡོད། ཞལ་འདེབས་འབུལ་མཁན་གྱི་མཚན་བཞི་བཙུ་ལྷག་བྱས་ཡོད་པའི་ནང་བོད་བཙན་པོའི་གདུང་རྒྱུད་
གྲུང་ཐང་རྒྱལ་པོ་སྤྲུན་གསུམ་དང་། གུ་གེ་མངའ་བདག་འཕགས་པ་ལྷ། སྟོན་ཐང་སྤེལ་སྟོན་བས་རྒྱལ། རྒྱལ་ཆེན་ཅེ་འི་དཔོན་མོ་སུ་
འདྲེན་རྒྱལ་མོ། གཙང་གི་རིན་སྤྲངས་དོན་ཡོད་དོ་རྗེ། དབུས་ཀྱི་སྤེལ་པ་བསམ་འབྲུབ་པ། སྤེལ་པ་འབྱོངས་རྒྱས་པ། སྤེལ་པ་ཡར་རྒྱབ་
པ། བྱ་ཡུལ་སྤེལ་པ། ཐང་པོ་ནང་སོ་སོགས་སྐབས་དེའི་གྲགས་ཆེན་མི་སྣ་མང་པོ་འཁོད་ཡོད། ད་དུང་“ཞོ་གང་ཞོ་བྱེད་སེ་བ་ཡུལ་
བ་དང་། སྤུམ་བུ་རྩ་མ་གྲུ་ཅི་བངས་གོག་དང་། ལན་ཚུ་འབྱུང་དང་འཆོབ་ཡུལ་བ་སོགས། རྒྱས་པར་ཡི་གེར་འབྲི་བ་མ་ལངས་
ཀྱང་། རྒྱ་དངོས་གཙོ་ཆེད་དུ་ལྡན་དམངས་མིས་ཡུལ།” ཞེས་ཞལ་འདེབས་ཡུལ་མཁན་རྣམས་བྲན་གསོ་དང་བསྟོ་སྟོན་གནང་
འདུག

བར་དུ་ཞིག་གསོ་གནང་མཁན་གཅིག་ནི་ཀ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཆོ་དབང་ཞོ་ར་ལུ་(1697-1755)ཡིན།¹⁶ ཁོང་གིས་བྱ་རུང་ཁ་
 ཤོར་དང་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་གྱི་མཆོད་རྟེན་གཉིས་ཀ་ཞིག་གསོ་གནང་ཡོད་པ་དང་། འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་ཞིག་གསོ་བྱས་ཚུལ་
 བེ་གང་གི་རྣམ་ཐར་དུ་གང་འཆོམས་ཞིབ་ཏུ་ཡོད། ད་དུང་ཞིག་གསོ་ཅི་ལྟར་བྱས་པའི་དཀར་ཆག་ཅིག་ཀྱང་ཡོད་འདུག་པས་དེ་
 ལས་གསལ་བ་ཡོད་པེས། ཞིག་གསོའི་སྐབས་མཆོད་རྟེན་གྱི་མཚན་ཉིད་ཆོང་བའི་བྱིར་དང་། མཐུན་སྒྲུབ་མཛེས་ཆོད་སྒར་གཙང་
 རྒྱུན་གྱིས་མཆོད་རྟེན་གྱི་གསེར་གདུགས་འདེགས་བྱེད་ཀ་བ་བཞི་བཅུགས་པའང་མི་དགོས་བྱས་ཤིང་། སྒར་མེད་གསར་
 བཞེངས་ཀྱང་མང་པོ་ཞིག་ཞུས་འདུག། སྤྱིར་ཁོང་ནི་ཞིག་གསོ་དབུ་འཇུགས་གནང་ནས་ལེགས་གྲུབ་མ་བྱུང་གོང་དུ་དགོངས་པ་
 རྫོགས་ཀྱང་འབྲུག་ཆེན་དང་ལུ་སློབ་རྣམས་ཀྱིས་ཁོང་གི་ཞལ་ཆེམས་ལྟར་ཞིག་གསོ་མཐར་ཐིམ་པར་མཛད། མཐའ་མའི་སྐབས་
 ཁོང་བཞུགས་མེད་ཀྱང་གོང་ས་བདུན་པར་དགོངས་སྐོར་ཞུས་ནས་ཐོག་མའི་འགོ་འཇུགས་ཞུས་པ་དང་། ཞིག་གསོའི་རྒྱ་དངོས་
 རྒྱུར་བ་པོ་ཁོང་ཉིད་ཡིན་པས་ལས་གཞི་དེའི་མིང་དང་དགེ་འབྲས་ཀྱང་ཁོང་ལ་བདག་པ་ནི་བཤད་མ་དགོས།

བྱིས་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ནང་ཞིག་གསོ་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་གནང་མཁན་གཅིག་ནི་ཤུ་གུ་རྟོགས་ལྡན་ཆོང་ཡིན། སི་རུ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱ་
 མཆོས་(1880-1925)མཛད་པའི་རྟོགས་ལྡན་ཤུ་གུ་ཤྱིའི་(1853-1919)རྣམ་ཐར་ལྟར་ན། ཁོང་གིས་༡༩༡༧ ལོར་གདུང་སྐས་
 ཤིག་བཏང་ནས་དཔལ་སྐོར་ཆེག་འབུམ་ལྷ་ཁྱི་བདུན་རྟོང་བརྒྱ་ལྷག་ཁ་ཡར་བྱིས་ཞིག་གསོ་གནང་བ་དང་། མཐུན་འབྲོར་དང་
 རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་མཁན་གྱི་ཁོངས་སུ་གོང་ས་བཅུ་གསུམ་པ། གོར་ཁ་རྒྱལ་པོ། ལྷོ་འབྲུག་གོང་ས་འཆོས་རྒྱལ་ཨོ་རྒྱུན་དབང་ལྷུག་།
 སློབ་མ་རྟམས་ལུ། བལ་པོ་སྐོར་ར་ཤག་བཅས་ཀྱི་མིང་འཁོད་ཡོད། སུར་ལྷོག་ཡོངས་འཛིན་བྱམས་པ་ཚུལ་ཁྲིམས་(1902-?)ཀྱིས་
 མཛད་པའི་གོང་ས་བཅུ་གསུམ་པའི་(1876-1933)རྣམ་ཐར་ལྟར་ན། འབྲུག་ལུགས་རྟོགས་ལྡན་ཤུ་གུ་ཤྱིའི་གདུང་སྐས་དང་། རྒྱ་
 སྤོང་ཤར་གྱི་བལ་པོ་རྟམས་ལུ་གཉིས་ཀྱིས་སྟན་སྒྲུལ་ཞུས་པ་ལྟར། ཅེ་ཕུག་མཁན་རྒྱུ་སློབ་བཟང་མཁས་མཆོག་དང་བྱང་ཅེ་ཆོས་
 རྗེ་བཅས་བསྐོས་གཏོང་གིས་གདུང་སྐས་དང་གོས་མོལ་ཐོག་རྩ་བའི་ཉམས་གསོའི་བྱུགས་འགན་གཞུང་ས་རང་ནས་བཞེས་པར་
 བཤད། འོན་ཀྱང་ཉམས་གསོའི་འགོ་སོང་གི་བརྒྱ་ཆ་དགུ་བཅུ་ཅུ་རྟོགས་ལྡན་ཆོང་གིས་བཏང་ཡོད་པ་རྣམ་ཐར་དེ་དག་གཤིབ་
 བསྐྱར་བྱས་ན་མཐོང་བྱུང་། མཆོད་རྟེན་ཆེན་མོ་ཉམས་གསོ་ལེགས་གྲུབ་བྱུང་ཚུལ་བཤད་པའི་སྐབས་ཀྱི་རྟོགས་ལྡན་ཤུ་གུ་ཤྱིའི་
 རྣམ་ཐར་གྱི་བར་སྐབས་ཆོགས་བཅད་འདི་ལྟར། “ལྟར་བཅས་མཆོད་སྒོར་འཛམ་གླིང་མཛེས་པའི་རྒྱན། ཁད་གཤེགས་བདུན་
 ཀྱི་རིང་སྤེལ་ཟ་མ་རྟོག། འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་ཞེས་གྲགས་རང་བྱུང་གི། མཆོད་རྟེན་ཆེ་འདིའི་སྟན་པས་ས་གསུམ་བྱུང་། །
 འཛམ་གླིང་རྒྱན་མཆོག་སློབ་དཔོན་ལྷ་སྒྲུབ་ཞབས། ཀུན་མཁྱེན་གཉིས་པ་དབྱིག་གི་གཉེན་སྐྱོགས་དང་། རྟེན་འདིར་བྱུང་དུ་
 བསྟེན་བྱིར་ལྟག་པ་ཡི། རྣམ་ཐར་བྱུག་རྗེས་འགྲིབ་མེད་མཛོན་སུམ་སྒྲུང་།” ཞེས་དང་། “ལྷ་བདོར་འགོ་བའི་སྐལ་བ་ལྷ་བ་

དང་། བསྐྱར་བྱ་ཁུར་གྱིས་ཉི་འཁོར་གྱིས་། ཉེ་བར་གཡོགས་པའི་འདུས་བྱས་མཆོན་པའི་ཆོ། བསྟན་འགྲུའི་བདེ་སྲིད་
 དགུན་གྱི་ཚུམས་བཞེན། རྟེན་ཆོ་ཤུག་མཆོན་ཅན་གྱི་མཆོག་གི། སྤྱགས་སྲེད་སྤྲེལ་མཆོག་གསར་པའི་འཛུམ་ཟེར་མཆོག།
 གངས་ཅན་ཤར་རིའི་ཕྱག་ནས་ཤར་པའི་ཆོ། རྫོགས་ལྷན་སྒྲུབ་བ་དཀར་པོས་བྱུང་། ཞེས་བྲིས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་༢༠༡༠
 ལོར་ཨ་རིར་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་རྟེན་མ་སྒོམ་སྒྱུབ་ཏེ་གནས་ཁང་གིས་ཉམས་གསོ་གནང་ཚུལ་མི་ཁྱིམ་མཛོད་ནང་གསལ་ཡང་
 ཞིབ་ཏུ་མ་ཤེས་ལ། དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པའི་ནང་གི་ཞིག་གསོ་རྣམས་འདིར་བཤད་དགོས་དོན་མེད།

Endnotes:

1. གཡུང་རྒྱུད་བོན་གྱི་རྒྱུད་འབུམ་ལས། “དེན་ས་སྟོན་པ་བལ་པོའི་ཡུལ་དུ་བྱོན། བལ་པོ་ཨ་ཤོད་དང་། བལ་པོ་ཡུ་སུ་ད་རལ་སྟོགས་པ། རྟ་བོན་ཆངས་པ་ལ་བོན་གྱི་
 བསྟན་པ་གཞག་པ་ལགས་སོ། རྟེན་ཆོ་ཤུག་མཆོན་རྟེན་སྒྲུབ་ཆོད་བཞེངས་ཏེ། བལ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་མཆོད་པ་ཡུལ་བས། བལ་པོ་རྣམས་བཀྲ་ཤིས་པས། མཆོན་
 ཡང་ཤིང་ཀུན་ཞེས་གསོལ་ལོ། ཕྱི་རབས་ཀྱི་དུས་སུ་ཡང་བལ་པོའི་ཡུལ་དུ་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་དེལ་མཆོད་པ་འབུལ་ཞིང་། བསྟན་པ་རྒྱས་པར་ཡོང་བ་ལགས་སོ།”
 ཞེས་གསལ། འདི་རྩམ་པ་པོ་ཁྱེད་ཀྱི་ཞེས་པ་ཞིག་གིས་མེ་ལོང་ཡེ་ཤེས་ཞེས་པའི་དབྱུག་ནང་དངས་འདུག་པ་ལས་མ་དཔེ་དངོས་སུ་མ་མཛུགས།
2. ཆོས་འབྱུང་བསྟན་པའི་ཉིན་བྱེད་ལས། “སྟན་པར་གྱུ་སྒྱུབ་སྒྱུན་དངས། “ཡུའི་རྒྱལ་པོ་ནད་དྲག་པའི་གཏང་རག་ཏུ། ཤེས་རབ་ཀྱི་ལ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པའི་ཆོས་ལྷེ་
 རྣམས་སྤངས་ཏེ་བྱིས་བྱོན་པར་གསོལ་བ་ལ། མཆོད་རྟེན་བྱེ་བ་ཆར་ནས་བྱོན་པར་ཞལ་གྱིས་བཞེས་པས་འབུམ་གྱི་ཞབས་ནས་དུས་གཅིག་ཟུས་མ་བསྐྱར་གཏང་མར་
 བསྐྱར། ཡུའི་འཛུམ་པ་ལ་མཆོད་རྟེན་ལལ་ཆར་བཞེངས། ཅུང་ཟད་ཡུ་ཡུལ་མི་འབྱོན་པའི་བྱིར་མ་བཞེངས་སོ། རྟོ་རྟེ་གདན་ལའང་དོ་རྟེ་འི་དུ་མིག་བསྐྱར་བ་ལ་སོགས་
 པ་མཛད་ཅིང་། བལ་ཡུལ་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་ལ་སོགས་པ་དེས་བྱག་བྲིས་སུ་མཛད་པའི་གངས་སུ་གཏོགས་ལ། བལ་པོ་དག་ཡུ་ཡུལ་དུ་དེན་ས་བྱོན་ཟེར་རོ།” ཞེས་
 གསལ།
3. ཆོས་འབྱུང་མཁས་པའི་དག་འཕྲོན་ལས། “བལ་ལྷེ་འོད་ཟེར་གོ་ཆས་ཤིང་ཀུན་མཆོད་རྟེན་གྱི་མཐུང་ཁོང་སེང་ལྷ་ཁང་དུ་ཡོད་པའི་ནང་དུ་གྲུབ་ཐོབ་མང་པོ་ཆོགས་
 འཁོར་ལ་སྒྱུན་དངས་སྟེ་བདེ་མཆོག་བྱུག་བཅུ་ཅུ་གཉིས་ཀྱི་ལྷ་ཆོགས་དངོས་སུ་སྒྲུབ་ནས་ཆོགས་འཁོར་མཛད་པ་ན་བདག་མ་འོངས་ཀྱི་བར་དུ་རྣམ་སྒྲུབ་མི་བསྐྱར་བར་
 བཞུགས་སུ་གསོལ་ཞེས་གསོལ་བ་བཏབ་ནས་ལོ་བྲང་དུ་བྱོན་སྟེ་སྤྱི་ལོ་འདིར་སྤྱང་དམར་པོ་ཅིག་འོང་བ་སོད་ཅིག་ཅེས་བསྐྱོས་ནས་སྤྱང་དུ་གཞུགས་བསྐྱར་བ་བསང་
 པས་གདུང་ལལ་ཆར་བདེ་མཆོག་གི་ལྷ་ཆོགས་སུ་གྱུར་སྟེ་གྲུབ་ཆེན་རྣམས་ཀྱང་དུ་ལྷ་སྒྲུབ་པ་མ་བསྐྱར་བར་དངོས་སུ་བཞུགས་ཞེས་གསུངས་ཏེ་དེའི་སྐོ་ཤུ་ལུ་འཛུམ་
 དེང་སང་ལྷ་ཁང་གཉན་པོ་ཡོད་པ་དང་།” ཞེས་གསལ།
4. ཆོ་གྲིང་ཡོངས་འཛིན་གྱི་ཤིང་ཀུན་གསོལ་འདེབས་ནང་། “སྟོན་པ་མཉམ་མེད་ཤུག་ཀྱི་པོ་ཡིས། གང་གི་ཡོན་ཏན་རྒྱ་ཆེར་རབ་བསྐྱེད་པ། ལྷ་མིའི་མཆོད་
 ཡུལ་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་ལ། རྫོགས་སྤྱུམ་གྱིས་པ་ཆེན་པོས་བྱུག་འཛུལ་ལོ།” ཞེས་གསལ།
5. མཛོད་སྒྲུབ་ལས། “སྟོན་འདས་པའི་བསྐྱལ་བ་གངས་མ་མཆིས་ཆད་མ་མཆིས་པའི་ལ་རོལ་ན། འཛུམ་སྤྱིའི་འདིར་རྒྱལ་པོ་གི་ཕྱི་ཞེས་བཞི་བ་ཞིག་བྱུང་བ་
 དང་། “རྒྱལ་པོ་དེས་འདི་རྣམས་དུ་བསམས་སོ། བདག་གིས་གསར་དུ་བསང་པའི་ཤ་རྩོན་པ་ཞིག་སྒྲུབ་ན་ནི། གཅིག་བསང་དེ་གཅིག་གསོ་བར་རིགས་པ་མ་ཡིན་ཏེ།
 དོན་མེད་དོ་རྣམས་དུ་བསམས་ནས་ཡང་འདི་རྣམས་དུ་སེམས་སོ། བདག་འབའ་ཤིག་གིས་ལུས་མ་གཏོགས་པར་གཞན་ཅི་ཙམ་སྟོག་དང་བཅས་པས་ཐམས་ཅད་ནི་སྟོག་
 འཕངས་སོ་རྣམས་བསམས་ནས། གྱི་རྩོན་པོ་ཐོགས་ནས་སྤྱིའི་ཤ་བཅད་ནས་ཁྲ་ལ་བྱིན་ཏེ། སྤྱག་རོན་གྱི་སྟོག་སྒྲུབ་སོ།” ཞེས་གསལ།

6. གཙང་མྱོན་ནམ་ཐང་ལས། “ར་གཙང་པ་མྱོན་པས་གོ་མ་ས་པ་གན་རྩའི་མཆོད་རྟེན་འདི་ཞིག་བསོམ་བུམ་པའི་བདེན་པ་དང་ཕྱིན་རྒྱབས་ཀྱིས་འལྱར་བ་མེད་པ་གཞོད་པ་ཐམས་ཅད་ཞི་བར་གྱུར་ཅིག་གསུངས། རྒྱན་པ་འུམ་ནས་ཕྱག་མེ་གོ་བ་གཏོགས་པ་ཞིག་མངད། དཀྱིལ་རང་མོང་ལ་ས་མིག་འཕོར་གསུངས། ལྷ་དྲང་མོ་བས་ཕྱོག་ནས་ས་རྒྱར་བ་གང་གཏོར་བས་གམོད་ལ་མན་མེད་ཀྱང་མེ་རང་ཞིང་གྱུར་ཏོ།” ཞེས་གསལ།

[illegible]

8. རྟོ་མིང་པ་མཛིན་པའི་རྣམ་ཐང་ལས། “བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ལ་ནང་པས་མཚོང་ཅིང་འདུད་པ་མ་གཏོགས་ཕྱི་པ་རྣམས་ཀྱིས་འགས་རན་ཕྱི་མཚོང་རྟོན་ཞེས་དད་གུས་མི་ཕྱིད་འདུག་གྲང་ འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་འདི་མི་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀའི་ཕྱག་མཚོང་གི་རྟོན་རྒྱ་ན་མ་མཆིས་པར་འཛོན་ཅིང་”ཞེས་གསལ།

9. མག་ལའི་རྣམ་ཐར་ལས། “ཡང་བལ་ཡུལ་ཐམ་བུ་རྩེ་གུར་ག་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་དམ་གོང་གི་ལྷ་ཁང་ཟེ། དེ་ནི་མཆོད་རྟེན་གཅིག་ལ་ལུབ་ཀྱི་པ་ཞིན་འོད་ལའང་བ་
 རྩོད་པོ་རྩེས་གཟིགས་ནས་དེ་ནི་ཡོད་ཀྱིན་ལ་དེས་པས་ཤེས་པ་མ་ལུང་བ་ལ་རྒྱ་མོ་གཅིག་ན་ཤེ། སངས་རྒྱལ་འོད་སྤངས་ཀྱིས་དཀྱིལ་ལ་འཁོར་བ་ཞེས་པའི་རྩལ་ཚོན་
 ཡོད་པ་ཡིན་ནམ་ཞེས་ཟེར་བས་དེའི་ཞབས་ཏོག་རྩེ་རྩོད་སྤྱོ་ཁང་ཞེས་པ་སྟེ། མཆོད་རྟེན་དེའི་མཛུ་ན་ལ་ལུབ་ཀྱི་པ་འའི་གསེར་རྒྱ་བ་ཞེས་པ་གཅིག་ཡོད། དེ་ལ་རྩོ་
 པོ་མི་འཛིགས་པ་སྒྲིན་པ་ཟེ། རྒྱ་གར་པ་གནས་དེ་ལ་རྩྭ་རྩྭ་རྩྭ་བུ་རྩྭ་ཚོས་ཀྱི་དབྱིངས་ཀྱི་གཙུག་ལག་ཁང་ཟེར་ཤོ།” ཞེས་གསལ།

10. མཁུ་ལོ་འུ་རྒྱུ་ཐར་པ་སྟེ། “པཔ་ལྷུ་མ་ན་འཕགས་པ་ལྷ་ཁམ་གྱི་མཆོག་ལས། ཁང་ན་རྒྱུན་རྒྱ་མཁོ་གས་གྱི་རྒྱ་རུ་ཕྱོག་ཕྱིས་པ་པལ་ལྷ་ལོན་པ་ཙམ་ཞིག་ལ་རྒྱ་མཛོག་དམར་པོར་པ་ལྷགས། འཕགས་པ་ལྷ་ཁམ་དེ་རྒྱ་མར་ན་ཐལ་ས་མེ། བོད་ན་འཕགས་པ་ལོད་ལུ་རྒྱ་མགས་མེ།” ཞེས་གསལ།

11. ཆོ་གླིང་ཡོངས་འཛིན་གྱི་ཤིང་ཀྱུན་གསོལ་འདེབས་ལས། “སྤྱལ་པ་གཉིས་པ་འཕགས་པ་སྤུ་སྤྱུའ་དང་། འཛིན་གླིང་མཁས་པའི་གཙུག་ཀྱན་དབྱིག་གཉིན་
སོགས། མཁས་གྲུབ་བྱེད་པ་བསྐྱེལ་མཆོད་པའི་གནས། རང་བྱུང་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོར་གསོལ་བ་འདེབས།” ཞེས་གསལ།

12. རྒྱལ་སྤྱི་པོ་ཉི་དུལ་ས། རྒྱལ་སྤྱི་གྲུབ་ཐོབ་ཡི་ཤིས་འབྱུང་གནས་ཀྱིས། བལ་ཡུལ་འཕགས་པ་ཤིང་ཀུན་དུ། རིག་ཆེན་གསེར་གྱི་གདུགས་དང་། མཆོད་པ་འབུལ་ལྷ་པ་ཡང་རྒྱལ་སྤྱི་གྲུབ་ཐོབ་ཆེན་པོ་ཡིན། ཞེས་གསལ།

13. ཆོས་འབྱུང་མེ་ཉོག་སྒྲིབ་པོ་ལས། “བཤམ་ཡུལ་དུ་སྒྲ་ག་ཕྱེ་བ་རི། ཤིང་ཀུན་ལྟ་ཁང་། ཉམ་གྲང་ལྟ་ཁང་རྒྱལ་པ་ཞེས་སོ། །དེ་ལྟར་མཐའ་འདུལ་ཡང་འདུལ་བཙོ་བརྒྱད་བཞེས་སོ། །ཞེས་དང་། “གནོད་སྦྱིབ་གནོན་པའི་ཆེད་དུ། སྤུ་ལངས་ལ་དཔེ་སྒྲངས་པའི་ངོ་ཤམ་སྒྲ་ཁང་དང་། ཤིང་ཀུན་ལ་དཔེ་སྒྲངས་པའི་ཉམ་གྲ་གཉིས། མཆོམ་པས་ཁ་གནོན་ལ་གངས་བར་བཞེས་སོ།།” ཞེས་དང་། ཆོས་འབྱུང་མཁས་དགའ་ལས། “ལུབ་ཏུ་རྩེའི་པ་ལོན་སྤུ་ལང་དང་ཤིང་ཀུན་གཉིས།” ཞེས་འབྱུང་། ལོན་ཀྱང་ཆེད་དུ་གཉེར་ནས་སྤོང་བཙོན་སྒྲུལ་པའི་ཆེད་བརྗོད་པ་བཀའ་ཆེམས་ཀ་ཁོལ་མ་དང་། མ་ཁི་བཀའ་འབུམ། དེ་བཞིན་ལྟེ་ཆོས་འབྱུང་ནང་བཞེས་པ་དང་དཔེ་བལྟས་རྩེའི་གང་ཡང་མ་མཐོང་།

14. གཙང་རྫོན་རྣམ་ཐར་ལས། “མདོ་དན་བལ་པོ་དང་གི་ས་ན་ཡོད་ཅིང་མི་དཀྱིལ་པོ་མོའི་ཆོག་ས་བསམ་གྱིས་མི་བྱུང་། ལྷན་བཟང་པོ་དང་ལྷན་ཁོང་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་དང་ཡོད་པ་མཛེས་བའི་མོ་མོ་ལྷ་བརྒྱ་དང་ལྷ་བརྒྱ་ལྷ་བརྒྱ་དང་། གཞན་ཡང་ལྷ་པོ་དང་། མྱོན་པོ་བྱ་བྱ་དང་། འབ་འཛོ་(མི་དྲག)སྤངས་(དམངས)ལལ་པ་ མོག་ས་གངས་ལས་འདས་པས་བསྐྱུས་ནས། བལ་ལུའ་འིན་ཆེན་ལྷ་མོ་གཙུག་ལག་ཁང་བཟུང་སྟེ་ཡང་འེད་གྲགས་པའི་སངས་ལེགས།” ཞེས་གསལ།

15. གཙོད་རྒྱུ་ཆ་རྣམས་ཐར་ལས། “ཤིང་པ་མོ་པ་པ་བུ་ཆ་ཚུ་དོན་གཉིས། ཁ་པ་ལ་མིག་མ་འབྲ་བུ་བརྒྱ་བཞི་པུ། ཤིང་ལེན་པ་ལི་ཁུར་ལག་ཉིན་རེ་བཞིན་པ་བརྒྱད་པ་བརྒྱད་པ་བརྒྱ། ཤིང་གཙོད་མ་འབྲ་བུ་ལུ་མ་ཚུ། ལུགས་མ་འབྲ་པ་བུ་གཉིས། ལུར་མ་ཉི་ཤུ་ལྔ། གསེར་པ་མོ་པ་བུ་གཉིས་དང་པུས་ཏེ། གྲུ་ལུ་མོ་པ་རྣམས་སྤྱི་དགོས་ཀྱི་ལས་ཚན་དང་མགོ་ལུང་མ་ཚད་ཅིང་། དེ་ལྟ་གསྐྱར་མོ་མོ་གསུ་མི་མ་དང་། མི་མ་གཉིས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ལ་བརྩོན་པ་འི་ངནས་པ་མོ་བུ་གསུ།” ཞེས་དང་། “རྒྱང་མེད་གསུར་བུ་གསུ་ལྟ་གསུ་བ་ཚུ་ལ་ཞི། གཤུགས་ཀྱི་སྤྱིང་ན་ཆར་སྤོབས་ཐངས་ཀྱི་གཤུགས། དེ་སྤྱིང་ཐངས་ལས་གྲུབ་པ་འི་ཐོག་ཐོར་དང་། ཏོག་ལ་མ་སྤྱིང་ཐངས་ཀྱི་ཐངས་གཤུགས་ལ། འོག་ཏུ་གཤུ་ལུ་སྤྱིང་དུ་ཆོག་དང་། གཤུགས་ཀྱི་འདེགས་སུ་གྲུབ་པ་འི་གཤུང་བཞི་དང་། ཀྱ་པ་བཞི་པུས་གསེར་ཐངས་དག་ལས་གྲུབ། འོད་ལྗན་འོག་གི་གདན་རྣམས་གསེར་ཐངས་ལས། སྤྱི་མ་རོས་པ་རྟན་པར་གྲུབ་པ་བལ་པོ་དེ་ཀྱི། མ་འོང་བའི་སྤྱི་པོ་སྤྱི་པོ་ལྟ་རྣམས་ཀྱི། མིག་དཔར་ཚེ་མས་ཤིང་མི་དང་པར་མ་གྲུ་པར་གྲུར།” ཞེས་གསལ།

16. ཀ་ཐོག་ཡིག་འདིན་བྱིན་མ་ཐང་ལས། “མདོ་རྒྱ་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་ཉམས་གསོའི་ཆེད་ལོན་ར་སོང་བའི་དངོས་པོ་ལ་གོང་གསལ་སྐུ་རྒྱུད་གསལ་དང་བཅས་པར་
ཁྱོད་བསྐྱེས་མ་གསལ་དོལ་སྟོང་སྤྲག་གསལ་དང་། སྤུང་བརྒྱ་བཞི་བཅུ་ཞེ་བཞི་སྤུང་བཞི་སྤུང་ཐམ་པ། དེ་ལུ་པ་ཤི་འོ་ཐོག་སྟོང་སྤྲག་བཞི་དང་བཅུན་བརྒྱ་བཅུ་ལུ་འོན་ལ།
རྒྱ་དེ་ལུ་ལྷ་རྟེ་ཁྱེད་གཉིས། རང་བྱུང་ཟངས་རྟེ་རྟེ་གཉིས། བལ་ལམ་འཕྱོ་ཐོར་ཐོག་ཁྱི་སྤྲག་གཉིས་དང་། སྟོང་སྤྲག་བཞི། བརྒྱ་དང་དུག་བྱུང་བ་དེ་ཡི་ཁར། ཁ་
བཅགས། གོས་ཆེན། དར་རས་སྒྲིམ་སྤྲག་ར་མར། རྩོ་འབྲུ་ཆ། རྒྱལ་སོགས་ལུ་དུས་འོ་ཐོར་བལ་འོ་དུ་ཐབ་པ་བཅས་བསྐྱེས་པར་ཁྱི་སྤྲག་བཞི། སྟོང་སྤྲག་གསལ་
དང་། དུག་བརྒྱ། སྤུང་ལུ་ཐོ་དགུ་རགས་ཅིས་དང་། དར་ཅིས་སྤུང་ཐོབས་པའི་རྟ་ཁ་སྤུང་ལོགས་གསལ་ཆེ་བའི་རྟ་དུག་ལུ་འོན་ལ། གོས་ཆེན་ལུ་ཉེ་ར་གཉིས། ཀ་ཐོ་ར་
ཡི་གུ་ར་གུམ་བྱི་གེ་སར་སྤྱི་དེ་ལུ་སྟོང་གི་འོ་ཐོ་ལོད་པའི་བཅས་རགས་ཅིས་སྤུང་དང་།” ཞེས་གསལ།

༢༡། ལྷག་མོ་ལུས་སྦྱིན་མཆོད་རྟེན་ཆེན་མོ།

༢༡། ལྷག་མོ་ལུས་སྦྱིན་མཆོད་རྟེན་ནི་མཆོད་རྟེན་གཞན་གཉིས་ལས་ཀྱང་སྒྲ་བ་བསྐྱལ་བ་དཔག་ཏུ་མེད་པའི་སྒྲ་རོལ་ནས་
བྱུང་བར་མདོ་རང་ན་གསལ། སངས་རྒྱུ་ཉིད་སྦྱོན་སྦྱོབ་པ་ལམ་གྱི་གནས་སྐབས་སུ། ལྷག་མོ་ཞིག་བཀྲེས་ནས་རང་གི་སྤྱུ་གུ་ཟ་
བར་བརྩམས་པར་གཟིགས་ནས་སྦྱིང་རྗེ་ཆེན་པོས་རང་ལུས་སྦྱིན་པ་བཏང་བ་དང་། སྐུ་ལུས་ལྷག་མོས་ཐོས་པའི་རུས་པ་ལྷག་མ་
དང་སྐུ་འཐོར་བ་རྣམས་གཟུངས་སུ་བྱས་ནས་བཞེངས་པའི་མཆོད་རྟེན་ཞིག་ཡིན། མཆོད་རྟེན་དེ་ནི་རི་བོ་གླན་རྒྱ་མ་ལུ་འི་རི་རྒྱུད་
དུ་ཡོད་པ་དང་། ཡུལ་མི་ཆོས་གནས་དེ་ལ་རྒྱ་མོ་བརྒྱ་ཡ་ཟེར། བལ་ཡུལ་རྒྱལ་ས་ནས་བྱང་ཤར་སྟོགས་སུ་གི་ལ་མི་ཏར་༣༠
ཙམ་སོང་ན་སྤེལས་ཐུབ།

སྤྱང་གཞི་ནི་འདི་ལྟར་ཡིན་ཏེ། བཙོམ་ལྷན་འདས་དག་སྦྱོང་སྦྱོང་དང་བཅས་ཡུལ་ལྷ་ལེན་གྱི་ནགས་ཆལ་ཞིག་ཏུ་ཐེབས་
སྐབས། དག་སྦྱོང་དག་བྱ་དཀའ་བའི་ལས་བྱེད་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་རུས་པ་ལ་བལྟ་བར་འདོད་དམ་གསུངས། དག་སྦྱོང་
རྣམས་ཀྱིས་འདོད་དོ་ཞེས་ཞུས་པ་ན། ལྷག་སའི་ངོས་ལ་བསྐྱེད་མ་ཐག་ཏུ་ས་རྣམ་པ་དུག་ཏུ་གཡོས་པ་དང་། གསེར་དང་དུལ་
ལས་བྱས་པའི་མཆོད་རྟེན་ཞིག་ས་འོག་ནས་སྦྱིང་དུ་བྱུང་། ཀྱན་དགའ་བོས་མཆོད་རྟེན་ཁ་བྱེ་སྐབས་ནོར་བུ་དང་ལུ་ཏྲིག་གིས་
གཡོགས་པའི་གསེར་གྱི་ཟ་མ་ཏྲིག་གི་ནང་དུ་མེ་ཏྲིག་ཀྱུ་མུ་དང་དང་འབྲེལ་བའི་རུས་པ་ཁག་ཅིག་ཡོད། སངས་རྒྱུ་ཀྱིས་ཐུགས་
མཉེས་པོས་རུས་པ་དེ་རྣམས་བྱག་ཏུ་བསྐྱམས་པ་དང་། དག་སྦྱོང་རྣམས་ལ་འང་རུས་པ་དེར་བྱག་འཆལ་དུ་བཅུག ཀྱན་དགའ་
བོས་དེའི་རྒྱ་མཚན་དྲིས་པའི་ལན་དུ། “ཀྱན་དགའ་བོ་རུས་པ་འདི་དག་གིས་ང་འདི་ལྟར་ལྷུང་དུ་སྦྱོར་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་
རྫོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་མཛོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱུ་སོ།།” ཞེས་སྦྱོན་སྦྱོབ་པ་ལམ་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་ལྷག་མོ་ལ་ལུས་
སྦྱིན་པ་བཏང་ལུགས་དང་། དེས་བསྐྱལ་བ་མང་པོའི་ཆོགས་འདུམ་ནས་ལྷུང་དུ་སངས་རྒྱུ་ལུགས། སྐབས་དེའི་རྒྱལ་སྤྱོད་
རྣམས་དང་ལྷག་མོ་དང་ལྷག་སྤྱོད་རྣམས་ད་སྐབས་སུ་དང་སྤྱོད་ཡིན་སྟོར་རྒྱུ་པར་གསུངས་ཡོད།¹ སྤྱང་གཞི་འདི་ནི་གསེར་འོད་
དམ་པ་ནས་བཤད་པ་ལྟར་ཡིན། ལྷག་མོས་ཞུས་པའི་མདོ་དང་། མདོ་མཛངས་སྒྲུབ་ནང་གི་ལྷག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་མདོ་རྣམས་སྤྱང་
གཞི་མི་འདྲ་དང་། ལན་དོན་ཅུང་ཟད་རྒྱས་བསྐྱེས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཙམ་ལས་ཅུ་བའི་ཆན་སོན་གཅིག་ཡིན། སྤྱང་གཞི་འདིས་
སངས་རྒྱུ་ཞལ་བཞུགས་སྐབས་སུ་མཆོད་རྟེན་དེ་ནི་ལྷུང་བྱང་ཆུལ་བསྐྱེད་པ་དང་། མདོ་དངོས་གཞི་ལས་སྒྲ་བ་བསྐྱལ་བ་དཔག་
ཏུ་མེད་པའི་སྒྲ་རོལ་དུ་རྒྱ་རྒྱེད་གང་ལ་བརྟེན་ནས་མཆོད་རྟེན་རི་ལྷུང་བྱས་ཆུལ་བསྐྱེད་ཡོད། ད་དུང་གསེར་འོད་མཚོག་རྒྱལ་མའི་
དངོས་གཞི་ལས་ཀྱང་མཆོད་རྟེན་དེ་ཉིད་མ་འོངས་འཆར་བུ་བ་རི་ལྷུང་བྱེད་ཆུལ་གསལ་ཡོད།² མཆོད་རྟེན་དེ་ས་འོག་ནས་ཐོན་ས་

ནི་ཡུལ་ལྔ་ལེན་དུ་བཤད་པ་ཡང་། འཛམ་གླིང་གི་ས་གནས་གཞན་དང་མཚུངས་པ་ལྔ་ལེན་ཞེས་པའི་སྐྱེ་འདུག་གཞི་ཡང་དུས་
དང་ནམ་པ་ཀུན་དུ་གཅིག་དུ་མི་གནས་པ་མངའ་ཁོངས་ཆེའུང་སྒྲ་ཆོགས་བྱུང་ཡོད་པ་ནི་བཤད་མ་དགོས། དེས་ན་སྐབས་དེར་
ཡུལ་འདིའང་ལྔ་ལེན་གྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་ཡིན་ཡང་སྤྲོད། དགེ་ཆོས་(1903-1951)ཀྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། ཡུལ་ལྔ་ལེན་ནི་
རྒྱ་བོ་ཡ་མུ་ན་དང་གཤམ་གཉིས་པོའི་བར་གྱི་ཡུལ་དེ་ལ་བཤད་པས་བལ་ཡུལ་དང་ཁ་ཐག་ཉ་ཅང་ཉེ། ལྷག་པར་འདུལ་བ་སྤྲན་གྱི་
གཞི་ལས་ཡུལ་ལྔ་ལེན་ལ་ལྷོ་བྱང་གི་ལྔ་ལེན་གཉིས་ཡོད་པ་གསལ་བ་ལྟར། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་སྟག་མོ་ལུས་སྤྲན་གྱི་མདོག་སུང་
ཡུལ་ཡང་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་ལྔ་ལེན་ཡིན་པའི་དབང་དུ་བཏང་ན། ལྷོ་བྱང་ནི་གཤམ་མཚམས་བྱེད་པ་ལས་འོས་མེད་པས་ཡུལ་འདི་
ལྔ་ལེན་གྱི་ཡུལ་ཡིན་པ་དེ་བས་རྗེ་གསལ་དུ་འགྲོ་བ་ཡིན། ད་དུང་བྱང་རྒྱུ་སེམས་པ་ནགས་ཆེན་པོ་བཅུ་གཉིས་བརྒྱད་ནས་
ཐེབས་པར་མདོ་རང་ནགས་ལ་བས་ལོ་བྱང་ལས་རྒྱང་རིང་པོར་ཐེབས་ཡོད་པ་ནི་བཤད་མ་དགོས། ལྷག་མོས་ལུས་པའི་མདོ་ལྷར་
ན། འདི་ལ་ལྔ་ལེན་ཞེས་བརྗོད་པ་ནི་ཡུལ་སྤྱིའི་མིང་ངམ་བྱུང་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་དོན་དང་། བྱེ་བྲག་གི་ས་མིང་ནི་སྟག་ཆེར་
མ་ཅན་གྱི་ནགས་ཆལ་ཞེས་འབྱུང་ལ། སྤྲོས་རབས་སོ་བཞི་པ་ལས། རྣལ་འབྱོར་དང་མཐུན་པའི་གནས་རིའི་སྤྲན་ལྔ་ངས་ཞེས་
ཀྱང་འབྱུང་། འོན་ཀྱང་སྤྲོས་རབས་ནང་གི་སྟག་མོར་ལུས་སྤྲན་མཐུན་དང་། གསེར་འོད་ནང་གི་སྟག་མོར་ལུས་སྤྲན་མཐུན་
གཉིས་པོ་གང་ཟག་སོ་སོ་ཡིན་ཏེ་འོག་དུ་འཆད།

བྲག་དཀར་སྤུལ་སྤྱེ་ཆོས་ཀྱི་དབང་ལུག་(1775-1837)གིས་“ལོ་རྒྱུས་རྟིང་པ་འགར་གསེར་འོད་ནས་བཤད་པའི་རྒྱལ་པོ་སྤྱིང་
སྟོབས་ཆེན་པོས་སྟག་མོར་ལུས་སྤྲན་པའི་སྤྱེ་གདུང་མཆོད་རྟེན་ཡིན་ཚུལ་དང་། བྱང་རྒྱུ་སེམས་དབས་བྲལ་གོས་ཤིང་གི་ཡལ་གར་
གཟེར་བའི་ཤིང་ཡང་ངོས་འཛིན་པ་སོགས་བདེན་བདེན་ལྟར་བརྗོད་པ་ཞིག་འདུག་ཀྱང་”ཞེས་ཁས་ལེན་མི་ཐུབ་པ་ལྟར་
གསུངས་པ་ཡང་། ལྷོ་ཕྱོགས་ལྔ་ལེན་ཞེས་པ་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ལ་ངོས་འཛིན་པའི་རྟེན་གྱིས་ཡིན། ལྔ་ལེན་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་བྱང་དུ་
ངོས་འཛིན་དགོས་པ་གོང་དུ་བཤད་པ་ལྟར་ལ། རྒྱ་གར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་མཁས་པ་ཏཱ་ར་ན་ཐས་(1575-1634) ཀྱང་“དེ་ནས་
བཅོམ་ལྷན་འདས་ལྷོ་ཕྱོགས་ལྔ་ལེན་གྱི་རྒྱུང་གཤམ་འཁྱུང་མར་གཤེགས་པ་ན”ཞེས་པ་ལྟར་གསུངས་ལྷོ་ཕྱོགས་ལྔ་ལེན་གྱི་
རྒྱུང་ཡིན་ཆོ། ལྷག་མོ་ལུས་སྤྲན་གྱི་གནས་འདི་ནི་བྱང་ཕྱོགས་ལྔ་ལེན་གྱི་ཡུལ་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་དེ་བས་ཆེ་རུ་འགྲོ་བ་ཡིན།
དེས་ན་བསྐལ་པ་མང་པོའི་སྤྲན་གྱི་ཤིང་གི་ཡལ་ག་ཞིག་རི་ལྷར་གནས་སམ་ཞེས་དྲིས་ན་རྒྱ་མཚན་དང་ལྷན་པ་ལས། ལྷོ་ཕྱོགས་
ལྔ་ལེན་ཞེས་འབྱུང་བའི་རྒྱ་མཚན་གྱིས་ཡུལ་འདི་ལྔ་ལེན་མ་ཡིན་པར་སྒྲུབ་མི་ཐུབ། གང་ལྟར་ཁོང་གིས་སྟག་མོ་ལུས་སྤྲན་བལ་
ཡུལ་དུ་བཤད་པའི་ལོ་རྒྱུས་རྟིང་པ་ཁ་ཐག་ཡོད་ལུགས་གསུངས་པ་དེ་དག་གི་མིང་མ་སྟོས་པ་པངས།

ཁ་ཅིག་རྩ་ཤོན་(4th)ཀྱི་ལམ་ཡིག་ལྟར་ན། རྟག་མོ་ལུས་སྤྱིན་ནི་ཕྱ་ཁི་སི་ཐན་ནང་ཡོད་པ་འདྲ་ཟེར། ལམ་ཡིག་ནང་གི་ཡུལ་མིང་མང་པོ་ཞིག་ངོས་འཛིན་བྱེད་དཀའ་ཡང་། རྩ་ཤོན་གྱི་ལམ་ཡིག་འགྱུར་རྟོང་ནང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་པས་རྟག་མོ་ལ་ལུས་སྤྱིན་པའི་གནས་ནི་བྱུ་ཤ་སི་ལའི་ཡུལ་གྱི་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པར་བཤད་ལ། བལ་ཡུལ་ཡང་དེའི་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཁེལ་བས་མི་འགལ་བ་མ་ཟད་ཕྱོགས་མཚམས་མཐུན་པ་བྱུང་། ཤོད་སྟངས་ཀྱི་ཆན་ཤེས་བྱུབ་པ་ནི། རྩ་ཤོན་པའི་ཡུལ་དང་། རྟག་སྤྱིན་པའི་ཡུལ་དུ་ལུལ། དབུ་སྤྱིན་པའི་ཡུལ། རྟག་མོ་ལ་ལུས་སྤྱིན་པའི་ཡུལ་བཅས་རིམ་བཞིན་བཤད་པ་དང་། སྤྲ་མ་གསུམ་ལ་ས་མིང་དང་རྒྱུ་ཐག་བཤད་ཀྱང་ཕྱི་མ་ལ་མ་བཤད་པ་ནི་རྩོམ་པ་པོ་ཡུལ་དངོས་ལ་མ་སྟེབས་པས་ཡིན་སྟེ། དངོས་སུ་མ་སྟེབས་ཀྱང་བཤད་དོན་ནི། རྟག་པའི་ཡུལ་གྱི་མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་བཞི་ཞེས་གྲགས་པ་ལས་གསུམ་སྟོས་པའི་ཞོར་དུ་སྐྱེད་ཅུམ་བྱས་པ་ཁོ་ནར་ཟེར།

ཐང་སན་(7th)ལམ་ཡིག་ཏུ་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱ་ཁྱོན་དང་བཞོད་པ། གནམ་གཤིས་དང་ཐོན་ཁུངས་སྒོར་ཉེག་ཅུམ་བཤད་ཡོད་ཀྱང་ན་ཐོས་ཅུམ་ལ་གཞི་བཟུང་བ་ལས། རྩ་ཤོན་དང་ཐང་སན་སུ་ཞིག་ཀྱང་ལུ་རྟེ་ནི་དང་སེར་སྐྱའི་གོང་ཐུད་པའི་བལ་ཡུལ་སྤྱི་དང་། ལྷག་པར་རྒྱལ་ས་ཀ་ཐ་མན་ཏའི་ལུང་གཤོང་འདིར་སྟེབས་ཨེ་ཡོད་ན་སྟུམ། གང་ལྟར་ལམ་ཡིག་དེ་གཉིས་ནང་རྟག་མོ་ལུས་སྤྱིན་མཆོད་རྟེན་ཅུམ་མ་ཡིན་པར་མཆོད་རྟེན་གཞན་གཉིས་ཀྱི་སྒོར་ཡང་མི་གསལ་ལ། ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོའི་སྒོར་ཡང་མི་གསལ། མ་གཞི་ཐང་སན་གྱི་ལམ་ཡིག་ནི་སྤྲ་མ་ལས་རྒྱས་པ་དང་ཁ་གསལ་བ་ཡོད་ཀྱང་། གནས་མང་པོ་ཞིག་གི་ངོས་འཛིན་ནི་མདོ་རང་དང་དངོས་སུ་འགལ་ཡོད། དཔེར་ན། རྒྱལ་པོ་བྱམས་པའི་སྟོབས་ཀྱིས་རང་གི་ཤ་ཐག་སྤྱིན་ནས་གཞོད་སྤྱིན་ལྟ་འདུལ་བའི་གནས་ནི་ཡུལ་ལྷ་རྩ་ཐ་སི་ཡིན་པར་འདུལ་བ་ལུང་གཞི་དང་མདོ་སྟེ་ལས་བརྒྱུ་པ་ན་གསལ་པོ་ཡོད་ཀྱང་། ཐང་སན་ལམ་ཡིག་ནང་གནས་དེ་ཡང་ཆུ་ཁྱུང་སིན་རྩའི་ལུང་ཕྱོགས་(བཀྲས་མཐོང་ལྟར་ན་གན་རྩུ་ར་ཡིན)སུ་ཡོད་པར་བཤད་པ་ལྟ་བུ་མི་མཐུན་པ་ཉ་ཅང་མང་། རྒྱབས་འདིར་ངེས་པར་དུ་ཤེས་དགོས་པ་ཞིག་ནི། “ལ་ལར་སྐྱེད་དང་གཞན་དུ་སྟོག། “གྲངས་མེད་བསྐལ་པར་ཡང་ཡང་བཏང་།” ཞེས་པ་ལྟར་བྱང་ཆུབ་སེམས་པས་རྟག་མོ་ལ་ལུས་སྤྱིན་པ་ཐེངས་གཅིག་ག་ནས་ཡིན་ཏེ། འཁོར་བ་ཐོག་མེད་དུ་སྐྱུབ་པའི་རིགས་པས་འདི་ཡང་གྲངས་མེད་དུ་དོན་གྱིས་བསྐབས་ཟེར། དཔེར་ན། རྟག་མོས་ཞུས་པའི་མདོ་དང་གསེར་འོད་དམ་པའི་མདོ་ཁག་ཅིག་ན་རྟག་སྤྱིན་ལྟ་གསུངས་པ་དང་། མདོ་མཛེངས་སྤྱིན་དང་དབག་བསམ་འཁྲི་ཤིང་ནང་དུ་རྟག་སྤྱིན་གཉིས་གསུངས་པ། དེ་དག་གི་སྐྱེད་གཞི་དང་གསུངས་སའི་གནས་ཀྱང་སོ་སོར་འབྱུང་བས་ཤེས་ལུས། དེས་ན་རྟག་མོ་ལུས་སྤྱིན་ཆང་མ་གཅིག་ཏུ་བྱས་པ་ནི་ཉ་ཅང་ཞོར་ཆབས་ཆེན་པོ་ཡིན་ཏེ། གསེར་འོད་ནང་གི་རྟག་སྤྱིན་ལྟ་ནི་འཁོར་ལྟ་སྟེང་གྱུར་པ་དང་། མཛེངས་སྤྱིན་ནང་གི་རྟག་སྤྱིན་གཉིས་ནི་ལྟ་སྟེ་དང་དུས་མཉམ་པའི་དགོ་སྟོང་གཉིས་སུ་གྱུར་བས་རྒྱུད་ཐ་དད་དུ་གྱུབ། ལྟ་སྟེའི་པ་ཡུལ་ནི་སེར་སྐྱ་ནས་ཡིན་པ་དང་། ཕྱི་མ་གཉིས་ནི་དབག་བསམ་འཁྲི་ཤིང་ལྟར་ན་རྒྱལ་པོའི་ཁབ་དང་མཛེངས་སྤྱིན་ལྟར་ན་མཉན་ཡོད་

ནས་ཡིན་པས་ཡ་ཡུལ་མི་འདྲ། ལྷ་སྡེ་ནི་རེ་རེ་བཞིན་པ་མ་ཐད་དང་པར་སྐྱེས་ལ་བྱི་མ་གཉིས་ནི་མཚོ་མར་སྐྱེས་པས་སྐྱེས་སྟངས་
ཀྱང་མི་འདྲ། ལྷ་སྡེ་ནི་ཐོག་མའི་ཆར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སྐུ་སྤྱང་ཞབས་བྱི་བ་ཡིན་ལ། བྱི་མ་གཉིས་ནི་ཐོག་མའི་ཆར་སངས་རྒྱས་
ཀྱིས་གསོད་རནས་བསྐྱབས་པའི་རྒྱུ་མོ་གཉིས་ཡིན་པས་གང་ཟག་སོ་སོ་ཡིན་པ་བསྟོན་དུ་མེད།

ཡང་གཅིག་བཤད་ན། གསེར་འོད་ནང་གི་སྟག་མོ་ནི་སངས་རྒྱས་བྱོན་པའི་སྐབས་སུ་སྐྱེ་དགའི་བདག་མོ་རུ་གྱུར་ཡོད་པ་དང་།
ཁོ་མོ་ནི་སངས་རྒྱས་རང་ཉིད་ཆུང་དུས་གསོ་སྦྱང་གནང་མཁན་གྱི་ཨ་སྲུ་ཡིན། འདི་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་ནང་དབང་གྲགས་ཏེ་ཅད་ཆེ
ལ། རབ་ཏུ་བྱུང་རྗེས་ཀྱང་ལམོར་གྱི་ནང་ན་ཤུགས་སྡེན་ཆེན་པོ་ཡོད། དཔག་བསམ་འབྲི་ཤིང་ནང་གི་སྟག་མོ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་
སྐབས་སུ་དེད་དཔོན་དོན་བྱིན་གྱི་ཆུང་མ་རྣོན་མོ་རུ་གྱུར་ཡོད་པ་དང་། མཛེས་སྤྱན་རླང་ན་སངས་རྒྱས་དང་ཐུག་སྐབས་དེ་སྟོན་
མཐོང་མྱོང་མེད་པའི་རྒྱན་མོ་ཉེས་ཅན་ཉམ་ཐག་པ་ཞིག་ཡིན། གཞན་ཡང་། གསེར་འོད་དམ་པ་ནས་གསུངས་པའི་སྟག་མོ་
བཀའ་པར་སྐུ་ལུས་སྦྱིན་པ་གཏོང་མཁན་ནི་རྒྱལ་རིགས་སུ་སྐྱེས་པའི་རྒྱལ་སྐས་སྐུ་གཞོན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། སྐྱེས་རབས་ནས་
གསུངས་པའི་སྟག་མོ་བཀའ་པར་སྐུ་ལུས་སྦྱིན་པ་གཏོང་མཁན་ནི་བྲམ་ཟེའི་རིགས་སུ་སྐྱེས་པའི་སྟོབ་དཔོན་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན།
ད་དུང་། ཁོང་གིས་སྟག་ལ་སྐུ་ལུས་སྦྱིན་སྐབས་སྟོབ་མ་པལ་ཆེབ་སྟོབ་མཐར་བྱིན་ཟིན་པར་བཤད་པས་སྐབས་དེར་དགའ་ལོ་
ཆུང་ཆུང་མིན་པར་ཤེས་ནུས། དེས་ན་ལོ་རྩ་བ་འགའ་རེ་ཡང་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་ཆང་མ་གཅིག་ཏུ་འབྲུལ་ནས་སྤྱོད་གཞི་དང་གང་
ཟག་གི་མཚན་སོགས་པན་རྩྭ་འབྲུགས་ཏེ་ར་མགོ་ལུག་སྐྱར་འགའ་རེ་བྲས་ཡོད་དམ་སྟུམ་སྟེ་དབྱུང་པ་ཞུ། དེས་ན་ལྷ་ཤོ་ཤོ་གྱི་
ལམ་ཡིག་བཀའ་མཐོང་འབྱུང་གསར་ནང་། སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་སྐྱེས་རབས་གསུང་སའི་གནས་ཞེས་ལུས་དངོས་སྦྱིན་སའི་
ཡུལ་མ་ཡིན་པར་དོན་གྱིས་གོ་བར་བྱས་པ་ལའང་དགོས་པ་སྟག་པོ་ཡོད་མེད་གཟིགས་ཤིག།

གང་ལྟར་ཡང་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ནི་གང་དུ་འང་ཡོད་ཆོག་སྟེ། ཡུལ་མ་ག་རྒྱའི་བྲག་གཅིག་གི་ངོས་
ན་འང་དེའི་རྒྱལ་གསལ་བར་བརྐོས་པའི་གནས་བྱིན་རྒྱབས་ཅན་ཀྱན་གྱི་མཚོད་པ་འབུལ་དུ་འོང་བ་ཞིག་ཡོད་པ་དང་།³ རྒྱ་དཀར་
ནག་སོ་སོར་རི་བོ་བྱ་རྒྱུ་དེ། རྒྱ་བལ་སོ་སོར་རི་བོ་འབྲིགས་བྱེད་རེ་དང་བྱ་རྒྱོད་སྤྱངས་རི་རེ་ཡོད་པ་བཞིན་ཐ་སྙད་བཏགས་པ་
ཅམ་ལ་འགལ་བ་མེད་པའམ། ཡོད་དུ་གྱུར་ཀྱང་སྐས་ཀྱང་འགོག་ཐབས་མ་བྱུང་བ་འདྲ། འོན་ཀྱང་གསེར་འོད་དམ་པའི་མདོ་ན་
གསལ་བའི་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་མདོ་གསུང་སའི་ཡུལ་ནི་ལྷ་ལེན་ཡིན་པ་མདོ་རང་ན་གསལ་བས། དེ་ལྷ་ཁི་སི་ཐན་ནམ། ཐང་
སན་གྱི་ལམ་ཡིག་ལྟར་ཆུ་ཁྱུང་སིན་རྒྱ་བཀྲལ་ནས་ཤར་ངོས་རྒྱུ་གྲགས་ཉིས་བརྒྱ་ཅམ་གྱི་ས་(བཀའ་མཐོང་ལྟར་ན་དོ་འཛོག་ཡིན)ན་
ཡོད་པ་བཤད་ཆོ། མདོ་གསེར་འོད་དམ་པ་དང་འགལ་གྱི་ཡོད། མདོ་ལས་སངས་རྒྱས་ཞལ་བཞུགས་སྐབས་བྱང་ཆུབ་སེམས་

པའི་གདུང་རུས་ས་འོག་ནས་ཐོན་ས་དང་། སྤར་ཡབ་ཡུམ་གཉིས་ཀྱིས་མཆོད་རྟེན་བྱེད་ས་བཅས་ཡུལ་ལྗེ་ལོན་དུ་ཡིན་པར་གསལ་བར་བཤད་པས། ལྷ་ཁི་མི་ཐན་དུ་འང་ཡུལ་ལྗེ་ལོན་ཞིག་ཡོད་ན་མ་གཏོགས་འགྲིག་ཐབས་ཅུ་ནས་མེད།

མདོར་ན། བཞོན་ལྷ་ཁི་ཞེས་འབོད་པའི་གནས་འདི་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་གནས་དང་། མཆོད་རྟེན་འདི་ཡང་གསེར་འོད་ནས་བཤད་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་པའི་གདུང་རུས་བཞུགས་པའི་མཆོད་རྟེན་ཡིན་པ་ལ་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་པལ་ཆེན་མཐུན་པ་འདྲ་བས། ཡུལ་ལྗེ་ལོན་གྱི་ས་འོག་ནས་ཐོན་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྐྱེ་རླུང་གསུམ་པའི་ཟ་ཏྲག་དེ་ཉིད་གཟུངས་སུ་བྱས་ནས་མཆོད་རྟེན་འདི་བཞེངས་སམ་སྟེ། བོད་ནང་གི་མཆོད་རྟེན་དང་སྐྱེ་བཟན་མང་པོ་ཞིག་གི་གཟུངས་སུ་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་ཤིང་གི་ཡལ་ག་དང་། སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་ས། ཐ་ན་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་སྟག་ལྷགས་ཀྱང་ཡོད་ལུགས་རྟེན་དེད་ག་གི་དཀར་ཆག་རྒྱམས་སུ་གསལ།

སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་གནས་པལ་ཡུལ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་མཁན་བོད་པ་སྤེལ་སུ་ཡིན་ཁ་ཆོན་མ་ཆོད་ཀྱང་། ར་ལོ་ཙྗེ་བ་དོ་རྩེ་གྲགས་(1016-1128)⁴ ནས་བཟུང་བྱིས་མཁས་པ་དག་འདུན་ཆོས་འཕེལ་(1903-1951)⁵ སོགས་མཁས་པ་མང་པོས་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་འདི་པལ་ཡུལ་དུ་ཡོད་པ་གསལ་བར་གསུངས་ཡོད། ཟུང་གསལ་ཁ་དོད་ཤོས་གཅིག་ནི་སི་ཏུ་ཆོས་ཀྱི་འབྱུང་གནས་(1700-1774)ཡིན། ཁོང་གི་རང་རྒྱུ་དང་གནས་ཡིག་ཁག་ཏུ་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་དུ་འགོ་བའི་བར་གྱི་ས་མིང་དང་། རྒྱུ་ཐག་རིང་བྱང་། སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་ལ་ཡུལ་མིས་མིང་འབོད་སྟངས། སྟག་ལོ་ལུས་སྦྱིན་མཆོད་རྟེན་ལ་སྐྱེ་དཀར་གསོལ་ཚུལ་སོགས་འཁོད་ཡོད།⁶ དེ་རྩིས་ཆེ་གླིང་ཡོངས་འཛིན་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཆོན་(1713-1793) ཡང་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་དུ་རྒྱུ་རིང་བཞུགས་པ་གསལ།⁷ གོང་ས་བཙུགས་པ་ཆེན་པོས་ཅུ་ཡུག་མཁན་རྒྱུ་བཟང་མཁས་མཆོག་གིས་སྟེ་བྱིད་པའི་བྱང་ཅུ་ཆོས་རྩེ་དང་། རྒྱུ་སྦྱང་གྱི་འདོན་བཟང་བ་བཙུ་བདུན་བཏང་ནས་འདིར་མཆོད་འབུལ་ཟབ་རྒྱས་བྱས་འདུག⁸ གལ་སྲིད་ར་ལོའི་རྒྱུ་ཐག་ཐར་འདི་བདེན་པ་ཡིན་ཆེ་ཡོལ་མོ་ཤུ་བཟང་པོས་སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་གནས་ངོས་བཟུང་བའོ། དེང་སང་གི་ཤོད་སྟངས་ལྟར་ན་གསར་དུ་རྟེན་པའི་ཤོད་སྟེལ་ཡང་མི་འཐད་པ་ཤེས་སྟེ།

བྱིས་ཞིག་གསོ་གནང་མཁན་གཅིག་ནི་རྟོགས་ལྡན་ཤུ་བྱེ་ཡིན། རྒྱུ་ཐག་ཐར་འཁོད་པ་ཆོག་ཏུ་གོ་བདེ་ཡོང་ཆེད་ཆོག་སྟེ་བསྐྱུས་ཏེ་བཀོད་ན། སྤྱབ་དབང་ཁོང་གི་ཞལ་ཆེམས་ལྟར་གདུང་སྟེ་རྒྱུ་ཐག་ཐར་གསུམ་ཆེད་ཕེབས་ཀྱིས་གསེར་ཐ་ན་བདུན་ཙམ་བཏང་ནས་མཆོད་རྟེན་གྱི་ཆོས་འཁོར་འཕོར་བ་དང་སྟོག་ཤིང་རུལ་བ་རྒྱམས་གསར་དུ་བརྩིས། སྐྱེ་དཀར་འབུག་ཆེབས་རིམ་པ་ལྗེ་ཙམ་བྱིར་ཞུས་ཏེ་གསུམ་ཆག་འདུག་པ་རྒྱམས་བསལ། བྱེ་དང་ཆོས་འཁོར་གྱི་ནང་དུ་སོ་པག་རྩོད་སྦྱོར་གྱིས་སྤེལ་བཞེས་པ་

དང་ཕྱི་ངོས་སུ་ཟངས་གསེར་མཛེས་བཟོས་པ་གཡོགས། དབུ་གདུགས་འདེགས་བྱེད་ཀྱི་ཀ་བ་དང་ཀ་རྒྱུ་སོགས་མཚོན་
རྟེན་གཞན་གཉིས་དང་མཚུངས་པ་བྱས། བྱི་རིམ་ནས་ལྷགས་རིད་པར་མཐོ་བ་ཞིག་གིས་བསྐྱོར་བ་དང་ཤར་ལྷོ་གཉིས་སུ་སྒྲོ་
ཆེན་རེ་བཅུགས། མཚོན་རྟེན་ལ་དམ་དོན་དང་གནས་མཁལ་བ་རྣམས་སྔོན་སའི་འགྲུལ་ཁང་གི་ཆེད་དུ་བྱི་སྒྲོར་བདུན་བརྒྱ་ཐམ་
པ་མ་ཐེབས་སུ་བཞག་པར་མཛད།

Endnotes:

1. མདོ་མཛད་སྤྱན་ལས། “སྔོན་འདས་པའི་དུས་བསྐལ་པ་གངས་མེད་པའི་ལ་ལོ་ན། འཛམ་བུའི་གླིང་འདིན་རྒྱལ་པོ་གི་རྟ་ཆེན་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཞིག་ཡོད་དེ་རྒྱལ་
པོ་དེས་རྒྱལ་ཕྱན་ལྷ་སྒྲོང་སྒྲོང་ལ་དབང་བྱེད་དོ། རྒྱལ་པོ་དེ་ལ་སྤྲུལ་གསུམ་མའའ་སྟེ། རབ་ནི་སྤྱི་ཆེན་པོ་ཞེས་བྱའོ། །འབྲིང་པོ་ནི་ལྷ་ཆེན་པོ་ཞེས་བྱའོ། བ་རྒྱུངས་ནི་
སེམས་ཅན་ཆེན་པོ་ཞེས་བྱ་སྟེ། སྤྲུལ་བ་རྒྱུངས་དེ་རྒྱུང་བྱས་པ་བྱུངས་པ་དང་སྤྱིང་རྒྱུང་ལྟ་བུ་ཞེས་པ་དང་འདྲོ། དེའི་ཆོ་རྒྱལ་པོ་དེ་སྔོན་པོ་དང་
བཅས། བཅུན་མོ་དང་སྤྲུལ་སྤྱི་བཅས་ཏེ། བྱི་རོལ་དུ་འཆག་ཅིང་དོང་བ་ལས། ལྷུང་ཟད་ཅིག་པལ་བསོ་བའི་བར་དུ་སྤྲུལ་གསུམ་པོ་ཆོལ་བྱི་ནད་དུ་སོང་བ་ལས། ལྷག་
མོ་ཞིག་བྱ་བྱུང་ནས་ཞག་དུ་མ་ལོན་པ་བཞེས་ཤིང་སྒྲོམ་པས་ཉེན་ཏེ། བྱིར་ཡང་བྱ་ཆོས་ལ་ཐུག་པ་ཞིག་མཐོང་ནས། རྒྱལ་བྱ་བ་རྒྱུངས་ཀྱིས་སྤྱོད་གཉིས་ལ་སྤྲུལ་པ།
ལྷག་མོ་འདི་ནི་གིན་ཏུ་སྤྲུག་བསྐལ་བྱིས་གཟིར་ཏེ། ཉམ་རྒྱུང་ལ་རིད་པས་གི་ལ་ཐུག་པ་འདི་ལྟ་བུ། བྱ་བྱུང་མ་ཐག་པ་ཡང་ཆོས་སུ་འདོད་དོ་ཞེས་སྤྲུལ་པ་དང་། སྤྱོད་
གཉིས་ཀྱིས་ཁྱོད་ཟེར་བ་བཞེན་ནོ་ཞེས་ཟེར་དོ། ལྷུ་པོས་ཡང་སྤྱོད་གཉིས་ལ་སྤྲུལ་པ། ལྷག་མོ་འདིས་ཟས་སུ་ཅི་ཟ་ཞེས་དྲིས་ན། སྤྱོད་གཉིས་ཀྱིས་སྤྲུལ་པ། འདི་
བསད་མ་ཐག་པའི་གྲོ་ཆོན་པ་དང་། འག་རྒྱུ་མོས་དེའི་ཡིད་ཆོམ་པར་འགྱུར་དོ་ཞེས་སྤྲུལ་སོ། །ཡང་སྤྲུལ་པ། གང་སྤྱུ་ཡང་རུང་སྟེ་དེ་ལྟ་བུའི་དངོས་པོས་འདིའི་སྟོག་
སྤྱབས་ཏེ། མི་ཉམས་པར་བྱེད་ཀྱིས་པ་ཡོད་དམ། སྤྱོད་གཉིས་ཀྱིས་སྤྲུལ་པ། དེ་ནི་གིན་ཏུ་ཡང་དགའ་བས་མེད་དོ། དེ་ནས་རྒྱལ་བྱ་བ་རྒྱུངས་དེས་ཡིད་ལ་འདི་སྤྲུལ་དུ་
བསམས་སོ། །བདག་ཡུན་རིང་པོ་ནས་འཁོར་བ་ན་འཁོར་ཞིང་། ལུས་སྟོག་གངས་མེད་པ་ཞིག་རྒྱུད་གསན་ཏེ།བར་འགའ་ནི་འདོད་ཆགས་ཀྱི་ཕྱིར། བར་འགའ་ནི་ཞེ་
སྤང་གི་ཕྱིར། བར་འགའ་ནི་གཉི་མུག་གི་ཕྱིར། ལུས་བཏང་ཡང་ཆོས་ཀྱི་ཕྱིར་བསྟོད་ནམས་ཀྱི་ཞིང་དང་། ལན་འགའ་ཡང་མ་ཕྱད་པའི་ལུས་འདི་ཅི་རུང་སྤྲུལ་བསམས་
ནས། གསུམ་ཀར་འགྲོགས་ཏེ་སོང་བ་ལས། རིང་པོར་མ་ཕྱིན་པར་སྤྱོད་གཉིས་ལ་འདི་རྒྱུད་ཅེས་སྤྲུལ་སོ། །མཚོན་གཉིས་ལྷར་གཤེགས་གིག་དང་། བདག་དོན་ཞིག་
གཉེར་ཏེ། སྤྱང་བཞེན་པར་མཆོད་ཏེ། ཞེས་སྤྲུལ་སོ། །ལམ་དེ་ཉིད་དུ་ཞུགས་ཏེ་སྤྲུག་མོའི་ཆོང་གང་ན་ཡོད་པར་སྤྱུང་དུ་སོང་ནས། ལྷག་མོའི་བྱུང་དུ་ཉལ་བ་དང་། ལྷག་མོ་
ཁ་ཐམས་པས་ཟ་མ་ལུས་སོ། །དེའི་ཆོ་རྒྱལ་བྱས་ཤིང་གི་ཆོལ་བ་རྫོན་པོས་ལུས་ལ་འགྲུབ་ཐུང་ནས། ལྷག་མོ་ལ་བཞུག་ཏུ་བཅུག་པ་དང་། ཁ་ཡང་བྱེས་ནས་ལུས་ཀྱི་ག་
མ་ལུས་པར་ཐོས་སོ། །” ཞེས་དང་། “བྱ་གཉིས་དང་བཅུན་མོ་དང་། མོ་བྱང་གི་སྤྲུལ་སྤྱི་བཅས་ཏེ་ལྷུང་བར་རྒྱལ་བྱ་གང་དུ་ཆོ་འཕྲོས་པའི་གནས་སུ་སོང་དོ། །དེའི་ཆོ་
ལྷག་མོས་རྒྱལ་བྱའི་གི་ཟད་པར་ཐོས་ཟེན་གྱིས། རུས་པ་དང་འག་འབའ་ཞིག་གིས་ས་ལ་རྩྭ་རྩྭ་ག་པ་ལྟར་འདུག་པ་མཐོང་དོ། །བཅུན་མོས་ནི་མགོ་ནས་བཟུང་དོ།
རྒྱལ་པོས་ནི་ལག་པ་ནས་བཟུང་སྟེ། ཆོངས་བཏབ་ནས་དུས་པ་དང་། དེར་ཡང་ཁམས་ནས་རིང་ཞིག་ཡོན་ཏེ། བྱིར་སངས་སོ། །རྒྱལ་བྱ་སེམས་ཅན་ཆེན་པོ་དེ་དང་ཆོ་
འཕྲོས་ནས། དགའ་ལྷན་ལྟའི་གནས་སུ་སྤྲུལ་སོ། །” ཞེས་དང་། “བདག་གི་ལ་མ་འདི་ལྟར་མི་དགའ་བའི་རྒྱུན་གྱིས་གལ་ཏེ་ན་ལུས་དང་སྟོག་གི་བར་ཆད་དུ་འགྱུར་
གྱིས། དེ་ལ་སྤྱོད་བ་བསྐྱེད་ཅིང་གཏམ་བྱར་འགྲོའོ་སྤྲུལ་བསམས་ནས། ནམ་མཁའ་ལས་བབས་ཏེ་སྤྲེད་གི་ནམ་མཁའ་ལས་ཆོག་སྤྲུལ་བ་རྣམ་པ་སྤྱོད་ཆོགས་ཀྱིས་ལ་མ་
གཉིས་ལ་སྤྱོད་བ་བསྐྱེད་དོ། ལ་མ་གཉིས་ཀྱིས་ནམ་མཁའ་ལ་བཏུས་ནས། ལྷ་ཁྱོད་སྤྱི་ཞིག་ལགས་པ་བདག་ལ་སྤྱོད་གཉིས་སྤྲུལ་པ་དང་། ལྷས་སྤྲུལ་པ། བདག་ནི་
རྒྱལ་བྱ་སེམས་ཅན་ཆེན་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཡོན་ཏེ། བདག་གིས་ལུས་ལྷག་མོ་ལྷོགས་པ་བསྟོད་པས་དགའ་ལྷན་གྱི་ལྟའི་གནས་སུ་སྤྲུལ་སོ། །རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་འདི་ལྟར་
མཁྱེན་པར་མཛོད་ཅིག ཅི་ཅམ་སྟེད་པ་དང་བཅས་པའི་ཆོས་ནི་མཐར་འཇིག་པར་འོང་དོ། །སྤྱོད་ཡོད་ན་ངས་པར་འཇིག་གོ། སྤྲིག་པ་བྱས་ན་སེམས་ཅན་དཔུལ་པར་
ལྷུང་དོ། །དགེ་བ་བྱས་ན་མཐོ་རིམ་སུ་སྤྲུལ་སྟེ། སྤྱོད་དང་འཇིག་པ་ཀུན་ལ་སྤྲིན་ན། ཅིའི་སྤྱད་དུ་དགའ་བ་འབའ་ཞིག་གི་ཕྱིར་ཕྱང་བྱི་རྒྱ་མཚོར་ལྷུང་བ་མི་ཆོར་རམ།

དགེ་བའི་ཚེས་ལ་བརྩོན་འགྲུས་མཛོད་ཅེས་པ་དང་། དེའི་པ་མས་སྒྲུས་པ། ཁྱོད་ནི་སྤྱིང་རྗེ་ཆེན་པོས་སྟག་མོ་བསྟོད་དེ་ཐམས་ཅད་ལ་སྤྱིང་བརྩེ་བ་ཡིན་ན། བདག་ཅག་བཏང་སྟེ། ཆོའི་དུས་བྱས་པས། དེང་ནི་ཁྱོད་དྲན་པའི་ཕྱིར་གཡང་དུ་མ་བྱུང་མ་བྱུང་ཆད་པ་ཙམ་དུ་སྟག་བསྐལ་གྱིས་གདུངས་ཏེ། སྤྱིང་རྗེ་ཆེན་པོ་སྤྱིང་པ་ཁྱོད་འདི་ལྟར་བྱ་བའི་རིགས་སམ། དེ་ནས་ཡང་ལྟ་དེས་ཆོག་སྟེན་པ་རྣམས་པ་སྟོན་ཆོག་གི་སྟོན་ནས་བཞུགས་ཏེ། སྟོན་པ་བསྐྱེད་པས་དེའི་པ་མ་ཡང་སྟོན་པ་བྱུང་བྱེད་སྟེས་ནས། རིན་པོ་ཆེ་སྟེ་བདུན་གྱི་སྟོན་བྱས་ཏེ། རུས་བྱ་དེའི་ནང་དུ་བཅུག་སྟེ་སྟེན་པའི་སྟེང་དུ་མཛོད་རྟེན་བྱས་སོ།།” ཞེས་དང་། མདོ་སྟེ་གསེར་འོད་དམ་པ་ལས། “གུ་ཁྱ་ཐུབ་པ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ར་།། སྟོན་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཤིང་རྟ་ཆེན་པོ་ཡི།། བྱ་སྟེ་སྤྱིང་སྟོན་པས་ཆེན་པོ་མཆོག་གྱུར་ཅིང་།། རྒྱལ་པོ་འདི་དབང་པོ་དམ་པ་ཟས་གཙང་ནི།། ཤིང་རྟ་ཆེ་ཞེས་བྱ་བའི་རྒྱལ་པོར་གྱུར།། བཅུན་མོ་འང་བཅུན་མོ་དམ་པ་སྐྱེ་འབྱུང་གྱུར།། སྟོན་ཆེན་པོ་ནི་བྱམས་པར་གྱུར་པ་ཡིན།། རྒྱལ་པོ་ལྟ་ཆེན་པོ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ།། དེ་ནི་འཇམ་དཔལ་གཞོན་ཅུང་གྱུར་པ་ཡིན།། སྟག་མོར་གྱུར་པ་སྟེ་དགའི་བདག་མོ་ཆེ།། སྟག་སྟག་རྣམས་ནི་དགེ་སྟོན་ལྟ་པོར་གྱུར།།” ཞེས་གསལ།

2. གསེར་འོད་མཆོག་རྒྱལ་མ་ལས། “བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔལས་ལུས་བཏང་ཆོ། སྟོན་ལམ་རྒྱ་ཆེན་འདི་སྤྲད་བཏང་། བདག་ལུས་རུས་པ་ལྟག་མ་ཡིས། མ་འོངས་སེམས་ཅན་པན་འདོགས་ཤོག འདི་ནི་ལུས་བཏང་གནས་ཡིན་ཏེ། རིན་ཆེན་སྟེ་བདུན་མཛོད་རྟེན་དེ། འཕྲིན་ཆད་མེད་བར་དུ་གནས། དེ་ནས་ས་འོག་བྱིང་བར་གྱུར། སྟོན་གྱི་སྟོན་ལམ་མཐུ་སྟོན་གྱིས། རྒྱུ་ནི་ནི་འཕྲིན་སེམས་ཅན་སྟོན། ལྟ་མི་ཀུན་ལ་ཡན་གདགས་ཕྱིར། ས་ལས་འཕགས་ཏེ་བྱང་བ་ཡིན།།” ཞེས་གསལ།

3. ཏཱ་རན་ཐའི་ཚེས་འབྱུང་ལས། “མ་ག་རྟའི་བྲག་ཅིག་གི་ཤོད་ན་མདོ་སྟེས་རབས་ནས་གསུངས་པའི་སྟོན་ཐུབ་པ་ཆེན་པོ་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའི་རྒྱལ་པོ་མདུ་སྟེ་སྤྱིང་སྟོན་པས་ཆེན་པོ་འཇམ་། སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཞེས་བྱ་བ་རྒྱ་སྟེ་བ་བཞེས་པའི་དུས་སྟག་མོ་སྟེ་གྱུ་སྟེས་པས་སྟོགས་གིར་གྱི་ལ་ཁད་པར་གཟིགས་ནས། དེ་ལ་རང་གི་ལུས་སྟེན་པ་བཏང་བའི་སྟེ་བྲག་གི་སྟེང་ནས་མཛོང་ལ་ཁད་པ་དང་། མཛོང་ཟེན་པའི་དུས་སྟེ་སྟེ་ལུས་སྟག་མོས་ཟ་བའི་རྒྱལ་གྱི་སྟག་མོ་དང་བཅས་པའི་དོའི་རྒྱུ་བཞུགས། བྱིན་རྒྱབས་ཅན་དུ་གྲགས་པས་མར་མེ་དང་། མཛོད་པ་འབུལ་བ་མང་དུ་འོང་བ་ཞིག་འདུག ། དེ་ལ་སྟག་མོའི་གཙུག་ལག་ཁད་ཞེས་གྲགས་པ་ཡིན་གསུངས་སོ།།” ཞེས་གསལ།

4. ར་ལོ་ཙྰ་བའི་རྣམ་ཐར་ལས། “སྟག་མོ་ལུས་སྟེན་གྱི་སར་མཛོད་པ་མཛད་པ་ན། སངས་རྒྱུ་ཞིང་ཐམས་ཅད་དུ་མཛོད་པའི་སྟོན་རྒྱ་མཆོ་བྱང་བར་གཟིགས། ཡང་ལེ་ཤོད་ཀྱི་བྲག་ཕྱག་ཏུ་ཆོགས་ལ་ཁོར་མཛད་པས་སྟོན་དཔོན་ཆེན་པོ་པདྨ་ལ་འཁོར་རྒྱ་མཆོས་བསྐྱར་བར་བྱོན་ནས། སྤང་སྤྱིང་དབང་དུ་འདུ་བའི་འཕྲིན་ལས་འབྱུང་བ་གསན། “གོ་ཏེ་པི་ར། ཆ་བ་ཆ་ཤོད། བྱང་ན་འདས་ཆེན། གཏཱ་ལུ་རི། ཐང་རྟེ་ཏེ་ར་རྣམས་སུ་ཡང་ཕེབས་ཏེ་མཛོད་པ་མཛད།” ཞེས་གསལ། གནས་འདི་དག་བལ་ཡུལ་དུ་ཡོད་པ་དཀྱུས་ན་གསལ།

5. དགོ་ཆོས་ལམ་ཡིག་ལས། “ཉིན་གཉིས་ལ་བལ་ཡུལ་མཐིལ་དུ་སྟེ་བས། དེར་རྟེན་གྱི་གཙོ་བོ་རང་བྱུང་མཛོད་རྟེན་ཤིང་ཀུན་དང་། བྱ་རུང་ཁ་ཤོར། སྟག་མོ་ལུས་སྟེན་སོགས་གནས་དང་རྟེན་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་དང་། གཞན་ཡང་དམ་པ་འགའ་ཞིག་གིས་ཡུལ་འདི་ལེ་ཡུལ་དུ་ངོས་བཟུང་བ་བརྟེན། བྱང་རྒྱལ་བསྟན་ལ་གསུངས་པའི་གནས་རྣམས་ཀྱང་ཡུལ་འདིར་མཇུག་རྒྱ་ཡོད།” ཞེས་གསལ།

6. སི་ཏུའི་རང་རྣམ་ལས། “ཙ་གོ་དང་གསན་གོ་བརྒྱུད་སྟག་མོ་ལུས་སྟེན་ནམ་བལ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ན་མོ་བརྟུ་ཡར་འཕོད་པ་དེར་ཕེབས། ཞག་གཉིས་བཞུགས་ཤིང་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔལས་སྟག་མོ་ལ་ལུས་སྟེན་པའི་གནས་ཀྱི་མཛོད་རྟེན་དེར་སྐྱེད་ཀར་གསོལ་བ་དང་མཛོད་འབུལ་གསོལ་འདེབས་སྟོན་ལམ་རྒྱུས་པར་གནང་།” ཞེས་གསལ།

7. ཆོ་སྤྱིང་ཡོངས་འཛོན་གྱི་རྣམ་ཐར་ལས། “མགོན་པོ་ལྷ་སྐྱུབ་དང་། སྟོན་དཔོན་ལྷ་བྱང་། ཐུབ་ཆེན་བརྒྱུད་བཅས་ཀྱི་གཟིམ་ཕྱག་ རྗེ་མི་ལ་དང་ཁྱི་ར་རས་པ་མཇུག་སའི་མཉེ་གད་གྲུ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་སྟོན་སྟོན་པ་སྤྱད་པའི་ཆོ་སྟག་མོ་ལ་སྐྱེ་ལུས་སྟེན་པར་བཏང་བའི་གནས་ད་ལྟ་སྟག་མོ་ལུས་སྟེན་དུ་གྲགས་པ།

འཕགས་པ་ཀུན་དགའ་བོ་དང་། རིག་འཛིན་བསྐྱེད་འབྱུང་གནས་ཀྱི་རྒྱུ་ཕྱག་ཡང་ལེ་གོད་ནམས་སུ་རྒྱུན་རིང་བཞུགས་ཏེ་བྱུགས་དམ་ལ་བཅོན་པ་མཛད།” ཅེས་གསལ།

8. བཅུག་སུམ་པའི་རྣམ་ཐར་ལས། “སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་གྱི་སྦྱོན་སྦྲར་ཡང་བརྒྱ་མཚད་དང་། ལྷོང་མཚད། ཅན་བཟའ་སྦྱེད་ཀྱི་དར་བཅ། ལྷན་གཤམ། ཚོགས་འཁོར་སོགས་དང་། ལྷུ་མདུན་གྱི་དགོས་དངུལ་སྤྲོད་ནས་མཚོད་མེ་བདུན་བརྒྱ་རྒྱུ་ལ་བཅས་དངོས་གཙང་ཡུལ་ཏེ་གསོ་སྦྱོང་དང་། རྣམ་རྒྱལ་མའི་ཚོགས། །གནས་བརྟན་ཕྱག་མཚོད། ལྷན་ཚོགས། །རབ་གནས་རྒྱས་པ། བདེ་གསང་གི་བདག་འཇུག་བཅས་གནད་སྤྲིན་རྒྱུ། དེ་སྐབས་ཉིན་གཅིག་གྲོ་བུར་དུ་རྒྱུང་ཆེན་ལྷང་ཏེ་དེ་མཇུག་སྤང་ཆར་ཆེབ་བབས།” ཞེས་གསལ།

༣༡། །མཇུག་བསྟུ་བའི་གཏམ།

༣༡། །བཤད་མ་ཐག་པ་འདི་ནི་ང་རང་བལ་ཡུལ་དུ་ཆོས་མཇུག་འགྲོ་སྐབས་ཟིན་གྱིས་སུ་བཏབ་པ་དང་། ཕྱིར་འཁོར་རྗེས་
ཁུངས་ལུང་འགའ་བཙལ་ནས་སྒྲོན་མ་བཏབ་པ་ཞིག་ཡིན། གནས་མཇུག་འགྲོ་ཁར་འབྲལ་སེལ་དུ་གནས་ཡིག་ཁ་གསལ་མཇུག་
སྐབས་མང་པོ་ཞིག་ནི་ཁུངས་གང་ཡིན་པ་དང་། སུས་གསུངས་པ། ག་དུས་གསུངས་པ་སོགས་སྒྲ་གཅིག་མེད་པར། ཤོད་སྟོལ་
ཡོད་པ་རེད། ཅེས་པ་ལྟ་བུས་འབྲུས་པར་བྱས་འདུག་པ་དང་། འགའ་རེས་གཞི་བཙལ་སའི་མཆོན་བྱང་ཙམ་བཀོད་འདུག་ཀྱང་།
གང་ནས་གང་ཞིག་སྒྲངས་ཡོད་པ་དང་། དུས་ཚོད་ལྟ་བུ་གྲང་སྒྲིག་ས་རྩ་བ་ནས་མི་འདུག་པས་སྒོ་ཁ་མ་གང་། རྒྱ་མཆོན་དེས་
ཤོད་སྟོལ་དེད་ག་གི་ཁུངས་གིག་འཛོལ་དགོས་པ་གལ་ཆེན་དུ་མཐོང་ཡང་། ང་རང་ལའང་ཁོམ་པ་མེད་ཅིང་ཕྱི་ནང་གི་མཐུན་རྒྱུན་
མི་ཚང་བས་ཡིག་ཆའི་ཁུངས་ལུང་མང་པོ་འཛོལ་བྱུང་རེ་བྲལ། འོན་ཀྱང་ད་ལམ་ཁུངས་ལུང་བྲངས་པའི་ལུགས་སུ་བྱས་ཏེ་དཔེ་
མཆོན་ཙམ་དུ་མཆོད་རྟེན་རྣམས་གསུམ་སྒྲོར་ཅུང་ཟད་འབྲི་བྱུང་ཆོ། ཕྱིས་ཀྱི་མཁས་པ་མཐུན་རྒྱུན་ཡོད་པ་དག་གིས་དེ་ལས་ལྷག་པ་
གཞན་རྣམས་ཀྱང་འབྲི་རེས་སྒྲུམ་ནས་འབད་ཁུལ་བྱས་པ་ལགས།

སྤྱིར་དད་པ་དང་ཆོས་ཕྱོགས་ཁོ་ནའི་ངོས་ནས་བསམས་ན་སྤར་གྱི་གཏམ་རྒྱུད་དང་ཤོད་སྟོལ་དེད་ག་གིས་མ་འབྲུས་པ་མེད་
ལ། འདས་པའི་དུས་རབས་རྣམས་སུ་ཤོད་སྟངས་དེད་ག་གིས་རུས་པ་ཆེན་པོ་བཏོན་ཡོད་པ་ཡང་བཤད་མ་དགོས། འོན་ཀྱང་།
དེང་སང་དད་པ་དང་དག་སྒྲུང་ཡོད་མཁན་རྗེ་ཉུང་དུ་གྱུར་པའི་སྐབས་འདིར་ལོ་རྒྱུས་དང་མཐུན་པའི་ཤོད་སྟངས་གསར་བའམ་
གཞན་པ་ཞིག་དགོས་པ་གལ་ཆེར་མཐོང་། དེས་ན་ལོ་རྒྱུས་རིག་པ་དང་རྗེས་སུ་མཐུན་པའི་ཤོད་སྟངས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས། རྒྱ་
དཀར་ནག་སོགས་ཡིག་རིགས་གཞན་གྱི་ཐོག་མཆོད་རྟེན་འདི་དག་གི་སྒྲོར་རྗེ་ལྟར་གསལ་བ་དང་། བལ་ཡུལ་དུ་ཕེབས་ཕྱིར་
བའི་འཕགས་བོད་ཀྱི་མཁས་གྲུབ་ལོ་པཎ་གཞན་གྱི་རྣམ་ཐར་དང་གསུང་འབྲུམ་ནང་རྗེ་ལྟར་གསལ་བ། མདོ་རྒྱུད་གསུང་རབ་
ནང་རྗེ་ལྟར་གསལ་བ། དེད་ག་གི་ལོ་ཚོགས་ལྟ་བུ་གྲང་བསྒྲིགས་ནས་པན་ཚུན་ཁ་སྒྲོང་བ་དང་། ཁུངས་བསྟན་པ། དབྱེད་བསྟར་
བ། རོར་བ་བསལ་བ། ཡོ་བ་བསྐང་བ་བཙས་ཀྱིས་ལོ་རྒྱུས་ཚད་ལྷན་ཞིག་ཡོང་བྱུང་པའི་རེ་བ་བརྒྱུད་ཡོད།

སྤྱིར་འབྲལ་སེལ་དུ་བཏུས་པའི་གནས་ཡིག་རྣམས་ཀྱང་ཁུངས་མི་གསལ་བ་དང་མ་སྟོས་པ་ཙམ་ལས་ཁུངས་གཏུགས་ན་
གོང་དུ་བྲངས་པའི་མདོ་རྒྱུད་རྣམས་ཐར་ཁག་དང་ཐོད་བྱུག་རྒྱ་ཡོད་པ་སྤངས་ལ། ཁུངས་ལུང་དངོས་སུ་བརྗོད་མིན་ལ་མ་ལྟོས་པར་
བལ་ཡུལ་གྱི་གནས་ཡིག་འབྲི་མཁན་རྣམས་ནི་བཀའ་འདྲིན་ཆེན་པོ་ཡིན་པའི་ཆོར་སྤང་བྱུང་། དེ་ཡང་། བོད་ཀྱི་རབས་ཁག་ཏུ་

དུས་རབས་བདུན་པའི་ནང་གི་བལ་ཡུལ་རྒྱལ་པོ་ཡང་ནང་ཆོས་ལ་དད་པ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་བ་དང་། རྩ་ཤུག་རྒྱ་གར་དུ་འགོ་
 སྐབས་ཡུལ་དེའི་རྒྱལ་པོ་ཐམས་ཅད་ནང་ཆོས་ལ་དད་མཁན་ཡིན་པར་བཤད་པ་ལྟར།¹ དུས་རབས་བཙོང་པའི་ཡར་ཐོན་ལ་
 མཚོན་ན་བལ་ཡུལ་འདི་འང་སངས་རྒྱས་པའི་བསྟན་པ་ཆེས་ཆེར་དར་བའི་ཡུལ་གྱི་ཞིག་ཡིན་པ་ནི་གནས་འདི་དག་གིས་གསལ་
 བཤད་བྱེད་ཐུབ། འོན་ཀྱང་ད་སྐབས་དེ་ལས་ཕྱོག་སྟེ་ཉིན་རྒྱ་བརྒྱ་ཆ་བརྒྱད་ཅུ་བརྒྱལ་ཞིང་ནང་པ་བརྒྱ་ཆ་དགུ་ལས་མེད། བར་
 ལམ་གོར་རྒྱལ་འཇམ་པས་ནང་པའི་གནས་དགོན་ལྷ་ཁང་སོགས་ཀྱི་མིང་བརྗེས་པ་དང་། མང་པོ་ཞིག་ཉིན་དུའི་གནས་ཡིན་པར་
 བསྒྲགས་པ་སོགས་ཀྱིས་དང་སངས་ནང་པའི་གནས་དགོན་ལྷ་ཁང་མང་པོ་ཞིག་ངོས་ཟིན་དཀའ་བ་གྱུར་ཡོད།² དེས་ན་ཡུལ་གྱི་
 ནང་པ་ཆོའི་དག་རྒྱུན་དུ་གྲགས་པ་རྣམས་ཀྱང་བསྟུ་བྱུ་བྱེད་པ་དང་། ཕྱོགས་སྒྲིག་བྱེད་པ། མང་ཙམ་བཤད་པ། མང་ཙམ་འབྲི་
 བ། མང་ཙམ་སྟེལ་དགོས་པ་ནི་ཅི་ལས་གལ་ཆེ། མདོར་ན། དག་རྒྱུན་དེ་ཆོ་མུ་མཐུད་ཉར་ཆགས་བྱེད་པ་དང་། འོ་རྒྱས་ཡིག་ཆ་
 རྙིང་པ་རྣམས་ལ་ཁུངས་གཏུགས་ཐུབ་ཆོ། ད་བཟོད་མང་ཉུང་དང་ཆེ་ཆུང་གིས་ཁྱུར་མིད་བྱེད་མི་ཐུབ་པ་འགྱུར་ངེས་ལ། བོད་ཀྱི་མི་
 རབས་ཕྱི་མ་རྣམས་ཀྱང་བལ་ཡུལ་དུ་གནས་སློར་མུ་མཐུད་ནས་འགོ་ཆོག

མཐའ་དོན། རྩོམ་ཡིག་འདི་འབྲི་བ་ལ་ཕྱག་རོགས་དང་མཐུན་རྒྱུན་གནང་མཁན་ཏེ། དུས་རབས་དང་མཐུན་པའི་འབྲུལ་
 རིག་གི་ཐོག་ནས་ཡིག་ཆ་མཐོ་འདོན་གནང་མཁན་དམ་ཆོས་བང་མཛོད་ཨ་དར་ཤ། ནང་བསྟན་དཔེ་ཆོགས་ལྟེ་གནས། འང་བོད་
 དཔེ་ཁང་ཆེན་མོའི་འབྲུལ་དེབ། སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཁང་། ནང་བསྟན་རིག་མཛོད་ཆེན་མོ། གློག་རྒྱལ་འབྲུལ་དེབ་ཁང་སོགས་
 དང་། དངོས་སུ་དཔེ་དེབ་ཀྱི་མཐུན་རྒྱུན་སྦྱོར་མཁན་ཨ་ཕྱེས་མ་ཆེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། གཞན་ཡང་། བལ་
 ཡུལ་མཆོད་རྟེན་རྣམས་སུ་ལམ་བྱིད་དང་གནས་བཤད་གནང་མཁན་གདུང་སྤུ་རྩ་བ་བཟླ་ཤིས་ལགས། ལུ་དག་གི་ཕྱག་
 རོགས་གནང་མཁན་ལྷ་རམས་པ་འཇམ་ཆེན་རྣམ་རྒྱལ་དང་། ཆབ་འཇམ་བསྟན་པ་ཉི་མ་བཅས་འབྲེལ་ཐོགས་ཡོངས་ལ་ཐུགས་
 རྟེན་ལྷ་རྒྱ་ཡིན། 15.12.2018.

Endnotes:

1. རྩ་ཤུག་ལམ་ཡིག་ལས། “དེར་བྱེ་མ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་བརྒྱལ་ཏེ་རྒྱ་ཡུལ་དུ་བོད་སྐད་ཀྱི་པ་ན། རྒྱ་གར་འཕགས་ཡུལ་གྱི་ཡུལ་ཕྱིངས་མཐའ་དག་གི་རྒྱལ་པོ་
 རྣམས་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་སྤྱིང་ཐག་པ་ནས་གྲས་ཤིང་། དག་འདུན་ལ་ཕྱག་འཆལ་བ་ན་ཕྱོག་ལྷ་ལེན་ནོ།” ཞེས་གསལ།

2. ལྷན་ལྷ་ཕུན་ཆོགས་ཀྱི་བལ་ཡུལ་གནས་ཡིག་ལས། “དུས་ཕྱིས་གནས་རྟེན་པལ་ཆེ་བའི་མཚན་རྒྱ་བྱར་ཆག་པའམ་བརྗེ་བརྒྱུད་ཀྱིས་ང་ཆོ་ཉི་མ་ལའི་ལ་རྒྱུན་བཤད་
 ལུགས་དང་ནེ་ལྷལ་ཡོངས་གྲགས་སུ་བཤད་རྒྱལ་གཉིས་བར་བརྟེ་མ་འཕྲོད་པའི་རྟེན་གྱིས་གནས་རྣམས་ངོ་འཕྲོད་མ་བྱུང་བ་དང་། ལྷག་པར་སྟེ་ལོ་༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་
 མཁུ་ཡིས་བཙན་དབང་གི་སྒོ་ནས་ནེ་ལྷལ་གྱི་རྒྱལ་སྤིད་ཉིན་དུའི་ཆོས་དང་འབྲེལ་བའི་རྩ་བྱིམས་བཞོས་པ་ནས་ད་བར་ནེ་ལྷལ་ནང་པའི་གནས་ཆེན་སོགས་ཉིན་དུའི་

གནས་ཡིན་པ་གསལ་བརྒྱགས་དང་མིང་བརྟེན་པ་ལ། ནི་ལྷལ་ནང་པའི་ཚོགས་པ་ཁག་ནས་ནང་པའི་གནས་སོགས་ལ་སྤྱད་སྦྱོང་བྱེད་མ་ཐུབ་པའི་རྒྱུ་ཁྱེད་ཀྱིས་འདི་ལྟ་
བུའི་གནས་ཡིག་ཕྱོགས་སྒྲིག་ཅིག་དགོས་གལ་ཆེ་བར་མཐོང་།” ཞེས་གསལ།

༢༡ ། དབྱང་གཞི་ཡིག་ཆ།

༡༽ སྤྱི་པའི་རབས་ཀྱི་རྒྱུད། སློབ་དཔོན་དཔལ་པོས་བཅུམས། རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་བུ་ཀ་ར་སི་ཏ་དང་། ལུ་ཆེན་གྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་བརྗེ་མཚུ་བྱི་མཐུས་བསྐྱར་ཅིང་ལུས་ནས་གཏན་ལ་པག། འཕྲུལ་དེབ། སེར་ཁྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོ་ཙུམ་སྤྱི་གཉིས་༡༠༡༥ ལོར་བསྐྱུན།

༢༽ གྲུབ་ཐོབ་ཡུ་རྒྱལ་པའི་རྣམ་ཐར་བྱིན་རྒྱལ་གྱི་རྒྱུ་རྒྱུ། དངོས་སློབ་བསོད་ནམས་འོད་ཟེར་གྱིས་བཅུམས་པ། བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་གིས་༡༩༩༧ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༣༽ རྟོགས་ལྡན་ཤུ་ཀྱི་ཤིའི་རྣམ་ཐར་མེ་རྟོག་ཤེང་བ། ཆོས་ཀྱི་རྒྱ་མཆོས་བཅུམས་པ། རྒྱང་རྟོག་ནས་༡༩༥༠ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༤༽ རྒྱ་བསྐྱར་མར་པ་ལོ་རྒྱའི་རྣམ་ཐར་ཐར་པ་མཐོང་བ་དོན་ལྡན། གཙང་སྒྲིན་ཉེ་རུ་གས་མཛད་པ། ར་ར་ན་སི་ནས་༡༩༧༠ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༥༽ ཆག་ལོ་རྒྱུ་པའི་རྣམ་ཐར་དང་། དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱི་གནས་ཡིག། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གིས་༢༠༡༡ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༦༽ ཆེན་པོ་ཐང་གུར་དུས་ཀྱི་རྒྱ་གར་ཞིང་གི་བཀོད་པའི་དཀར་ཆག། ཁང་སན་ལྷ་མས་བཅུམས། གྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་ནས་༢༠༠༤ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༧༽ ཆོས་འབྱུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན། དཔལ་པོ་གཙུག་ལག་ཤེང་བས་མཛད་པ། འབར་ལྷན་འཕྲུལ་དེབ། [༢༠༥]

༨༽ ཆོས་འབྱུང་མེ་རྟོག་སྤྱིང་པོ་སྐྱང་ཙུ་བཅུད། བྱང་ཉིམ་འོད་ཟེར་གྱིས་མཛད་པ། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་གིས་༡༩༥༥ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༩༽ མཆོད་རྟེན་ཆེན་པོ་བྱ་རུང་ཁ་གོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོས་པས་གོལ་བ། རྒྱགས་འཆང་ཤུ་བཟང་པོས་གཏེར་ནས་བཏོན་པ། ཤེས་རབ་རྒྱལ་མཆོན་གྱིས་༡༩༥༩ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༡༠༽ རྩོམ་རིམ་པོ་ཆོད་པལ་ལྡན་ཨ་ཏི་ཤའི་རྣམ་ཐར་རྒྱས་པ་ཡོངས་སུ་གྲགས་པ། མཁན་པོ་མཆོས་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པས་མཛད་པ། ལྷ་མ་ཐང་པར་མ།

༡༡༽ རྩེ་བཙུན་རང་རིག་རས་པའི་རྣམ་ཐར་གསལ་འདེབས་དཔག་བསམ་ལྗོན་ཤིང་། གནས་ལུང་པ་དག་དབང་རྟོ་རྩེས་བཅུམས་པ། ཡུ་རྒྱལ་རྩོ་རྩེས་༡༩༧༤ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༡༢༽ རྩེ་བཙུན་རས་རྒྱང་པའི་རྣམ་ཐར་རྣམ་མཁྱེན་ཐར་ལམ་གསལ་པར་རྟོན་པའི་མེ་ལོང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་སྒྲུང་བ། རྟོད་ཚང་པས་བཅུམས་པ། མཆོ་རྟོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་གིས་༡༩༩༢ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༡༣༽ གཏའ་ནང་ཆོང་འདུས་པའི་བུ་ཆ་རྒྱལ་ཁམས་པ། ལུང་གསལ་པ་རིན་ཆེན་དར་ལོས་བཅུམས། ཨ་ཁྱེས་མཆོན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་༢༠༠༩ ལོར་བསྐྱུན།

༡༤༽ ཏཱ་ལྷི་མི་ཏུར་འབོད་པ་ཀམ་བསྟན་པའི་ཉིན་བྱེད་ཀྱི་རང་རྒྱལ་དྲངས་པོར་བརྟེན་པ་བྱི་བལ་ཤེལ་གྱི་མེ་ལོང་། འཕྲུལ་དེབ། བུ་བསྟན་རིག་མཛོད་ཆེན་མོ།

༡༥༽ བསྟན་པ་སྤྱིའི་ཆོས་འབྱུང་བསྟན་པའི་བརྟོ་རྒྱས་པའི་ཉིན་བྱེད། འཕྲུག་པ་བདམ་དཀར་པོས་བཅུམས་པ། འཕྲུལ་དེབ། བུ་བསྟན་རིག་མཛོད་ཆེན་མོ།

༡༤༽ དབ་ཐེང་སྒྲིན་པོ། འགོས་ལོག་ཞོན་ལྷ་དཔལ་གྱིས་བརྩམས། མེས་སྒྲུང་འཇམ་དབྱངས་བསོད་ནམས་ཀྱིས་བསྒྲིགས་པའི་འབྲུལ་དེབ།

༡༥༽ རྫོང་པེང་པརྱེ་ཏའི་རྣམ་ཐར། བསྟན་འཛིན་དཔལ་འབྱོར་གྱིས་བརྩམས་པ། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་གིས་༡༩༥༧ ལོར་བསྐྱུན།

༡༦༽ གནས་ཡིག་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་རྫོགས་ལྷན་གསར་པའི་འོད་སྒྲུང། རྒྱལ་ཁམས་པ་ཉག་འབྱུང་མེད་རྫོང་ཆེས་བརྩམས། རྟེ་ར་དུན་མུ་འབྱུང་མཐོ་སྒོ་བ་ནས་༡༩༩༩ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༡༧༽ རྣལ་འབྱོར་གྱི་དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོ་མི་ལ་རས་པའི་རྣམ་མགྲུང། རུས་པའི་རྒྱན་ཅན་གྱིས་བརྩམས་པ། མཚོ་སྒྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་གིས་༡༩༥༩ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༡༨༽ དཔལ་རིག་འཛིན་ཆེན་པོ་རྫོང་ཆོ་དབང་ཞོར་བུའི་ཞབས་ཀྱི་རྣམ་པར་ཐར་པའི་ཆུགས་བརྗོད་པ་བོམ་ཆར་དད་པའི་ཚོལ་མཚོ། རིག་འཛིན་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག་གིས་མཛད་པ། བེ་ཅིན་ནས་༡༩༩༤ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༡༩༽ རྟེ་བུལ་ནང་པའི་གནས་ཡིག་དཔལ་དཀར་མེ་ལོང་། རོལ་པོ་མཁན་པོ་སྐྱན་ལྷ་ལྷན་ཆོགས་ཀྱིས་བརྩམས་པ། རྩོམ་པ་པོས་༡༩༩༤ ལོར་བལ་ཡུལ་དུ་བསྐྱུན་པ།

༢༠༽ པམ་གྲུབ་གསུམ་གྱི་རྣམ་ཐར་དཔག་བསམ་འབྲི་ཤིང་། ཁྲོ་པོ་ལོ་རྩ་བས་མཛད་པ། མང་ཡུལ་གྲུང་ཐང་པར་མ། རང་བསྟན་དཔེ་ཆོགས་ལྷེ་གནས་ཀྱི་པར་སྒྲིག

༢༡༽ དཔལ་ལྷན་བླ་མ་དམ་པ་ཆེ་གླིང་ཡོངས་འཛིན་པརྱེ་ཏའི་རྟོགས་པ་བརྗོད་པ་བྲུབ་བསྟན་པ་རྫོ་འབྲེད་པའི་ཉིན་བྱེད། རྒྱལ་མཚན་འཇམ་དཔལ་རྒྱ་མཚོས་མཛད་པ། སྒྲིད་གྲོང་པར་མ།

༢༢༽ དཔལ་མིའི་དབང་པོའི་རྟོགས་པ་བརྗོད་པ་འཛིན་རྟེན་ཀྱན་ཏུ་དགའ་བའི་གཏམ། མདོ་མཁར་ཞབས་བྱུང་གིས་བརྩམས་པ། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་གིས་༡༩༥༡ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༢༣༽ དཔལ་གྲུབ་པའི་དབང་ཕྱུག་བརྩོན་འགྲུས་བཟང་པོའི་རྣམ་པར་ཐར་པ་ཀྱན་གསལ་ནོར་བུའི་མེ་ལོང་། འབྱུང་མེད་བདེ་ཆེན་གྱི་བརྩམས། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་གིས་༡༩༥༢ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༢༤༽ སྐུལ་པའི་རིག་འཛིན་ཆེན་པོ་ཐེན་གཞོན་དབང་རྒྱལ་རྫོང་ཆེའི་ཕྱིའི་རྣམ་ཐར་བོམ་ཆར་མཉམ་མཉམ་པ་བསྐྱུང་ནས་བདུད་ཅི། རང་རྣམ། མགོན་པོ་ཆོ་བརྟན་ནས་༡༩༥༧ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༢༥༽ འཕགས་པ་སྟག་མོས་ལུས་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། འདི་ཏྲ་ཐོག་ན་འབྲུལ་དེབ་ཏུ་འདུག་པ་ལས། འབྱུང་བྱང་སོགས་མ་མཐོང་།

༢༦༽ འཕགས་པ་གསེར་འོད་དམ་པ་མདོ་སྒྲུའི་དབང་པོའི་རྒྱལ་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། པམ་ཁྱེན་རྫོང་མི་བྱ་དང་། ལྷ་ལེན་བོ་རྟེ། ལུ་ཆེན་གྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་བན་དེ་ཡེ་ཤེས་སྒྲེས་བསྐྱུར་ཅིང་ལུས། སྒྲིད་གོ་པར་མ། དམ་ཆོས་བང་མཛོད།

༢༧༽ བལ་ཡུལ་རང་བྱུང་མཚན་རྟེན་ཆེན་པོའི་ལོ་རྒྱུས། རང་བྱུང་གི་སྒྲོན་རབས། སི་ཏུའི་གསུང་འབུམ་ནང་བཞུགས་པ། དཔལ་སྐུངས་པར་མ།

༢༨༽ བལ་ཡུལ་གྱི་གནས་དང་རྟེན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ངེས་པ་བརྗོད་པ་འབྲུལ་སྒྲོང་ནོར་བུའི་མེ་ལོང་མཉམ་མཉམ་པ་ཆང་བ། དཔག་དཀར་སྐུལ་སྐྱེ་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག་གིས་བརྩམས་པ། མཁན་པོ་བཤད་སྐྱབ་བསྟན་འཛིན་གྱིས་༡༩༡༡ ལོར་བསྐྱུན་པ།

༡༡༽ བྱང་རྒྱུ་སེམས་དཔའི་རྟོགས་པ་བརྗོད་པ་དཔག་བསམ་གྱི་འཕྲི་ཤིང་། ཤོང་སྟོན་ལོ་རྩ་བ་དོ་རྩེ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་འཕགས་ཡུལ་གྱི་སྟན་ངག་མཁན་ཆེན་པོ་ལྷ་སྟོན་ཀ་ར་ལ་བརྟེན་ནས་བསྐྱར། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་གིས་༢༠༡༩ ལོར་བསྐྱོན་པ།

༡༢༽ བ་བཞེད། བ་གསལ་སྒྲུང་གིས་མཛད་པ། སེར་སྒྲིབ་འཇམ་དབྱངས་བསོད་ནམས་གྱིས་བསྐྱིགས་པའི་འཕྲུལ་དེབ།

༡༣༽ སྐས་ཡུལ་ཡོལ་མོ་གངས་རར་རྒྱལ་བསྟན་རི་ལྷ་ར་དར་རྒྱལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་བརྗོད་པ་ནོར་བུའི་མེ་ལོང་། མཁས་པོ་ཉིམ་དོན་འགྲུབ་གྱིས་༢༠༠༩ ལོར་བསྐྱོན་པ།

༡༤༽ མན་ལུང་གྲུ་རུའི་ལམ་ཡིག །མན་ལུང་གྲུ་རུ་བསོད་ནམས་དཔལ་གྱིས་བཅུམས་པ། འཕྲུལ་དེབ། རང་བསྟན་རིག་མཛོད།

༡༥༽ མཛད་སྤྱད་ཞུག་ཞེས་བྱ་བའི་མདོ། འགྱུར་བྱང་མི་གསལ། འཕྲུལ་དེབ། རྟོང་སྒོར་སྒོ་བཟང་དབང་ལྔན་གྱིས་བསྐྱིགས་པ།

༡༦༽ ཡུལ་ཆེན་པོ་ཉི་བའི་ཆོས་ཉ་བལ་པོའི་གནས་གྱི་དཀར་ཆག་གངས་ཅན་ན་བའི་བདུད་རྩི། འབྲུག་ཁམས་བསྟན་འཛིན་ཆོས་གྱི་ཉིམས་མཛད་པ། ཤེས་རབ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་༡༩༩༩ ལོར་བསྐྱོན་པ།

༡༧༽ རུ་ལོ་རྩ་བའི་རྣམ་ཐར་ཀྱན་ཁྱབ་སྟན་པའི་རྒྱ། རུ་ཡེ་ཤེས་སེལྤེས་མཛད་པ། ཡབ་གཞིས་དགེ་ལེགས་བདེ་སྦྱིད་རབ་བརྟན་ནས་༡༩༠༥ བར་དུ་བརྟོན་པ།

༡༨༽ སྤངས་གྱི་པོ་ཉི་བའི་རུ་རྒྱས་པ། བྱང་རྒྱུ་འབྲེ་བཞོལ་དང་བྱང་རྒྱུ་རྒྱལ་མཚན་སོགས་གྱིས་བཅུམས་པ། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་གིས་༡༩༩༤ ལོར་བསྐྱོན་པ།

༡༩༽ ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་དཀའ་འཁྱུད་སྟོན་མ། ཁྱི་ཐང་དཔལ་ཡེ་ཤེས་གྱིས་མཛད་པ། དཔལ་བཅུགས་བོད་ཡིག་དགེ་རྟེན་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་༢༠༡༠ ལོར་བསྐྱོན་པ། གངས་ཅན་རིག་མཛོད་ནང་བཞུགས་པ།

༢༠༽ སངས་རྒྱས་པའི་རྒྱལ་ས་རྣམས་གྱི་དེབ་ཐེར། རྩ་ཤན་གྱིས་བཅུམས་པ། བཀྲས་མཐོང་གི་འགྲུར། བོད་གྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གིས་༢༠༡༠ ལོར་བསྐྱོན་པ།

༢༡༽ ལྷ་ར་བཅས་སྤིད་ཞིའི་གཙུག་རྒྱན་གོང་ས་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་བཀའ་འཁྱོད་མཆོངས་མེད་སྐྱེ་ཐེང་བཅུག་སུམ་པ་ཆེན་པོའི་རྣམ་པར་ཐར་པ་རྒྱ་མཚོ་ལྷ་བུ་ལས་མདོ་ཙམ་བརྗོད་པ་པོ་མཚར་རིན་པོ་ཆེའི་ཐེང་བ། སུར་ལྷོག་བྱམས་པ་རྩལ་ཁྲིམས་གྱིས་མཛད་པ། གྲུང་གོ་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་གིས་༢༠༡༠ ལོར་བསྐྱོན་པ།

༢༢༽ ལུ་རྒྱན་གྲུ་རུ་བསྐྱེད་འབྱུང་གནས་གྱི་སྐྱེས་རབས་རྣམ་པར་ཐར་པ་རྒྱས་པར་བཞོན་པ། ཡར་རྗེ་ལུ་རྒྱན་སྤྲིང་པའི་གཏེར་མ་ཤེལ་བྲག་མ་བྲགས་པ། འཕྲུལ་དེབ། རང་བསྟན་རིག་མཛོད།

སློབ་སྦྱོར་པ། གདུང་སྐུ་ལྷ་མ་པ་ལྷ་རིན་པོ་ཆེ།
ཚུམ་པ་པོ། མཁས་དབང་ཆབ་མདོ་གེས་རབ།
ཞུ་སྒྲིག་འགན་ལུང་པ། སློབ་དཔོན་བསྟན་འཛིན་ཞོར་བུ།
དཔེ་སྒྲིག་པ། སློབ་དཔོན་དངོས་གྲུབ་རྒྱལ་མཚན།
མདུན་གྲོག་རི་མོ། བསྟན་འཛིན་ཞོར་བུ། (ཁ་ལྟ་སློབ་གྲྭ།)
པར་སྐྱུར་པ། བཙུམ་དཔེ་མཛོད་ཁང་།

Copyright © 2023, Tsum Library.
All rights reserved.